

เอกสารวิชาการ

เรื่องที่ 1

ปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรผู้นำ

โดย

ประเทืองทิพย์ เสือเอก

เลขทะเบียนวิชาการ : 60(2)-0211-105
สถานที่ดำเนินการ : กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์
ระยะเวลาดำเนินการ : ตุลาคม 2559 – กันยายน 2560
การเผยแพร่ : เว็บไซต์กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์
(<http://extension.dld.go.th>)

เรื่องที่ 1

ปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรผู้นำ การเผยแพร่ในเว็บไซต์ กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์

- <http://extension.dld.go.th>
- องค์ความรู้
- งานวิจัย / ผลงานวิชาการ กสส.
- http://extension.dld.go.th/th1/index.php?option=com_content&view=section&id=7&Itemid=108

กิตติกรรมประกาศ

ผลงานวิชาการฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีเพราะความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก นายปัญญา ธรรมศาล ผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมสัตว์เล็กและสัตว์ปีก นายมานพ โชคดี นักวิชาการสัตวบาล-ชำนาญการ สำนักงานปศุสัตว์เขต 5 และ นางภัทรวรรณ ลำดี นักรัพยากรบุคคลชำนาญการพิเศษ กองการเจ้าหน้าที่ ที่ได้ให้คำแนะนำปรึกษา พร้อมข้อคิดที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งกรุณาตรวจสอบแก้ไข ข้อบกพร่องของผลงานวิชาการมาโดยตลอด ผู้จัดทำรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่งที่ได้ ให้ความเมตตา ทุ่มเท เสียสละเวลาอันมีค่า ผู้จัดทำขอน้อมระลึกถึงพระคุณท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการกองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ ผู้เชี่ยวชาญ ปศุสัตว์จังหวัด เจ้าหน้าที่กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด และเกษตรกรผู้นำ (เจ้าของศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์) ภายใต้โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560 ที่ให้ความร่วมมือในการทำผลงานวิชาการครั้งนี้เป็นอย่างดี

คุณค่าและความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากผลงานวิชาการนี้ มีอาจสำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดีหากขาด การสนับสนุนเมตตาจากท่านทั้งหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระคุณของบิดามารดาและครอบครัว ของผู้จัดทำที่สนับสนุนและให้กำลังใจในการจัดทำผลงานวิชาการฉบับนี้ ผู้จัดทำมีอาจหาสิ่งใด สามารถมาทดแทนพระคุณทุกท่านได้ นอกจากกล่าวคำกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงอีกครั้ง ด้วยความ ระลึกถึงยิ่ง

ประเทืองทิพย์ เสือเอก
กันยายน 2560

ปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรผู้นำ

ประเทืองทิพย์ เสือเอก^{1/}

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทั่วไป ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ ความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้และปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ โดยศึกษาในเกษตรกรผู้นำเจ้าของศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ที่จัดตั้งโดยกรมปศุสัตว์ ภายใต้โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560 จำนวน 115 คน หรือร้อยละ 95.83 ของประชากรเป้าหมาย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าไควสแควร์

ผลการศึกษาพบว่า (1) สภาพพื้นฐานทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นชาย ร้อยละ 80.9 มีระดับการศึกษาสูงสุดระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทำการเกษตรแบบผสมผสาน ระยะเวลาทำอาชีพเกษตรกรเฉลี่ย 20 ปี ต่ำสุด 1 ปี และสูงสุด 48 ปี มีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ยคนละ 22 ไร่ ต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 80 ไร่ ทำการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน มีประสบการณ์เลี้ยงสัตว์เฉลี่ย 12 ปี ต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 40 ปี เคยได้รับการฝึกอบรมและศึกษาดูงานด้านการเลี้ยงสัตว์ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร และพบว่ามากกว่าครึ่งของศูนย์เรียนรู้ของเกษตรกรผู้นำจัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานรัฐ จัดตั้งมานานเฉลี่ย 5 ปี ต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 14 ปี ส่วนใหญ่เป็นศูนย์เรียนรู้แบบผสมผสาน มีกิจกรรมที่ให้บริการในศูนย์ประกอบด้วย การฝึกอบรมระยะสั้น ระยะยาว การศึกษาดูงานและการฝึกงานนักศึกษา โดยหลักสูตรส่วนใหญ่เป็นหลักสูตรผสมผสาน มีเกษตรกรผู้นำเป็นวิทยากรหลัก โดยมีเกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียงเป็นผู้ใช้บริการหลักและไม่คิดค่าใช้จ่ายในการใช้บริการ (2) ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในระดับ ดีเยี่ยม ($\bar{X} = 16.48$) และ (3) ความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ โดยภาพรวมพบว่าความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$) ระดับความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้สูงสุด คือ ความพร้อมด้านวิทยากรและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) ประเด็นย่อยที่มีความพร้อมสูงสุด คือ การมีความรู้ ทักษะและประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 4.03$) (4) ปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรผู้นำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ เพศ ระยะเวลาการทำอาชีพเกษตรกร รูปแบบการทำการเกษตร การเข้ารับฝึกอบรมความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ของเกษตรกรผู้นำ

ฉะนั้น การคัดเลือกเกษตรกรผู้นำควรเป็นหัวหน้าครอบครัว ที่มีความพร้อมประกอบอาชีพเกษตรกรที่มีความหลากหลาย กรมปศุสัตว์ต้องพัฒนาเกษตรกรผู้นำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องด้วยการฝึกอบรมและการศึกษาดูงาน และเพิ่มการอบรมทางด้านเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้เกษตรกรผู้นำสามารถถ่ายทอดความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : เกษตรกรผู้นำ ความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ ศูนย์เรียนรู้

Abstract

Factors affecting Readiness in animal husbandry knowledge transfer of the leader farmers

Prathuangtip Sueake^{1/}

The objective of this research was to study general information, understanding of knowledge transfer technique, readiness in knowledge transfer and factors affecting readiness in the leader farmer's knowledge transfer. This study was conducted using 115 leader farmers or 95.83 percent of all the farmers who own livestock learning center which were established by Department of Livestock Development under Agricultural Learning Center Project in 2017. The tools used for collecting data were questionnaires and data analysis was performed to obtain statistical parameters; percentage, mean and chi-square.

The research indicated that (1) most of the leader farmers were male with highest education level of high school, practiced crop-livestock mixed farming for twenty years on average with minimum of 1 year and maximum of 48 years, average agriculture area was twenty-two rai per head (min 1 and max 20 rai), having mixed livestock farming experiences for twelve years (min 1 and max 40 years), having been trained and on a study visit in past three years, most of them were members of farmer groups and it was found that more than half of the learning centers under the supervision of the leader farmers were established by government agencies for 5 years on average (min 1 and max 14 years). Most of them were mixed crop-livestock learning centers. Their service activities included short term and long term training courses, study visit and students training center which most of training courses were mixed crop-livestock operation with speakers and trainers being the leader farmers. The main clients were farmers who lived nearby the learning center and the courses were free of charge. (2) The cognitive levels on knowledge transfer technique of the leader farmers were excellent ($\bar{X} = 16.48$) and (3) the overall readiness of knowledge transfer was at the high level ($\bar{X} = 3.63$). The highest level of readiness of knowledge transfer was of speakers and relevant personnel with the average at the high level ($\bar{X} = 3.91$). The subtopics that had the highest level of readiness were knowledge, skills and experience related to agricultural practices following the self-sufficiency economy philosophy ($\bar{X} = 4.03$). (4) The significant factors that affected the leader farmers livestock knowledge transfer were sex, experience in agriculture, farming methods, training on livestock knowledge in the past three years and readiness on the leader farmer's knowledge transfer technique.

It is recommended from our findings that leader farmers should be selected from the heads of family that are ready for various careers in agriculture. The department of livestock development must develop leader farmers regularly and continuously be training and study visit and have more training to improve their knowledge transfer techniques in order for them to transfer the knowledge to others efficiently.

Keyword : leader farmers, readiness in the leader farmer's knowledge transfer, livestock learning center

Registered No. : 60(2)-0211-105

^{1/}Division of Livestock Extension and Development

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ค
สารบัญตาราง.....	ง
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์.....	2
สมมติฐาน.....	2
ขอบเขตการศึกษา.....	2
กรอบแนวคิดการศึกษา.....	3
นิยามศัพท์.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมของเกษตรกรผู้นำ.....	5
แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้.....	7
แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรกรผู้นำ.....	12
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.).....	17
ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ด้านปศุสัตว์.....	22
ศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์.....	26
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	30
บทที่ 3 วิธีดำเนินการศึกษา.....	33
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	33
เครื่องมือรวบรวมข้อมูล.....	33
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	34
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	34
บทที่ 4 ผลการศึกษา.....	36
ส่วนที่ 1 ลักษณะปัจจัยสภาพพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรผู้นำ.....	36
ส่วนที่ 2 ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความ.....	40
ส่วนที่ 3 ความพร้อมในการถ่ายทอด.....	43
ส่วนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพพื้นฐานทั่วไปและปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้กับความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้.....	48

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5	
สรุปผลการศึกษา อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	54
สรุปผลการศึกษา.....	55
อภิปราย.....	57
ข้อเสนอแนะ.....	58
บรรณานุกรม.....	60
ภาคผนวก	63
รายนามผู้เชี่ยวชาญ.....	64
แบบสัมภาษณ์.....	65
เป้าหมาย ศพก. 120 แห่ง.....	70

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนและร้อยละของสภาพพื้นฐานทั่วไป.....	37
2	จำนวนและร้อยละของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้.....	41
3	จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้.....	43
4	จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้.....	44
5	ทดสอบสมมติฐานสภาพพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรผู้นำ.....	50
6	ทดสอบสมมติฐานระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้.....	53

สารภาพ

ภาพที่		หน้า
1	เวลาและความยากลำบากในการเปลี่ยนแปลงมนุษย์.....	9

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นโยบายรัฐบาลเรื่องการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจภาคเกษตร เกษตรกรได้รับการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเกษตรกร องค์กรเกษตรกรและวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง และสร้างความมั่นคงด้านอาหาร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้จัดทำโครงการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้การผลิตสินค้าเกษตรที่ถูกต้องเหมาะสมสำหรับชุมชนและเป็นศูนย์กลางการบริหารและแลกเปลี่ยนความรู้ ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่างๆ กับเกษตรกรในชุมชน โดยดำเนินการในพื้นที่ของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ สามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรในชุมชนในการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเกษตรที่สำคัญของพื้นที่ ตั้งแต่การผลิต การบริหารจัดการ จนถึงการตลาด โดยมีบทบาทหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้ เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับชุมชน และให้บริการข้อมูลข่าวสารไปยังเกษตรกรในชุมชน เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน และสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในสภาพการผลิตของตนเอง รวมทั้งเป็นจุดศูนย์กลางในการพบปะของเกษตรกร และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการและการตลาดแก่เกษตรกร ให้บริการทางการเกษตรและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ เป็นกลไกในการบูรณาการการทำงาน of หน่วยงานต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ (กรมปศุสัตว์. 2559)

ในส่วนของกรมปศุสัตว์ได้กำหนดแนวทางการส่งเสริมพัฒนาอาชีพการเลี้ยงสัตว์ โดยจัดทำยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์เป็นกรอบในการพัฒนา ในทุกยุทธศาสตร์ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ การพัฒนาเกษตรกรและสร้างเครือข่ายเกษตรกรสู่ความเข้มแข็ง โดยการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อให้เกษตรกรนำไปเพิ่มผลผลิต พัฒนาประสิทธิภาพการเลี้ยง ลดต้นทุนและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในลักษณะพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน แต่อย่างไรก็ตามในการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี เพื่อให้เกษตรกรเกิดการยอมรับ สามารถนำความรู้ไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วม โดยการนำเกษตรกรที่มีความรู้ทักษะประสบการณ์และประสบความสำเร็จในอาชีพการเลี้ยงสัตว์ชนิดนั้นๆ มาเป็นตัวอย่างและวิทยากรผู้ถ่ายทอด โดยจัดตั้งศูนย์เรียนรู้/ฟาร์มตัวอย่าง/ฟาร์มสาธิตหรือฟาร์มต้นแบบ เพื่อใช้เป็นแบบอย่างสำหรับเกษตรกรและพัฒนาสู่การเป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการเป็นแหล่งฝึกอบรมและศึกษาดูงานของเกษตรกรและผู้สนใจ ปัจจุบันกรมปศุสัตว์มีศูนย์เรียนรู้ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมปศุสัตว์ทั่วประเทศ จำนวน 732 ศูนย์ (กรมปศุสัตว์. 2560). แต่เนื่องจากข้อจำกัดในด้านงบประมาณที่จะสนับสนุนศูนย์เรียนรู้ไม่เพียงพอ จึงทำให้มีศูนย์เรียนรู้บางแห่งได้รับการพัฒนาความพร้อม ในขณะที่บางศูนย์ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น รวมทั้งจากหน่วยงานส่วนท้องถิ่น เป็นเหตุให้แต่ละศูนย์มีขีดความสามารถและความพร้อมแตกต่างกันไป ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลด้านการถ่ายทอดความรู้ขยายผลสู่เกษตรกร

ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกร ผู้นำ นับว่ามีความสำคัญและจะเป็นประโยชน์ต่อการถ่ายทอดความรู้ด้านปศุสัตว์ไปสู่เกษตรกรรายย่อยที่ประกอบอาชีพปศุสัตว์ เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์และประสบความสำเร็จในอาชีพการเลี้ยงสัตว์ได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรผู้นำ และระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ของเกษตรกรผู้นำ
2. เพื่อศึกษาระดับความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ผ่านศูนย์เรียนรู้ของเกษตรกรผู้นำ
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ผ่านศูนย์เรียนรู้ของเกษตรกรผู้นำ

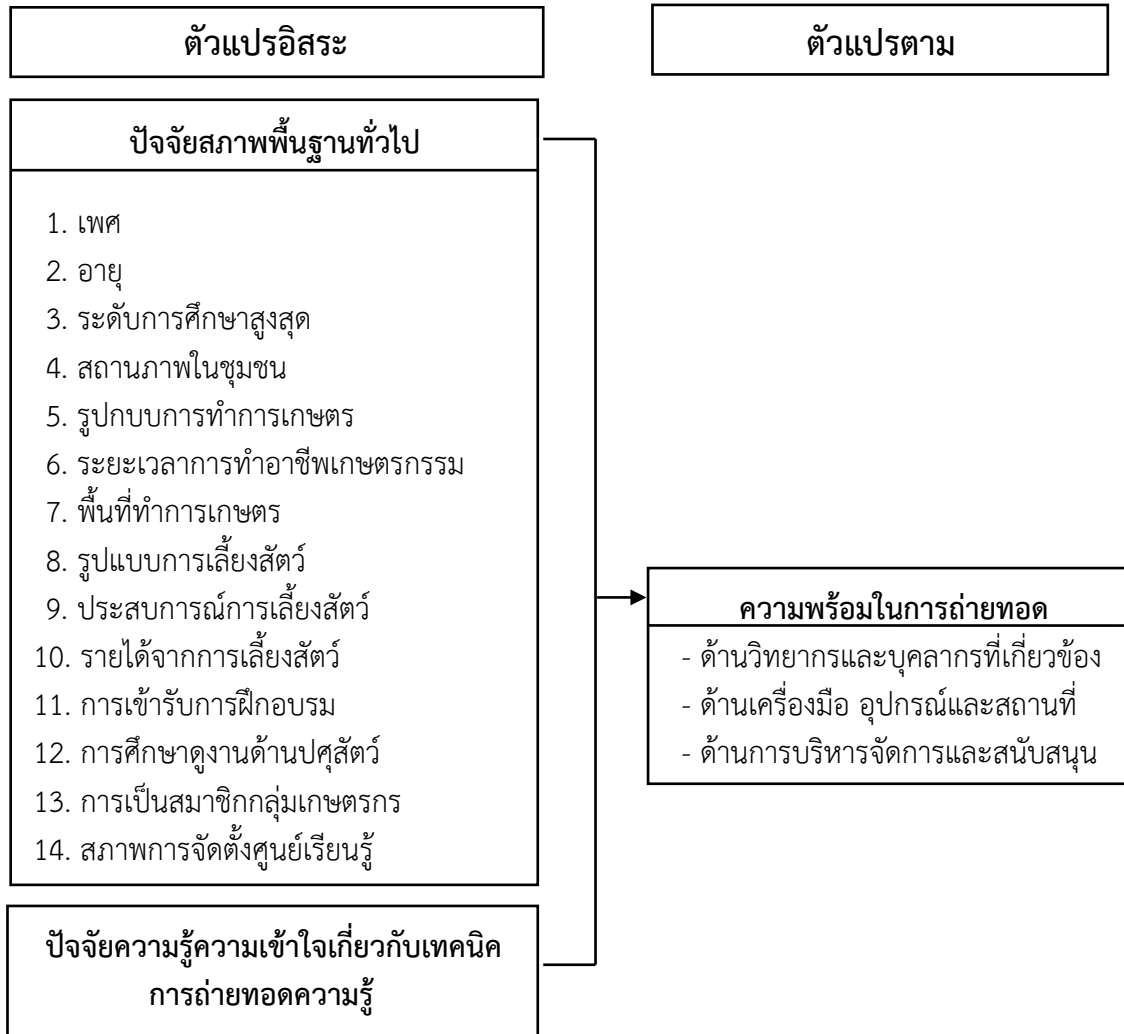
สมมติฐาน

1. ปัจจัยสภาพพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ระยะเวลาการทำอาชีพ รูปแบบการทำกรเกษตร พื้นที่ทำการเกษตร สถานภาพในชุมชน รูปแบบการเลี้ยงสัตว์ ประสบการณ์การ-เลี้ยงสัตว์ การเข้ารับการฝึกอบรมและศึกษาดูงานด้านการเลี้ยงสัตว์ และการเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้
2. ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการถ่ายทอด

ขอบเขตการศึกษา

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เกษตรกรผู้นำเจ้าของศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ที่เข้าร่วมโครงการศูนย์-เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560 จำนวน 120 คน
2. ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย สภาพพื้นฐานทั่วไปและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ ดังนี้
 - 2.1 ปัจจัยสภาพพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด สถานภาพในชุมชน รูปแบบการทำกรเกษตร ระยะเวลาการทำอาชีพเกษตรกรรวม พื้นที่ทำการเกษตร รูปแบบการเลี้ยงสัตว์ ประสบการณ์การเลี้ยงสัตว์ รายได้จากการเลี้ยงสัตว์ การเข้ารับการฝึกอบรมด้านการเลี้ยงสัตว์ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา การศึกษาดูงานด้านการเลี้ยงสัตว์ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร สภาพศูนย์เรียนรู้ในความดูแลของเกษตรกรผู้นำ
 - 2.2 ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ ได้แก่ ประเด็นคำถามถูกผิด จำนวน 20 ข้อ
3. ตัวแปรตาม คือ ความพร้อมในการถ่ายทอด ประกอบด้วย ด้านวิทยากรและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ด้านเครื่องมือ อุปกรณ์และสถานที่ และด้านการบริหารจัดการและสนับสนุน

กรอบแนวคิดการศึกษา

นิยามศัพท์

ความพร้อม หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ความมั่นใจ ความเต็มใจ บทบาทผู้นำ การถ่ายทอด การจูงใจ ความเสียสละ การเตรียมตนเองให้มีความพร้อมในด้านวิทยากร เครื่องมือ อุปกรณ์ สถานที่ และการบริหารจัดการเพื่อให้กิจกรรมที่ดำเนินการสำเร็จลุล่วง

การถ่ายทอดความรู้ หมายถึง ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ ผลรวมของความรู้สึกหรือทัศนคติที่มีต่อศูนย์เรียนรู้ ประกอบด้วย ความพร้อมด้านวิทยาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ด้านเครื่องมือ อุปกรณ์และสถานที่ และด้านบริหารจัดการและสนับสนุน

เกษตรกรผู้นำ หมายถึง เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพการเลี้ยงสัตว์และเป็นเจ้าของศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ที่จัดตั้งโดยกรมปศุสัตว์ ภายใต้โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560

ศูนย์เรียนรู้ หมายถึง ฟาร์มของเกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกและจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ ภายใต้โครงการศูนย์การเรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560 เพื่อทำหน้าที่เป็นแหล่งฝึกอบรมและถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร เจ้าหน้าที่ นักเรียน นักศึกษาและผู้สนใจ

ปัจจัยสภาพพื้นฐานทั่วไป หมายถึง เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด สถานภาพในชุมชน ระยะเวลาการทำอาชีพเกษตรกร รูปแบบการทำกรเกษตร พื้นที่ทำการเกษตร รูปแบบการเลี้ยงสัตว์ ประสบการณ์การเลี้ยงสัตว์ การฝึกอบรมและศึกษาดูงาน การสังกัดกลุ่มเกษตรกร และสภาพการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้

ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ ความชำนาญเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่วิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ การเตรียมความพร้อมทางด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ โสตทัศนูปกรณ์ อาคารสถานที่ จุดสาธิต

ปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อม หมายถึง (1) ปัจจัยด้านสภาพพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ เพศ ระยะเวลาการทำอาชีพเกษตรกร รูปแบบการทำกรเกษตร การฝึกอบรม การสังกัดกลุ่มเกษตรกร และสภาพการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ และ (2) ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงสภาพพื้นฐานทั่วไป ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้และความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ผ่านศูนย์เรียนรู้ของเกษตรกรผู้นำ
2. ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ผ่านศูนย์เรียนรู้ของเกษตรกรผู้นำ
3. เป็นข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาความพร้อมของเกษตรกรผู้นำและศูนย์เรียนรู้ในการดูแลของเกษตรกรผู้นำ ภายใต้ความรับผิดชอบของหน่วยงานกรมปศุสัตว์
4. เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลกระบวนการพัฒนาและถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีด้านการเกษตร ภายใต้โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560 ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้รวบรวมในส่วนที่เป็นทฤษฎี หลักการและแนวคิดในหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมของผู้นำเกษตรกร
2. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้
3. แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรกรผู้นำ
4. ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)
5. ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ด้านปศุสัตว์
6. ศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมของผู้นำเกษตรกร

1. ความหมายของความพร้อม

ความพร้อมเป็นสภาพที่บุคคลพร้อมหรือเต็มใจที่จะปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความพร้อมจึงเป็นปัจจัยพื้นฐานประการหนึ่งที่จะทำให้บุคคลสามารถกระทำกิจกรรมใดๆ ต่อไปได้ มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับความพร้อมไว้ ดังนี้

ความพร้อม เป็นสภาพที่บุคคลพร้อมหรือเต็มใจที่จะปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความพร้อมจึงเป็นปัจจัยพื้นฐานประการหนึ่งที่จะทำให้บุคคลสามารถกระทำกิจการใดๆ ต่อไปได้ มีผู้ให้ความหมายคำว่าความพร้อมไว้ดังนี้ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นคำวิเศษณ์ที่มีความหมายว่า ครบถ้วน ส่วนคำว่า “ความพร้อม” เป็นคำนามซึ่งจะมีความหมายว่าความครบครัน หรือมีทุกอย่างครบแล้ว “ความพร้อม” เป็นคำแสดงกิจาร่วมหรือในเวลาเดียวกันหรือในทำนองนั้น เช่น ไปพร้อมกัน ถึงพร้อมกันโดยปริยายหมายความว่า ครบครัน (ครบครัน) หมายถึงพร้อมเพรียง ไม่ขาดเหลือ บริบูรณ์ เช่น งานพร้อม ดีพร้อม เตรียมพร้อมเสร็จ เช่น พร้อมแล้ว กล่าวไว้ว่า ถ้าบุคคลบังเกิดความพร้อมในการกระทำและได้แสดงการกระทำนั้นๆ ออกมาในเวลานั้น การเรียนรู้จะบังเกิดผลดี ผู้เรียนจะเกิดความพอใจ สุขใจ และในทำนองตรงกันข้าม หากผู้เรียนไม่พร้อมจะทำแต่ต้องกระทำ ในขณะนั้นการเรียนจะไม่ได้ผล ผู้เรียนจะบังเกิดความไม่พอใจ กฎนี้ยอมรับกันมานานแล้ว จนกระทั่งปัจจุบันเพราะการเรียนที่จะเกิดก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียนนั่นเอง

ศรีสุภาภรณ์ บัณฑประสิทธิ์. (2540). กล่าวว่า ความพร้อม หมายถึง ภาวะที่บุคคลมีวุฒิภาวะทางด้านร่างกายจิตใจ และประสบการณ์การเรียน ตลอดจนสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุผลสำเร็จได้

วิชุดา หารษาจารย์พันธ์. (2540). กล่าวว่า ความพร้อม หมายถึง สภาพที่เตรียมพร้อมในการปฏิบัติหรือดำเนินกิจกรรมนั้นๆ ให้สามารถสำเร็จลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นผลมาจากการเตรียมตัวไว้แล้วสำหรับกิจกรรมนั้นๆ

วิชญาพร สุวรรณแทน. (2541). กล่าวว่า ความพร้อม หมายถึง การที่บุคคลมีความสนใจ และมีความพร้อมกระตือรือร้นที่จะกระทำบางสิ่งบางอย่างให้สำเร็จลุล่วงโดยได้เตรียมการไว้ล่วงหน้า

สมคิด ทาศิริ. (2541). อ้างถึงใน ธนวรรณ ปัญญาคำ. (2553). กล่าวว่า ความพร้อมเป็นสภาพหรือคุณภาพของการเตรียมการอันเนื่องมาจากการเตรียมความรู้ความสามารถความพอใจ ความกระตือรือร้น ตลอดจนจนถึงอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ในการที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เกิดประโยชน์สูงสุด

สุภาวดี ฉัตรจรัสกุล. (2552). ได้ให้ความหมายว่า ความพร้อม หมายถึง สภาพบุคคลหรือองค์กร ที่มีภาวะสมบูรณ์ทั้งทางกายภาพและกระบวนการที่มีความสามารถที่จะรู้จักจัดทำและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างสัมฤทธิ์ผล

จากความหมายของความพร้อมที่ได้กล่าวมา สรุปได้ว่า ความพร้อม หมายถึง สภาพของบุคคลที่มีความพร้อม มีความเต็มใจปฏิบัติกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ มีความกระตือรือร้น และได้เตรียมความพร้อมไว้ล่วงหน้า เช่น วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ในการที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงและเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. องค์ประกอบของความพร้อม

วรภรณ์ ศุภนาลัย. (2535). ความพร้อมมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ (1) องค์ประกอบด้านร่างกาย เป็นพัฒนาการทางร่างกายที่เจริญงอกงามตามภาวะปกติ อันได้แก่ การมองเห็น การได้ยิน การสัมผัส การเคลื่อนไหวต่างๆ (2) องค์ประกอบทางอารมณ์ อันได้แก่ ความต้องการ การเรียนรู้ ความสนใจ ความอยากรู้ อยากรู้อยากเห็น และความมั่นคงทางอารมณ์ (3) องค์ประกอบทางด้านสังคม อันได้แก่ ประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับ เช่น ประสบการณ์ทางด้านสังคม ประสบการณ์ทางด้านภาษา (4) องค์ประกอบทางด้านสติปัญญา อันได้แก่ ความสามารถทางด้านความคิด ความเข้าใจ ความสามารถในการรับรู้ และการใช้ความคิดในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล.

นฤตพงษ์ ไชยวงศ์. (2540). ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความพร้อมไว้ 3 ประการ ได้แก่ วุฒิภาวะ ประสบการณ์เดิมและแรงจูงใจ ดังนี้

2.1 วุฒิภาวะ วุฒิภาวะที่บุคคลที่มีความสามารถที่จะทำอะไรได้เองตามธรรมชาติ อันเหมาะสมกับวัยของตน โดยที่ความสามารถนั้นไม่ได้เกิดจากการเรียนรู้หรือการฝึกฝน ประกอบด้วย วุฒิทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยทั่วไปวุฒิภาวะทางด้านร่างกายจะมองเห็นได้ชัดเจนกว่าทางด้านอื่น

2.2 ประสบการณ์เดิม เป็นที่ยอมรับกันว่าการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ต้องอาศัยประสบการณ์เดิม เช่น ทักษะเดิม เจตคติเดิม เป็นพื้นฐานทำให้เกิดความพร้อมในการปฏิบัติงาน

2.3 แรงจูงใจ หมายถึง ความเต็มใจที่จะปฏิบัติงาน การขาดแรงจูงใจเป็นปัญหายิ่งใหญ่สำหรับการทำงานให้ประสบความสำเร็จ มนุษย์มีความต้องการทั้งด้านร่างกายและทางสังคม นักจิตวิทยาพบว่า เมื่อมนุษย์ได้รับการตอบสนองความต้องการเบื้องต้นแล้วก็จะหาทางสนองความต้องการที่สูงขึ้นไปตามลำดับ

ผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายองค์ประกอบความพร้อม ประกอบด้วย ความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ การเรียนรู้ ความสนใจ ความใฝ่รู้ การสั่งสมประสบการณ์ รวมทั้งภาษาและสติปัญญาความสามารถทางความคิด ความเข้าใจ ความสามารถในการรับรู้

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้

1. ความหมายของความรู้

คำว่า “ความรู้” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความรู้ (Knowledge) คือ สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะความเข้าใจหรือสารสนเทศที่ได้รับมาจากประสบการณ์ สิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยิน ได้ฟัง การคิด หรือการปฏิบัติองค์วิชาในแต่ละสาขา

ศิลาวัต ศรีสวัสดิ์. (2552). ความรู้ หมายถึง การรับรู้ จำ และเข้าใจในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับสิ่งต่างๆ เกิดจากประสบการณ์และทัศนคติ ประกอบขึ้นจากความรู้ต่างๆ ที่เคยได้เรียนมา เกี่ยวกับลักษณะของสิ่งนั้นๆ บวกกับการตีค่าของสิ่งนั้นกับความรู้ที่มีอยู่ ความจำ หมายถึง ความสามารถในการระลึกได้ถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เคยมีประสบการณ์ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เช่น จากการเรียนเนื้อหาวิชาต่างๆ จากการฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ อ่านหนังสือพิมพ์ การเล่าต่อๆ กันมา เป็นต้น ความเข้าใจ คือ ความสามารถในการแปลความ และขยายความได้

ผู้วิจัยสามารถสรุปความหมายของความรู้ ได้ว่า คือ ความรู้ที่เกิดจากการรับรู้และเข้าใจในเรื่องต่างๆ และสามารถระลึกได้ถึงเรื่องราวต่างๆ ที่เคยมีประสบการณ์จากการฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ อ่านหนังสือพิมพ์ การเล่าต่อๆ กันมา สามารถเข้าใจและสามารถนำไปถ่ายทอดได้

2. ประเภทของความรู้

วิจารณ์ พานิช. (2549). ได้กล่าวถึงแหล่งที่มาของความรู้แบ่งเป็น 3 ชนิด ดังนี้

2.1 ความรู้ที่เปิดเผย รู้กันทั่วไป พบเห็นโดยทั่วไปในหนังสือ ตำรา สื่อต่างๆ เข้าถึง และแลกเปลี่ยนได้ไม่ยาก

2.2 ความรู้ที่ฝังลึกในคน แฝงอยู่ในรูปกระบวนการทำงาน คู่มือ กฎเกณฑ์ กติกา ข้อตกลง ตารางการทำงาน บันทึกจากการทำงาน

2.3 ความรู้ที่ฝังลึกในคน ฝังอยู่ในความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ที่คนได้มาจากประสบการณ์ ข้อสังเกตที่สั่งสมมานานจากการเรียนรู้ที่หลากหลาย และเชื่อมโยงจนเป็นความรู้ที่มีคุณค่าสูง แต่แลกเปลี่ยนยาก

วิจารณ์ พานิช. (2549). การแบ่งความรู้มองได้ในหลายมิติแต่มิติที่ได้รับความนิยมมากที่สุด คือ มองในด้าน “รูปแบบที่มองเห็น” ซึ่งมี 2 ประเภท ดังนี้

1. ความรู้โดยนัยหรือความรู้ที่มองเห็นไม่ชัด หรือความรู้ซ่อนเร้น จัดเป็นความรู้อย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นทักษะหรือความรู้เฉพาะตัวของแต่ละบุคคลที่มาจากประสบการณ์ ความเชื่อหรือความคิดสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน เช่น การถ่ายทอดความรู้ ความคิด ผ่านการสังเกต การสนทนา การฝึกอบรม ความรู้ประเภทนี้เป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้งานประสบความสำเร็จ เนื่องจากความรู้ประเภทนี้เกิดจากประสบการณ์และการนำมาเล่าสู่กันฟัง ดังนั้น จึงไม่สามารถจัดให้เป็นระบบหรือหมวดหมู่ได้ และไม่สามารถเขียนเป็นกฎเกณฑ์หรือตำราได้ แต่สามารถถ่ายทอดและแบ่งปันความรู้ได้โดยการสังเกตและเลียนแบบ

2. ความรู้ที่ชัดแจ้งหรือความรู้ที่เป็นทางการหรือความรู้เด่นชัด เป็นความรู้ที่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และใช้ร่วมกันในรูปแบบต่างๆ เช่น สิ่งพิมพ์ เอกสารขององค์การ ไปรษณีย์ อิเล็กทรอนิกส์ เว็บไซต์ อินเทอร์เน็ต ความรู้ประเภทนี้เป็นความรู้ที่แสดงออกมาโดยใช้ระบบสัญลักษณ์ จึงสามารถสื่อสารและเผยแพร่ได้อย่างสะดวกโดยที่ความรู้ทั้ง 2 ประเภทนี้มีวิธีการจัดการที่แตกต่างกัน

3. ระดับความรู้

Bloom. 1971. (อ้างถึงใน ศีลวัต ศรีสวัสดิ์. 2552). ได้กล่าวถึงความรู้ในพฤติกรรมการณ์การเรียนรู้ กลุ่มพุทธิสัยว่าเป็นความสามารถและทักษะทางด้านสมองในการคิดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ซึ่งแบ่งย่อยเป็น 6 ชั้น ดังนี้

3.1 ความรู้ (Knowledge) เป็นความสามารถในการจำหรือระลึกได้ ซึ่งรวมถึงประสบการณ์ต่างๆ ที่เคยได้รับรู้มา คือ ความรู้เฉพาะเรื่อง เฉพาะอย่าง เป็นการระลึกข้อสนเทศในส่วนย่อยเฉพาะอย่างที่ได้แยกได้ โดดๆ ความรู้เกี่ยวกับศัพท์ที่เกี่ยวกับความหมายของคำ ความรู้เกี่ยวกับความจริงเฉพาะอย่าง เช่น รั้ววัน เดือน ปี เหตุการณ์ สถานที่ เป็นต้น ความรู้เกี่ยวกับวิถีทาง วิธีดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ความรู้ในเรื่องระเบียบ แบบแผน ประเพณี ความรู้เกี่ยวกับแนวโน้มและระดับก่อนหลัง ความรู้ในการแยกประเภทและจัดหมวดหมู่ ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์ ความรู้เกี่ยวกับระเบียบและกระบวนการ ความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมแนวคิด และโครงสร้าง ความรู้เกี่ยวกับหลักการและข้อสรุปทั่วไป ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและโครงสร้าง

3.2 ความเข้าใจ (Comprehension) เป็นความสามารถในการแปลความ ตีความหมาย ขยายความในเรื่องราว และเหตุการณ์ต่างๆ แยกได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้ การแปลความเป็นการจับใจความให้ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งที่สื่อความหมายหรือจากภาษาหนึ่งของการสื่อสารไปสู่อีกรูปแบบหนึ่ง การตีความหมายเป็นการอธิบายความหมายหรือสรุปเรื่องราวโดยการจัดระเบียบใหม่รวบรวมเรียบเรียงเนื้อหาใหม่ และการขยายความ เป็นการขยายเนื้อหาที่เหนือกว่าขอบเขตที่รู้ เป็นการขยายขีดการอ้างอิง

3.3 การนำไปใช้ (Application) เป็นความสามารถในการนำสาระต่างๆ ไปใช้ในสถานการณ์จริงหรือกล่าวอีกอย่างหนึ่ง เป็นการใช้อย่างเป็นนามธรรมในสถานการณ์รูปธรรม

3.4 การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นความสามารถในการแยกสื่อความหมายไปสู่หน่วยย่อยเป็นองค์ประกอบสำคัญหรือเป็นส่วนๆ เพื่อให้ได้ลำดับขั้นความคิด ความสัมพันธ์ การวิเคราะห์เช่นนี้ก็เพื่อมุ่งจะให้สื่อความหมายมีความชัดเจนยิ่งขึ้น จำแนกได้ 3 ลักษณะ ดังนี้ การวิเคราะห์ส่วนประกอบ เป็นการชี้ให้เห็นหน่วยต่างๆ ที่เป็นส่วนประกอบที่อยู่ในสิ่งที่สื่อความหมาย การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เป็นการแยกการประสานหรือความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ ในสิ่งที่สื่อความหมาย การวิเคราะห์หลักการในเชิงการจัดดำเนินงาน เป็นการชี้ให้เห็นถึงระบบการจัดการและวิธีการรวบรวมองค์ประกอบต่างๆ เข้าด้วยกัน

3.5 การสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นความสามารถในการนำหน่วยต่างๆ หรือส่วนต่างๆ เข้าเป็นเรื่องเดียวกัน จัดเรียงและรวบรวมเพื่อสร้างแบบแผนหรือโครงสร้างที่ไม่เคยมีมาก่อน อาจจำแนกได้ 3 ลักษณะ การสังเคราะห์ข้อความ เป็นการผูกข้อความขึ้นโดยการพูดหรือเขียนเพื่อสื่อความคิด ความรู้สึกหรือประสบการณ์ไปยังผู้อื่น การสังเคราะห์แผนงาน เป็นการพัฒนาหรือเสนอแผนการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของงานที่ได้รับมอบหมายหรือที่คิดทำขึ้นเอง และการสังเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นการพัฒนาหรือสร้างชุดของความสัมพันธ์เชิงนามธรรมขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องจำแนกหรืออธิบายข้อมูล หรือปรากฏการณ์บางอย่างจากข้อความเบื้องต้น

3.6 การประเมินค่า (Evaluation) เป็นความสามารถในการตัดสินคุณค่าของเนื้อหาวัสดุอุปกรณ์ และวิธีการทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพที่สอดคล้องกับสถานการณ์ ซึ่งอาจจะกำหนดเกณฑ์ขึ้นเองหรือผู้อื่นกำหนด จำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การประเมินตามเกณฑ์ภายใน เป็นการประเมินค่าความถูกต้องของวัสดุอุปกรณ์ ข้อความ เหตุการณ์ ตามคุณสมบัติประจำตัวของอุปกรณ์ ข้อความ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และการประเมินค่าตามกฎเกณฑ์ภายนอก เป็นการประเมินค่าโดยอ้างอิงกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4. การเรียนรู้

ยอดชาย ทองไทยนันท์. (2546). การส่งเสริมต้องการให้เกษตรกรเปลี่ยนพฤติกรรมโดยการใ้การเรียนรู้ (learning) คือ กระบวนการที่ต้องการให้เกิดรูปแบบของพฤติกรรมใหม่และการสอน (teaching) คือ ศิลป์ในการเปลี่ยนพฤติกรรมของคนโดยกระบวนการเรียนรู้ เป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียนรู้เร็วขึ้น การเรียนรู้ประกอบด้วยพฤติกรรม 3 อย่าง คือ

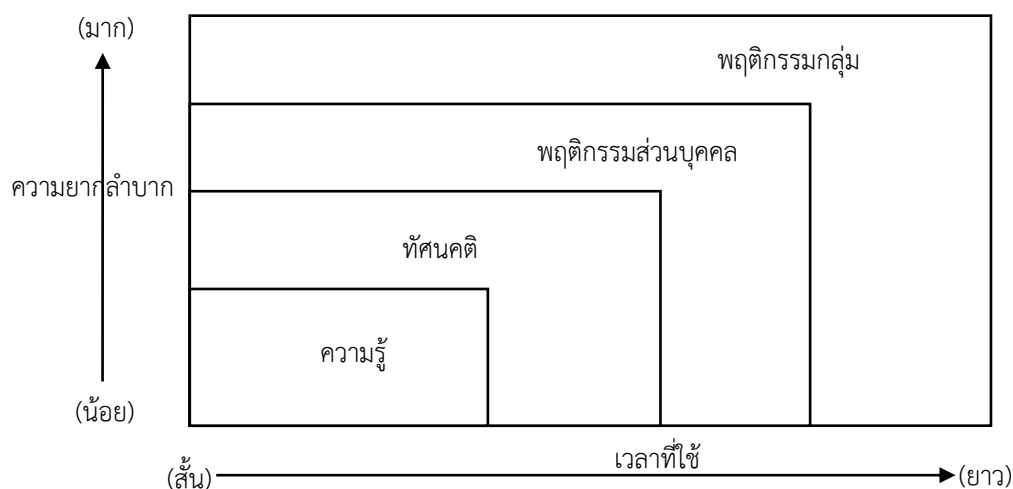
4.1 ความรู้ (knowledge) คือ ข่าวสารที่บุคคลรับ (perceive) ทางระบบการรับรู้ (awareness) ทางประสาททั้ง 5 คือ หู ตา สัมผัส จมูก และลิ้น สิ่งที่ควรรู้เกี่ยวกับความรู้ คือ การหยั่งรู้ (perception) สภาพแวดล้อมของมนุษย์ในการเลือกที่จะรู้ (selective) โดยเราจะรู้สึก (aware) เพียงส่วนน้อยของการหยั่งรู้จากการกระตุ้นที่ประสาทดังกล่าวเท่านั้น และความรู้ที่สามารถจำจาดได้เท่านั้นจะเป็นความรู้ที่ใช้ประโยชน์ได้ (effective knowledge) ความรู้ที่สามารถจำได้ง่าย คือ ความรู้นั้นต้องเกี่ยวข้องกับผู้เรียน

4.2 ทักษะ (skill) คือ การกระทำหรือกิจกรรมที่บุคคลสามารถแสดงออกอย่างรวดเร็วและเรียบร้อย (smoothly) ทักษะจะเกิดขึ้นได้โดยการปฏิบัติอย่างซ้ำๆ กันเท่านั้น ทักษะจำแนกออกเป็น

4.2.1 ทักษะทางร่างกาย (motor skill) คือ กิจกรรมที่ต้องใช้พลังร่างกาย เช่น การขี่จักรยาน

4.2.2 ทักษะทางความคิด (mental skill) คือ การใช้สมอง เช่น การสามารถคำนวณแก้สมการทางคณิตศาสตร์ทักษะสามารถถูกขัดกันได้ทั้งในทางบวก เช่น การให้รางวัล หรือในทางลบ เช่น การลงโทษก็ได้

4.3 ทศนคติ (attitude) คือ นิสัยที่เกิดจากรูปแบบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางสังคมของบุคคล ต้นเหตุของทัศนคติ คือ ความสมดุลของการหยั่งรู้ (cognitive balance) เช่น บางครั้งเราต้องพบว่าข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นนั้นขัดแย้งกับทัศนคติของเราและเราก็ไม่สามารถป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นได้ จึงต้องจำยอม สิ่งที่เป็นนิสัยแล้วนั้นแก้ไขได้ยาก ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงทัศนคติจึงทำได้ยากที่สุด ความยากง่ายของการเปลี่ยนแปลงมนุษย์ ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 เวลาและความยากลำบากในการเปลี่ยนแปลงมนุษย์

5. หลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

ยอดชาย ทองไทยนนท์. (2546). ได้ให้หลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ดังนี้

5.1 บุคคลเรียนรู้ได้จากการได้เห็น ได้ยินและได้ฟังซ้ำกันบ่อยๆ

5.2 บุคคลเรียนรู้ได้เมื่อเกิดความสนใจ

5.3 บุคคลสามารถเรียนรู้ได้มากที่สุดในช่วงเวลาใกล้ก่อนที่เขาจะมีโอกาสนำความรู้และทักษะที่ได้รับมานั้นไปปฏิบัติ

5.4 ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้จากการแลกเปลี่ยนความรู้กับเพื่อนมากกว่าการเรียนรู้จากครู

5.5 ผู้ใหญ่จะเรียนรู้ได้รวดเร็วที่สุดในช่วงเวลาที่ไม่มีภาระการงานเร่งด่วนอย่างอื่นต้องทำ

5.6 บุคคลทุกวัยจะเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว เมื่อผู้สอนใช้วิธีการสอนหลายๆ อย่างประกอบกัน

6. การยอมรับ (adoption)

ยอดชาย ทองไทยนนท์. (2546). การส่งเสริมส่วนใหญ่เป็นการให้บุคคลและกลุ่มยอมรับนวัตกรรม (innovation) หรือสิ่งใหม่ที่เราเห็นว่าดีกว่าพฤติกรรมเดิม การที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมได้นั้นจะต้องให้มีการยอมรับก่อน กระบวนการยอมรับประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

6.1 การรับรู้ (awareness) หมายถึงว่าเกษตรกรได้มีการรับรู้ว่ามีสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้นแล้ว การสาธิตผลจะทำให้เกษตรกรเกิดความเห็นจริงเห็นจังทำให้เกิดความเชื่อถือได้ง่าย

6.2 ความสนใจ (interest) จะเกิดขึ้นเมื่อมีความเชื่อว่าวิธีการนั้นสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ซึ่งเกษตรกรอาจมีข้อจำกัดที่ทำให้ตนเองคิดว่าไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ เช่น กำลังทรัพย์ วัฒนธรรมบางสังคม และฐานะทางสังคม

6.3 การประเมินคุณค่า (evaluation) เมื่อเกิดความสนใจแล้ว เกษตรกรจะประเมินว่าคุณค่าที่จะนำไปปฏิบัติหรือไม่ มีค่าใช้จ่ายเท่าใด ภัยรับเท่าใด มีเงินลงทุนพอหรือไม่ มีความเสี่ยงและสามารถป้องกันได้หรือไม่

6.4 เริ่มทดลองปฏิบัติ (first trial) จะต้องเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น ต้องเรียนรู้ให้เกิดทักษะในวิธีปฏิบัติใหม่ๆ นั้น เตรียมสถานที่ แรงงาน เงินทุนที่ใช้ในการทดลองปฏิบัติ

6.5 ใช้ต่อๆ ไป (repeated use) หรือ เลิกใช้ (rejection) หากเกษตรกรไม่ปฏิบัติซ้ำอีกอาจเป็นเพราะว่านวัตกรรมนั้นไม่เหมาะสม อาจเกิดจากสาเหตุหลายอย่าง เช่น ตัวนวัตกรรมไม่เหมาะสมกับเกษตรกรทั้งหมด หรืออาจไม่เหมาะสมกับเฉพาะรายนี้ หรือเกษตรกรอาจปฏิบัติไม่ถูกต้องก็ได้

7. วิธีการส่งเสริม

ยอดชาย ทองไทยนนท์. (2546). วิธีการส่งเสริมจำแนกตามองค์ประกอบของโครงสร้าง ดังนี้

7.1 การถ่ายทอดเทคโนโลยี (transfer of technology) ประกอบด้วย

7.1.1 วิธีการทำการเกษตรของเกษตรกร เกษตรกรต้องใช้เทคโนโลยีรูปแบบใหม่เพื่อเพิ่มผลผลิต เทคโนโลยีเหล่านี้ซึ่งส่วนใหญ่ได้จากการศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์นั้นจะต้องมีเงื่อนไข (assumption) ในการปฏิบัติที่เหมือนกันในระดับหนึ่งจึงจะได้รับผลผลิตตามที่กำหนด เช่น การปลูกข้าวพันธุ์ใหม่ที่ต้องการส่งเสริมนั้นจะต้องใช้ปุ๋ยเท่าใด ป้องกันกำจัดศัตรูพืชอย่างไร ฯลฯ

7.1.2 การเรียนรู้ จะเกิดก็ต่อเมื่อเกษตรกรยอมรับความคิดของแผนใหม่ดังกล่าว

7.1.3 สิ่งสนับสนุน วิธีการที่ได้ผล ได้แก่ การสาธิตผล สาธิตวิธี งานวันภาคสนาม และสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ

7.1.4 แหล่งสนับสนุน สถาบันวิจัย นักวิชาการเฉพาะด้าน นักส่งเสริม เกษตรกรผู้นำ และเกษตรกรทั่วไป โดยต้องมีการสนับสนุนกันอย่างต่อเนื่องตามลำดับลงมา ระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียนเหมาะสมกับการส่งเสริมวิธีนี้

7.1.5 แนวทางดำเนินการ ต้องมีการลงทุนสูงในการศึกษาวิจัยและวางโครงสร้างตามระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน และมีการอุดหนุนปัจจัยการผลิตและประกันความเสี่ยงให้แก่เกษตรกร หัวก้าวหน้าที่ยอมเข้าร่วมในระยะแรก

7.2 การให้การปรึกษาแนะนำ (advisory work) มีความหมายถึงการปรึกษาแนะนำทั้งระบบ เพื่อให้เกษตรกรประสบผลสำเร็จในทางธุรกิจด้วย ไม่ใช่เพียงแค่ปรึกษาแนะนำในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เป็นปัญหาเท่านั้น แต่เนื้อหาหลักมักจะเกี่ยวกับการจัดการฟาร์มของเกษตรกร

7.2.1 วิธีการทำการเกษตรของเกษตรกร ส่วนใหญ่เป็นฟาร์มเป็นการค้า เกษตรกรมักสนใจรับคำปรึกษาแนะนำเมื่อเห็นว่าแนวทางใหม่หรือนวัตกรรมนั้นจะทำผลกำไรได้ดี นวัตกรรมจะเป็นอะไรก็ได้ เช่น เทคโนโลยีใหม่ ช่องทางการตลาดใหม่ การรวมกลุ่ม ฯลฯ

7.2.2 การเรียนรู้ เกษตรกรจะต้องเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งระบบ ได้แก่ วิชาการหรือเทคโนโลยีการผลิต การตลาด การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และระบบข้อมูลข่าวสาร ดังนั้น เกษตรกรต้องพัฒนาความสามารถในการตัดสินใจแก้ปัญหาได้เอง ข้อมูลข่าวสารที่เกษตรกรต้องการในการแก้ปัญหา เช่น การระบุปัญหา สาเหตุของปัญหา วิธีต่างๆ ในการแก้ปัญหา เลือกวิธีแก้ที่ได้ผล จัดการแก้ปัญหา และประเมินการแก้ปัญหา เป็นต้น

7.2.3 สิ่งสนับสนุน หน้าที่ของนักส่งเสริมคือการให้คำปรึกษาแนะนำทั้งระบบ ไม่ใช่ไปเพื่อแนะนำให้ใช้เทคโนโลยีเฉพาะอย่าง ดังนั้น จะต้องมีความเชี่ยวชาญ มีความรู้และข้อมูลข่าวสารครบทุกด้าน พร้อมทั้งจะนำออกมาใช้ได้เมื่อเกษตรกรต้องการ แต่ในความเป็นจริงจะหานักส่งเสริมที่มีคุณสมบัติดังกล่าวได้ยาก ในบางครั้งอาจจำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางมาให้คำปรึกษาแนะนำเพิ่มเติม แต่นักส่งเสริมควรจะสามารถถ่วงดุลองได้ว่าคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญนั้นไปด้วยกันได้กับระบบการดำเนินงานของเกษตรกร

7.2.4 แหล่งสนับสนุน มีความแตกต่างกับวิธีถ่ายทอดเทคโนโลยีเป็นอย่างมาก ความต้องการของธุรกิจการเกษตรมีหลากหลายทุกรูปแบบ ตั้งแต่ความก้าวหน้าทางวิชาการ แนวโน้มทางเศรษฐกิจ สังคม กฎหมาย การวางแผนระยะยาว การจัดการฟาร์ม การบริหารธุรกิจแบบวันต่อวัน รวมทั้งบริการข้อมูลข่าวสารด้านคอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายต่างๆ ดังนั้น ข้อมูลเหล่านี้จะต้องพร้อมให้นำมาเลือกใช้ได้อย่างทันเวลา

7.2.5 แนวทางดำเนินการ ต้องมีการศึกษาวิจัยและวางรูปแบบที่พร้อมให้บริการได้ อาจจำเป็นต้องมีการพัฒนารูปแบบที่สำเร็จรูปพร้อมใช้ได้ขึ้นมาเป็นพื้นฐาน เช่น ซอฟต์แวร์สำเร็จรูปในการจัดการฟาร์ม การเงินการบัญชี สินค้าคงคลัง เป็นต้น

7.3 การสนับสนุนการเรียนรู้ (facilitation of learning) มีความจำเป็นเมื่อมีข้อจำกัดในการใช้ทรัพยากร เกษตรกรจำเป็นต้องใช้หลักวิชาการมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่หรือเปลี่ยนแปลงไป มีวิธีการโดยจัดเกษตรกรเป็นกลุ่มขนาดเล็กประมาณ 25 คน ให้เข้าร่วมในกระบวนการเรียนรู้

7.3.1 วิธีการทำการเกษตรของเกษตรกร เป็นการทำการเกษตรที่ต้องปรับให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมในลักษณะเกษตรนิเวศน์ (agro-ecosystem) โดยใช้วิธีการสิ่งแวดล้อมมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการเกษตรในสถานการณ์ที่เป็นอยู่ พยายามใช้ประโยชน์จากความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ ฯลฯ

7.3.2 การเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้จากการค้นพบเอง การอภิปรายกลุ่ม การปฏิบัติจริง ศึกษาดูงาน สังเกต และติดตามผลที่ได้

7.3.3 สิ่งสนับสนุน เน้นในการช่วยให้เกษตรกรมีความเชี่ยวชาญในการจัดการไร่ใน ระบบเกษตรนิเวศของพวกเขาเอง เป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลานานตามขีดความสามารถของเกษตรกร ต้องใช้ทั้งวิธีการเรียนรู้และการให้มีส่วนร่วม มีการปฏิบัติจริง ให้แสดงความคิดเห็น ช่วยให้เป็นนักศึกษา ดูลอง สังเกตการณ์และตัดสินใจเองได้

7.3.4 แหล่งสนับสนุน วิทยากรควรเป็นกลุ่มเครือข่ายที่มีการรวมตัวกันอย่างหลวมๆ ของผู้ ที่ได้รับการฝึกอบรมแล้วเป็นอย่างดี เป็นหน่วยเคลื่อนที่และสามารถเยี่ยมเยียนเกษตรกรได้อย่างสม่ำเสมอ ปัจจัยสำคัญ ในความสำเร็จของการส่งเสริมวิธีนี้ ได้แก่ การสร้างเครือข่ายเกษตรกรที่ผ่านการอบรมแล้วให้ สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันและกระตุ้นซึ่งกันและกันและให้เรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้ เกษตรกรควรสามารถ พบปะกันได้ทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับสูงขึ้นมา และมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารในรูปเอกสารกัน เพื่อที่จะสามารถนำไปปฏิบัติได้ การศึกษาวิจัยเป็นหัวใจในการพัฒนาเกษตรนิเวศน์และในการวางหลักสูตร การเรียนรู้แบบศึกษาค้นพบเองที่ปฏิบัติได้จริง

7.3.5 แนวทางดำเนินการ ต้องมีการลงทุนสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายต่างๆ ไม่มีการอุดหนุน ปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกร สร้างตรารับรองผลผลิตว่าเป็นเกษตรธรรมชาติ เน้นสาธารณชนให้ตระหนัก ถึงความสำคัญในการรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติโดยควรหันมาใช้ผลิตภัณฑ์ที่สนับสนุนเกษตรนิเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรกรผู้นำ

1. ความหมายของผู้นำ

เอมอร์ จันตะนี. (2538). ผู้นำ คือ บุคคลที่มีความสามารถและศิลปะในการที่จะชักจูงใจ หรือ มีอิทธิพลต่อบุคคลอื่นหรือกลุ่ม ให้มีกิจกรรมหรือประกอบกิจกรรมหรือให้ความร่วมมือในการประกอบ กิจกรรมในสถานการณ์ต่างๆ ได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้น ผู้นำจึงต้องมีความเกี่ยวข้องกับทั้งเรื่องของ “งาน” และความสัมพันธ์กับ “บุคคล” ด้วย

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2542). “ผู้นำ” (Leader) คือบุคคลที่มีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นในกลุ่ม เป็นอิทธิพลในทางบวก คือบุคคลในกลุ่มยอมรับและยอมปฏิบัติตามความคิดเห็นหรือคำสั่งด้วยความเต็มใจ ผู้นำและผู้บริหารไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลคนเดียวกัน ผู้บริหารมีอำนาจหน้าที่โดยตำแหน่ง แต่อาจไม่ใช่ผู้นำ ที่แท้จริงของกลุ่มเพราะขาดความเป็นผู้นำ บุคคลอื่นในกลุ่มอาจเป็นที่ยอมรับนับถือของสมาชิกในกลุ่มและมี อิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มมากกว่า เพราะมีความเป็นผู้นำอยู่ในตัว ดังนั้น ในกลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง อาจมีผู้นำหลายคนนอกเหนือจากผู้นำโดยตำแหน่ง

สรุปได้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถและศิลปะในการที่จะชักจูงใจหรือมีอิทธิพล ต่อบุคคลอื่นหรือกลุ่ม ให้มีกิจกรรมหรือประกอบกิจกรรมหรือให้ความร่วมมือในการประกอบกิจกรรมใน สถานการณ์ต่างๆ ได้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

2. วัตถุประสงค์ของการมีผู้นำ

2.1 เพื่อเป็นศูนย์กลางหรือจุดรวมของกลุ่มหรือกิจกรรมภายในกลุ่ม และเป็นตัวกลาง ประสานงานระหว่างกลุ่มหรือองค์กรอื่น ทั้งนี้ผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมกว่าบุคคลอื่นๆ ภายใน กลุ่ม สามารถดึงดูดความสนใจของกลุ่มและนำความสนใจนั้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อกลุ่ม ตลอดจนเป็น ศูนย์กลางบริการและให้ความช่วยเหลือแก่สมาชิก เพื่อให้สมาชิกสามารถปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ที่สุด นอกจากนี้ ยังสามารถเชื่อมโยง แลกเปลี่ยนความร่วมมือ ความช่วยเหลือกับกลุ่มอื่นได้อีกด้วย

2.2 เพื่อเป็นผู้กำหนดเป้าหมายหรือจุดหมายปลายทางในการดำเนินการของกลุ่มตามสภาพปัญหา ความต้องการและความสนใจของสมาชิกที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม โดยเป็นผู้ตัดสินใจในการกำหนดเป้าหมายหรือจุดหมายปลายทางของกลุ่ม เพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จหรืออาจกล่าวได้ว่าทำหน้าที่ในการบริหารกลุ่มให้มีประสิทธิภาพ

2.3 เพื่อเป็นผู้ที่ทำหน้าที่เกลี้ยกล่อม จูงใจ กระตุ้น หรือให้กำลังใจสมาชิกให้ร่วมมือและมีความสนใจในการปฏิบัติงานจนบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มหรือองค์กร ดังนั้น ผู้นำจึงต้องเป็นผู้ที่มีศิลปะในการจูงใจคนและมีอิทธิพลมากพอที่จะโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น โดยไม่ใช้อำนาจหรือการบังคับ และเป็นผู้ที่สามารถรวบรวมถึงความแตกต่างของบุคคลในกลุ่มได้มากที่สุด เพื่อนำเป็นฐานรองรับการกำหนดมูลเหตุหรือวิธีการร่วมกัน

3. แนวคิดเกี่ยวกับเกษตรกรผู้นำ

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2535). ได้ให้แนวคิดและความหมายเกี่ยวกับเกษตรกรผู้นำไว้ ดังนี้

3.1 ความหมายของเกษตรกรผู้นำ หมายถึง เกษตรกรที่ปฏิบัติหน้าที่ช่วยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรทั่วไป เช่น การจัดทำแปลงสาธิต การกระจายพันธุ์พืชในหมู่บ้านและการกระจายความรู้การเกษตรในหมู่บ้าน รวมทั้งตรวจสอบและรายงานเกี่ยวกับการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืชให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมทราบ เพื่อจะได้ช่วยเหลือได้ทันทั่วถึง ตลอดจนเป็นผู้คอยช่วยเหลือแนะนำหรือแก้ปัญหาทางการเกษตรในระหว่างที่เจ้าหน้าที่ไม่อยู่

3.2 หน้าที่ของเกษตรกรผู้นำ เป็นแกนกลางในการรับความรู้และกระจายความรู้ที่ได้รับไปสู่เกษตรกรอื่นๆ ได้มีโอกาสรับความรู้และนำไปปฏิบัติได้รวดเร็วขึ้น นอกจากนั้น ยังช่วยเกษตรกรอื่นๆ ในการแก้ปัญหาบางประการที่สามารถจะแก้ไขกันเองได้

3.3 บทบาทของเกษตรกรผู้นำ บทบาทของเกษตรกรผู้นำ คือ หมั่นพบกับเจ้าหน้าที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรตำบลเพื่อรับความรู้หรือคำแนะนำต่างๆ ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร ทำหน้าที่กระจายความรู้และคำแนะนำที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรไปยังเกษตรกรรายอื่นๆ เพื่อจะได้ไปปฏิบัติต่อ” ช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกษตรกรผู้นำสามารถแก้ไขได้หากไม่สามารถจะแก้ไขได้ให้ช่วยเป็นตัวแทนเกษตรกรตำบลในเรื่องต่างๆ ไป

3.4 แหล่งที่มาของการเป็นผู้นำ มีความเชื่อว่า บุคคลทุกคนสามารถเป็นผู้นำได้หากเขาอยากจะเป็นรวมทั้งสถานการณ์เวลาและสถานที่ที่สามารถสร้างให้คนเป็นผู้นำได้ โดยปกติแล้วแหล่งที่มาของการมีผู้นำมีได้หลายทางด้วยกัน เช่น พิจารณาจากโครงสร้างความสัมพันธ์ของบุคคลภายในกลุ่ม ระเบียบความประพฤติ วัฒนธรรมของกลุ่มและสมาชิกแต่ละคนภายในกลุ่มหรืออาจพิจารณาว่า ใครเป็นแกนนำในกลุ่มหรือมีอิทธิพลต่อการกระทำใดๆ ของกลุ่มหรือเป็นผู้ที่คนในกลุ่มส่วนใหญ่ชื่นชมและยอมรับนับถือหรือเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มก็จะเป็นผู้นำของกลุ่มนั้นในแต่ละสถานการณ์

ธรรมชาติของมนุษย์แม้จะมีความต้องการพื้นฐาน คือ ปัจจัยสี่ในการดำรงชีวิตอันได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม และที่อยู่อาศัย แล้วยังต้องการความปลอดภัย ความมั่นคง ความรัก ความเป็นเจ้าของ ความยกย่อง ความชื่นชม และความสำเร็จในชีวิตด้วย แต่ด้วยความแตกต่างระหว่างบุคคลและความต้องการ ความสนใจที่แตกต่างกัน ทำให้มนุษย์ไม่สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองโดยลำพัง ต้องมีการรวมกลุ่ม และต้องมีการพึ่งพาอาศัยติดต่อสื่อสารกัน และเพื่อการตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคลและกลุ่มให้สอดคล้องกัน จึงต้องมี “ผู้นำ” ขึ้นเพื่อเป็นผู้ที่นำแนวความคิด ความต้องการ ความสนใจของแต่ละบุคคลมาปรับให้เป็นแนวทางหรือทิศทางเดียวกัน ตามเป้าหมายของสมาชิกในกลุ่ม หรือองค์กรที่วางไว้

ผู้นำนอกจากจะเป็นผู้ที่มีความสามารถในการปรับแนวความคิด ความต้องการของแต่ละบุคคล ให้ไปในทิศทางเดียวกันแล้ว ยังต้องเป็นผู้ที่มีศิลปะในการชักจูงใจให้บุคคลยอมรับและปฏิบัติตาม ด้วยความศรัทธาและเต็มใจอีกด้วย จะเห็นได้ว่า ผู้นำ (Leadership) จะแตกต่างจากคำว่าหัวหน้า (Headship) ตรงที่ว่า “ความเป็นผู้นำเป็นลักษณะความสามารถอย่างหนึ่งของบุคคลที่จะทำให้คนอื่นยอมรับและปฏิบัติตามแนวทางที่วางไว้ด้วยความเต็มใจ” แต่ความเป็นหัวหน้าเป็นลักษณะที่บุคคลหนึ่งของกลุ่มได้รับอำนาจจากภายในหรือภายนอกก็ตาม ให้เป็นผู้รับผิดชอบงานของกลุ่ม” ซึ่งถ้าเกิดจากความเห็นของบุคคลภายใน หัวหน้าก็จะเป็นผู้นำกลุ่มโดยปริยาย แต่ถ้าอำนาจของความเป็นหัวหน้านั้นเกิดจากภายนอก เช่น ได้รับการแต่งตั้งมาจากบุคคลอื่น หัวหน้าอาจไม่ได้รับการยอมรับด้วยจิตใจว่าเป็นผู้นำของกลุ่มนั้นได้ อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญที่ควรตระหนัก ก็คือ “คนทุกคนสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำที่ดีขึ้นได้โดยการอบรมฝึกฝน ให้เชี่ยวชาญตามลักษณะของความเป็นผู้นำที่ได้กำหนดไว้”

4. ประเภทของผู้นำกลุ่ม

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2535). จากการที่บุคคลมารวมตัวกันเป็นกลุ่ม ลักษณะที่จะเกิดตามมาโดยธรรมชาติก็คือ ผู้นำกลุ่ม ดังนั้นกลุ่มทุกกลุ่มที่เกิดขึ้นมา จะต้องมิผู้นำเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบ สนับสนุนช่วยเหลือ ร่วมมือ ซึ่งแนวทางควบคุม ดูแลบริการ ฯลฯ ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อการดำเนินงานของกลุ่มให้ไปสู่จุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้มุ่งให้เกิดผลสำเร็จในงานและรักษาสถานภาพของกลุ่มให้มีความมั่นคงอยู่เสมอ ประเภทของผู้นำออกเป็นดังนี้ คือ

4.1 แบ่งตามลักษณะของกฎระเบียบและโครงสร้างออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) ผู้นำเป็นทางการ (Formal Leader) หมายถึง ผู้นำที่มีการแต่งตั้ง เลือกตั้งหรือคัดเลือกอย่างเป็นทางการ เป็นที่ยอมรับของสมาชิกส่วนใหญ่ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มสหกรณ์ กรรมการหมู่บ้าน เจ้าอาวาสวัดในหมู่บ้าน ครูใหญ่ ฯลฯ และ (2) ผู้นำไม่เป็นทางการ (Informal Leader) หมายถึง ผู้นำที่เป็นที่ยอมรับของสมาชิก แต่ไม่มีการเลือกตั้ง แต่งตั้งหรือคัดเลือกจนปรากฏผลออกมาอย่างเด่นชัด ผู้นำประเภทนี้ได้แก่ ผู้อาวุโสในหมู่บ้าน ผู้ที่ยินดีให้ความช่วยเหลือโดยไม่หวังผลตอบแทน จนเป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน พระภิกษุ ครู ผู้ที่มีฐานะมั่นคงในหมู่บ้าน ฯลฯ ดังนั้น บุคคลคนเดียวก็อาจจะเป็นผู้นำทั้งประเภทเป็นทางการในกลุ่มหนึ่งและอาจจะเป็นผู้นำประเภทไม่เป็นทางการในอีกกลุ่มหนึ่งได้ ดังนั้นการแบ่งผู้นำออกเป็นประเภทตามลักษณะของกฎระเบียบและโครงสร้างนี้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนากลุ่มให้บรรลุผล ตามจุดมุ่งหมายของนักส่งเสริมฯ

4.2 แบ่งตามลักษณะการตัดสินใจในการกระทำตามบทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้นำ ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 3 แบบ คือ

4.2.1 ผู้นำแบบอัตตาธิปไตย (Autocratic Leadership Role) ผู้นำแบบนี้เป็นผู้นำที่มีบทบาทมากที่สุดในการควบคุมกลุ่ม โดยจะเป็นผู้ตัดสินใจ กำหนดนโยบายวางแผน แนะนำ ควบคุม ดูแล การดำเนินงานให้แก่สมาชิกด้วยตนเอง ซึ่งโดยทั่วไปมักจะเรียกว่าผู้นำแบบเผด็จการหรือแบบรวบอำนาจ

4.2.2 ผู้นำแบบปล่อยตามใจ (Laissez-faire Leadership Role) ผู้นำแบบนี้เป็นผู้นำที่มีบทบาทน้อยที่สุดในการควบคุมกลุ่ม โดยมักจะปล่อยให้สมาชิกแต่ละคนมีบทบาทและเสรีภาพเต็มที่ในการตัดสินใจและดำเนินงานในกลุ่ม ซึ่งเราอาจจะเรียกผู้นำแบบนี้ว่า ผู้นำแบบปล่อยอำนาจ

4.2.3 ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leadership Role) ผู้นำแบบนี้เป็นผู้นำที่มีบทบาทและความรับผิดชอบในการเปิดโอกาสสนับสนุนและมีส่วนร่วมกับสมาชิกในการตัดสินใจ กำหนดนโยบาย ตลอดจนวางแผนและประสานงานในการดำเนินงานของกลุ่มให้เกิดประสิทธิภาพสูงอยู่เสมอ ผู้นำ

แบบนี้จึงเป็นที่ต้องการของสมาชิกกลุ่ม และเราอาจจะเรียกผู้นำแบบนี้ว่าเป็นผู้นำแบบกระจายอำนาจ การแบ่งประเภทผู้นำตามบทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้นำนี้ จะมีประโยชน์อย่างมากต่อนักส่งเสริมในการเข้าหาสร้างความคุ้นเคย และจูงใจ เพื่อให้ดำเนินงานบรรลุถึงวัตถุประสงค์ในการพัฒนากลุ่ม

5. คุณสมบัติของการเป็นผู้นำ

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2535). ผู้นำที่ดีเด่นมักจะมีคุณสมบัติของการเป็นผู้นำหลายๆ อย่างที่จะทำให้กลุ่มมีเสถียรภาพและมีกิจกรรมดำเนินอยู่ตลอดเวลา แต่อย่างไรก็ตาม ผู้นำก็คือปุถุชนธรรมดา ดังนั้น องค์ประกอบที่ดีเด่นหลายๆ อย่างที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ ผู้นำบางคนอาจจะมีเพียงไม่กี่อย่าง แต่อย่างน้อยสิ่งที่มีอยู่ก็เป็นที่ยอมรับของสมาชิกส่วนใหญ่ได้ ภาวะเป็นผู้นำซึ่งยังคงเกิดขึ้นในบุคคลคนนั้น คุณสมบัติของการเป็นผู้นำมีหลายประการ เช่น มีความสามารถเอาชนะจิตใจหรือเข้าถึงจิตใจของสมาชิก มีความสามารถในการนำความรู้และความคิดในเรื่องต่างๆ มาช่วย การดำเนินงานกลุ่ม มีความสามารถในการทำงานและมอบหมายหน้าที่การงานให้แก่ สมาชิก คุณสมบัติทั้ง 3 ประการ ของผู้นำยังแบ่งย่อยได้มากมาย เช่น มีความกระตือรือร้น มีความเป็นเพื่อน มีความซื่อสัตย์ มีความฉลาดรอบรู้ มีความจริงจัง สร้างศรัทธาได้ มีเทคนิคในการทำงานและบริหารงาน มีความสามารถในการถ่ายทอด มีร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์แข็งแรง และมีจิตสำนึกในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย เป็นต้น

6. การใช้ผู้นำท้องถิ่นช่วยในงานส่งเสริม

วิจิตร อวาทกุล. (2535). ผู้นำท้องถิ่นเป็นผลผลิตของชุมชน เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน ผู้นำท้องถิ่นจะได้รับการฝึกหัดหรืออบรมให้เลียนแบบอย่างจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ให้ช่วยสอนเกษตรกรในเรื่องต่างๆ เช่น การสาธิต การประชุมกลุ่ม การประสานงานกับเกษตรกรทั่วไป ฯลฯ ผู้นำท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในกลุ่มต่างๆ ในชนบทเป็นจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ เช่น ผู้นำกลุ่มเกษตรกร ผู้นำกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ผู้นำกลุ่มสหกรณ์การเกษตร เป็นต้น ผู้นำเหล่านี้สามารถช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ ได้เป็นอย่างมาก ความสามารถและประสบการณ์ของผู้นำท้องถิ่น ทำให้สามารถช่วยในการดำเนินโครงการส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพและตรงเป้าหมายมากขึ้น งานที่ผู้นำท้องถิ่นสามารถช่วยเหลือได้อย่างมากก็คือ นำผู้นำท้องถิ่นมาช่วยวางแผนและโครงการ โดยให้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นต่างๆ ที่สะท้อนถึงความต้องการที่แท้จริงของชุมชน เพิ่มปริมาณการสอน กำลังสอน ให้ครอบคลุมเกษตรกรได้กว้างขวาง เพิ่มความสามารถและความกระตือรือร้นของเกษตรกร สามารถครอบคลุมการแก้ปัญหาที่เกษตรกรเผชิญอยู่ได้ดียิ่งขึ้นอย่างไรก็ตามความสำเร็จในการใช้ผู้นำท้องถิ่นช่วยในงานส่งเสริมฯ มีปัจจัยหลาย อย่างประกอบไปด้วย พื้นฐานการศึกษาความเชื่อความศรัทธาที่เกษตรกรมีต่อผู้นำ การได้รับการฝึกฝนอบรมจากเจ้าหน้าที่ฯ มีความเป็นผู้นำ มีความสามารถ และความรับผิดชอบ และอุทิศเวลาให้กับงานได้อย่างสม่ำเสมอ

7. การฝึกอบรมผู้นำท้องถิ่น

บุคคลในท้องถิ่นที่อยู่ในข่ายที่จะเป็นผู้นำท้องถิ่นได้นั้น ถ้าได้รับการฝึกอบรมในเรื่องต่างๆ เพื่อยกระดับความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ และความเชื่อมั่นตนเองให้สามารถเป็นผู้นำตามแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นได้ จะทำให้สามารถสร้างผู้นำท้องถิ่นที่มีคุณภาพได้ แนวทางในการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาผู้นำท้องถิ่น มีดังต่อไปนี้ คือ จัดกลุ่มของผู้นำที่มาจากหลายหมู่บ้านให้คละกัน ทำการปลุกเร้าให้ตื่นตัวถึงปัญหาของท้องถิ่นที่สามารถพัฒนาได้ ถ่ายทอดให้มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ชักนำให้รู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม ฝึกให้รู้จักจิตวิทยาในการทำงานกลุ่มให้มีส่วนร่วมในการวางแผนโครงการพัฒนาท้องถิ่นอย่างจริงจัง ปลุกเร้าให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความภูมิใจในตนเองและท้องถิ่น มีจิตสำนึกของการเป็นผู้นำที่ได้รับความเห็นชอบ

จากเกษตรกรทั่วไปและพยายามที่จะจัดตั้งองค์กรอย่างไม่เป็นทางการขึ้นมาก่อน มีการเลือกคณะกรรมการขององค์กรเพื่อทำหน้าที่ต่างๆ การส่งเสริมความเป็นผู้นำ ในระยะแรกผู้นำอาจยังไม่มี ความมั่นใจที่จะก้าวต่อไปข้างหน้า จำเป็นต้องฝึกอบรมให้เกิดความมั่นใจและเพิ่มพูนสมรรถภาพของการเป็นผู้นำเป็นระยะๆ การฝึกอบรมทำได้หลายรูปแบบ เช่น พบปะหารือ อภิปรายปัญหา ทำงานเป็นกลุ่ม ปฏิบัติงานตามโครงการที่คิดร่วมกัน นำผลงานที่ทำมาเสนอในที่ประชุมใหญ่เพื่อกระตุ้นให้เกิดการแข่งขันสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่ม กระบวนการต่างๆ เหล่านี้ควรทำอย่างต่อเนื่อง ชั้นของความสำเร็จ เมื่อกลุ่มผู้นำสามารถปฏิบัติตามโครงการพัฒนาที่ได้จัดให้ มีการทำร่วมกันสำเร็จ เป็นที่ยอมรับของเกษตรกรทั่วไป ก็จะเกิดการรวมศูนย์ของพลังประชาชนเข้าสู่แกนนำของผู้นำ และพลังนี้จะทำให้ผู้นำมีความเชื่อมั่นในตนเองมากยิ่งขึ้น จะมีผลให้เกิดการผลักดันเคลื่อนไหวของกลุ่ม และเพิ่มอัตราการทำกิจกรรมต่างๆ มากยิ่งขึ้นเรื่อยๆ นอกจากนี้ความร่วมมือของเกษตรกรอื่นๆ ก็จะขยายมากขึ้นเรื่อยๆ เช่นกัน การฝึกให้เกิดความต่อเนื่อง ผู้นำส่วนใหญ่ที่ถูกคัดเลือกมักจะเป็นผู้ที่มีอายุสูงเนื่องจากยังมีความเชื่อและค่านิยมเดิมๆ ที่นับถือผู้สูงอายุ ดังนั้นการสร้างผู้นำใหม่ๆ ควรให้ผู้นำที่มีอยู่เดิมได้คัดเลือกหนุ่มสาวที่มีความรู้ความสามารถและมีคุณลักษณะที่สามารถจะเป็นผู้นำในอนาคตได้ เข้ามาร่วมทำงานด้วย

8. แบบผู้นำทางส่งเสริมการเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2535). กรมส่งเสริมการเกษตรซึ่งเป็นองค์กรที่มีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้วิชาการแผนใหม่ไปสู่เกษตรกร โดยมีเกษตรกรตำบลเป็นผู้ที่ใกล้ชิดเกษตรกรมากที่สุด เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของเกษตรกรตำบล และเป็นตัวกลางในการประสานงานถ่ายทอดความรู้ จึงจำเป็นต้องมี “เกษตรกรผู้นำ” ทั้งนี้แบบของเกษตรกรผู้นำในงานส่งเสริมการเกษตร ที่ได้รับมอบหมายจากกรมส่งเสริมการเกษตร สามารถแบ่งได้เป็น 4 แบบ คือ

8.1 เกษตรกรผู้นำ กรมส่งเสริมการเกษตรได้ให้ความหมายของเกษตรกรผู้นำไว้ดังนี้ “เกษตรกรที่ปฏิบัติหน้าที่ช่วยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรทั่วไป เช่น การจัดทำแปลงสาธิต การกระจายพันธุ์พืชในหมู่บ้าน และการกระจายความรู้การเกษตรในหมู่บ้าน รวมทั้งตรวจสอบและรายงานเกี่ยวกับการระบาดของโรคและแมลงศัตรูพืช ให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมทราบ เพื่อจะได้ช่วยเหลือได้ทันท่วงที ตลอดจนเป็นผู้คอยช่วยเหลือแนะนำ หรือแก้ปัญหาทางการเกษตรในระหว่างที่เจ้าหน้าที่ไม่อยู่ และยังไม่ถึงกำหนดเยี่ยม” โดยคุณสมบัติของเกษตรกรผู้นำมีดังต่อไปนี้ เป็นผู้ประกอบอาชีพการเกษตร มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านนั้น เป็นผู้มีลักษณะเป็นผู้นำ ได้แก่ การมีมนุษยสัมพันธ์ มีความคิดริเริ่ม มีความสนใจต่อเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม มีความมั่นใจในตนเอง และยินดี เสียสละต่อส่วนรวม เป็นผู้ที่ได้รับการสนับสนุน และยอมรับจากเกษตรกรในหมู่บ้านนั้น เพื่อเพิ่มน้ำหนักในการจูงใจเกษตรกรอื่นๆ ให้ปฏิบัติตามเป็นผู้สนใจวิชาการแผนใหม่และยอมรับเอามาทดลองปฏิบัติในไร่นาของตน เพื่อเป็นตัวอย่างให้เพื่อนเกษตรกรได้ศึกษาดูงาน เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ต่อไป หน้าที่ของเกษตรกรผู้นำ เป็นแกนกลางในการรับความรู้และกระจายความรู้ที่ได้รับไปสู่เกษตรกรอื่นๆ ได้มีโอกาสรับความรู้ และนำไปปฏิบัติได้รวดเร็วขึ้น นอกจากนั้นยังช่วยเกษตรกรอื่นๆ ในการแก้ปัญหาบางประการที่สามารถจะแก้ไขกันเองได้ บทบาทของเกษตรกรผู้นำ บทบาทของเกษตรกรผู้นำมี 6 ประการ คือ หมั่นพบกับเจ้าหน้าที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรตำบล เพื่อรับความรู้หรือคำแนะนำต่างๆ ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร เช่น ร่วมจัดทำแปลงทดสอบ แปลงขยายพันธุ์ หรือการประชุมเกษตรกรทุกครั้ง เป็นต้น ทำหน้าที่กระจายความรู้และคำแนะนำที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ไปยังเกษตรกรรายอื่นๆ เพื่อจะ

ได้นำไปปฏิบัติต่อไป ช่วยแก้ไขปัญหามากมาย ที่เกษตรกรผู้นำสามารถแก้ไขได้หากไม่สามารถจะแก้ไขได้ให้ช่วยแจ้งให้เกษตรตำบลทราบ เพื่อหาทางแก้ไขต่อไป ช่วยเป็นตัวแทนเกษตรตำบลในเรื่องต่างๆ ไป

82 เกษตรหมู่บ้าน คือ ผู้นำเกษตรกรอีกแบบหนึ่งซึ่งได้จากการคัดเลือกผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นหัวหน้าของ “เกษตรกรผู้นำ” อีกชั้นหนึ่ง โดยให้เกษตรกรผู้นำในแต่ละหมู่บ้าน ทำการคัดเลือกเกษตรกรหมู่บ้านขึ้นมา หน้าที่ของเกษตรหมู่บ้าน มีดังนี้ เป็นแกนนำของเกษตรกรผู้นำในหมู่บ้าน เป็นผู้ประสานงานและวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน โดยร่วมมือกับองค์การที่มีอยู่ในท้องถิ่น เป็นที่ปรึกษาของเกษตรตำบล ที่รับผิดชอบหมู่บ้านนั้น

8.3 เกษตรตำบลอาสาสมัคร คือ “ผู้นำเกษตรกรอีกแบบหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นจากมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2517 เนื่องจากในช่วงเวลานั้น ได้เกิดมีการระบาดของศัตรูพืชเป็นบริเวณที่กว้างขวาง ทำให้ความเสียหายแก่พืชผลปีละมากกว่า 1,000 ล้านบาท ช่วงเวลาดังกล่าว อัตราค่าจ้างของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมฯ ไม่เพียงพอที่จะออกไปให้คำแนะนำช่วยเหลือเกษตรกร จึงมีมติมอบหมายให้กรมส่งเสริมการเกษตร คัดเลือกเกษตรกรในท้องถิ่น ซึ่งมีความสมัครใจช่วยเหลือทางราชการในรูปอาสาสมัคร โดยใช้ชื่อว่า “เกษตรตำบลอาสาสมัคร”

8.4 หัวหน้าเกษตรกร เป็นแบบของผู้นำเกษตรกรอีกแบบหนึ่ง นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา ได้มีโครงการปรับปรุงระบบส่งเสริมการเกษตรอย่างกว้างขวาง ทำให้งานส่งเสริมการเกษตรมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาอาชีพของเกษตรกร เกษตรตำบลมีภาระหน้าที่มากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชลประทาน รัฐบาลจึงได้พิจารณามอบหมายให้กรมส่งเสริมการเกษตร คัดเลือกผู้นำเกษตรกรในเขตชลประทานที่เรียกว่า “หัวหน้าเกษตรกร” มาช่วยแบ่งเบาภาระของเกษตรตำบล จึงอาจกล่าวได้ว่า “หัวหน้าเกษตรกร” หมายถึง “ผู้นำเกษตรกรหรือเกษตรกรผู้นำในเขตชลประทาน” ก็ได้ หน้าที่ของหัวหน้าเกษตรกรมีหน้าที่ที่สำคัญดังนี้ ปฏิบัติงานด้านส่งเสริมการเกษตรในเขตที่ได้รับมอบหมาย แนะนำวิธีการทำงานในไร่นาที่ถูกต้องตามหลักวิชาการแก่เกษตรกร ชักจูงและสนับสนุนเกษตรกรในเขตรับผิดชอบ ให้ผนึกกำลังกันตั้งเป็นสถาบันเกษตรกรเพื่อประโยชน์ในด้านธุรกิจเกษตร นำปัญหาและอุปสรรคในด้านการเพาะปลูก การดูแลรักษา การป้องกันกำจัด โรคและศัตรูพืช การเก็บเกี่ยว และอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในไร่นา มาแจ้งให้เกษตรตำบลพิจารณาหาทางแก้ไข ติดตาม เยี่ยมเยียนผลการทำงานของเกษตรกรในเขตรับผิดชอบและช่วยชี้แจงแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ปฏิบัติงานด้านการเกษตรอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

ผู้นำทั้ง 4 แบบ เป็นตัวอย่างของผู้นำเกษตรกรที่สามารถช่วยเหลืองานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ให้สามารถดำเนินการได้อย่างดี อย่างไรก็ตามผู้นำทั้ง 4 แบบดังกล่าวข้างต้น ในปัจจุบันยังคงมีอยู่แต่บางแบบก็ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์มากนัก นอกจากนี้ผู้นำเกษตรกรในรูปแบบอื่นๆ ยังมีอีกมาก เช่น ประธานกรรมการ ของกลุ่มและองค์กรเกษตรกรต่างๆ เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มยุวเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร เป็นต้น

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

1. หลักการและเหตุผล

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2559). ในปี 2557 คณะรักษาความสงบแห่งชาติ มีนโยบายที่ต้องการให้มีศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรในระดับชุมชนที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการเกษตร ดูแลเกษตรกร และช่วยแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรต่างๆ ในพื้นที่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงมีนโยบายให้กรมส่งเสริมการเกษตรในฐานะที่เป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร ครอบคลุมเกษตรกร องค์กรเกษตรกร และวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พึ่งพาตนเองได้ จัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการ

ผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ในระดับชุมชนอำเภอละ 1 ศูนย์ รวม 882 ศูนย์ การคัดเลือกศูนย์เรียนรู้ใช้หลักการ Zoning ซึ่งมีการจำแนกพื้นที่ที่มีความเหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อยและไม่เหมาะสม ร่วมกับความต้องการของเกษตรกร จึงมีประเด็นการเรียนรู้ทั้งจากการพัฒนาและการเปลี่ยนกิจกรรมตามหลักของ Zoning เพื่อเป็นแหล่งศึกษาและเรียนรู้ของเกษตรกรและประชาชนที่สนใจในด้านการเกษตรจากสถานที่จริง เรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบที่ทำอาชีพการเกษตรและประสบความสำเร็จ สามารถลดต้นทุนการผลิต ผลผลิตที่ได้เพิ่มขึ้นและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสม การปรับปรุงบำรุงดิน พร้อมทั้งการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อนำไปสู่กระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

การดำเนินงานที่ผ่านมาได้มีการพัฒนา ศพก. ภายใต้หลักคิด “เกษตรกรพัฒนาเกษตรกรด้วยกันเองจึงจะเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน” ดังนั้น ศพก. จึงเป็นศูนย์ของเกษตรกรและชุมชนในระดับอำเภอ มีการดำเนินงานที่สำคัญคือ (1) การพัฒนาศักยภาพของ ศพก. ให้พร้อมที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (2) การให้บริการต่างๆ รวมถึงการแก้ไขปัญหาด้านการเกษตรแก่เกษตรกรและชุมชน และ (3) การพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของเกษตรกรตามแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการและสถานการณ์ในพื้นที่ โดยมี ศพก. เป็นหลักในการดำเนินงาน และมีศูนย์เรียนรู้หรือจุดเรียนรู้อื่นๆ ที่เป็นจุดเรียนรู้เฉพาะทาง เช่น ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) ศูนย์เรียนรู้ด้านประมง ศูนย์เรียนรู้ด้านปศุสัตว์ ฯลฯ เป็นเครือข่ายในการเสริมหนุนกระบวนการเรียนรู้ ให้สมบูรณ์และครอบคลุมหลากหลายสาขาทางการเกษตร และตรงกับความต้องการของเกษตรกรในชุมชน ซึ่งภาคราชการจะต้องเข้าไปร่วมดำเนินการในลักษณะการขับเคลื่อนและสนับสนุนให้ ศพก. สามารถปฏิบัติงานได้และมีความเข้มแข็ง รวมถึงการประสานเชื่อมโยงภาครัฐ เอกชน และชุมชน ตามแนวทางประชารัฐ

การขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. จึงต้องมีการพัฒนา และสนับสนุนการดำเนินงานทั้งศูนย์หลักและศูนย์เครือข่ายให้มีความพร้อมในการดำเนินงาน สามารถให้บริการด้านการเกษตรแก่เกษตรกรได้อย่างแท้จริง มีการประสานงานกันระหว่าง ศพก. เป็นเครือข่าย ทั้งในระดับจังหวัด เขต และประเทศ รวมทั้งให้มีการบูรณาการและเป็นเอกภาพในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. ร่วมกัน

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อพัฒนาศักยภาพของ ศพก. และศูนย์เครือข่าย ให้มีความพร้อมในการให้บริการการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาด แก่เกษตรกร รวมทั้งการให้บริการทางการเกษตรด้านต่างๆ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่

2.2 เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชนโดยมีเกษตรกรต้นแบบเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้

2.3 เพื่อเป็นกลไกในการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการเกษตรในพื้นที่

3. เป้าหมาย/สถานที่ดำเนินการ ดำเนินการในพื้นที่ 77 จังหวัด จำนวน 882 อำเภอ ทั่วประเทศ

4. กิจกรรมและวิธีการดำเนินงาน กิจกรรมการดำเนินงานของ ศพก. ประกอบด้วย 6 กิจกรรมหลัก คือ

4.1. การพัฒนาศักยภาพของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นการพัฒนาศักยภาพ ศพก. ให้มีความพร้อมในการเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชน เป็น

สถานที่ให้บริการข่าวสาร บริการด้านการเกษตร รวมทั้งเป็นสถานที่รับเรื่องร้องเรียนของเกษตรกรในชุมชน โดยการ

4.1.1 วิเคราะห์ศักยภาพ ศพก. และจัดทำแผนและแนวทางการพัฒนา โดยคณะกรรมการ ศพก. ร่วมกับเกษตรกรอำเภอดำเนินการวิเคราะห์ศักยภาพของ ศพก. และจัดทำแผนและแนวทางการพัฒนา

4.1.2 พัฒนาฐานเรียนรู้ โดยสำนักงานเกษตรอำเภอร่วมกับเกษตรกรต้นแบบพัฒนาฐานการเรียนรู้ เพื่อที่จะเป็นจุดถ่ายทอดเทคโนโลยี และเป็นจุดสาธิตบนความพร้อมของศูนย์เรียนรู้ฯ ที่สอดคล้องและสนับสนุนหลักสูตรการเรียนรู้ โดยให้มององค์ความรู้ของฐานการเรียนรู้ต่างๆ ประจำไว้ที่ฐานการเรียนรู้ด้วย (เพื่อให้ผู้สนใจเข้ามาศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองได้) ทั้งนี้ สามารถประสานงานและบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ ในการสนับสนุนการพัฒนาฐานเรียนรู้ตามบทบาทของแต่ละหน่วยงาน

4.1.3 พัฒนาแปลงเรียนรู้ โดยสำนักงานเกษตรอำเภอและเกษตรกรต้นแบบ ปรับปรุงและพัฒนาแปลงเรียนรู้ของเกษตรกรให้มีความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องของการลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ที่ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งจัดทำป้ายแปลงเรียนรู้ให้เห็นได้ชัดเจน

4.1.4 กำหนดหลักสูตรการเรียนรู้ โดยเกษตรกรอำเภอร่วมกับเกษตรกรต้นแบบ ร่วมกันกำหนดหลักสูตรการเรียนรู้ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกร และจัดทำแผนการเรียนรู้ของเกษตรกรที่จะเข้ามาเรียนรู้ที่ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ให้สอดคล้องกับประเด็นการพัฒนา และความต้องการของชุมชน โดยเน้นประเด็นหลักในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (เพิ่มผลผลิตลดต้นทุนการผลิต และพัฒนาคุณภาพผลผลิต) ประกอบไปด้วย หลักสูตรหลัก หลักสูตรภาคบังคับ และหลักสูตรเสริม ดังนี้ หลักสูตรหลัก ได้แก่ การลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรหลักของศพก. ทางเลือกในการผลิตตามความต้องการของชุมชนและการผลิตตามกิจกรรมแปลงใหญ่ หลักสูตรภาคบังคับ ได้แก่ เศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่และเกษตรผสมผสาน และหลักสูตรเสริม เช่น บัญชีครัวเรือน องค์กรเกษตรกร การใช้น้ำอย่างรู้คุณค่า ฯลฯ

4.1.5 พัฒนาพื้นที่บริเวณศูนย์ โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งจัดทำ/ปรับปรุงข้อมูลประจำศูนย์ ให้มีความพร้อมในการให้บริการ โดยสำนักงานเกษตรอำเภอและเกษตรกรต้นแบบ ประสานงานและบูรณาการกับหน่วยงานต่างๆ ในการสนับสนุนการพัฒนา

4.1.6 เชื่อมโยงศูนย์เครือข่าย และจุดเรียนรู้ต่างๆ ในอำเภอ เพื่อให้มีการเสริมหนุน ศพก. และเสริมหนุน ซึ่งกันและกันในการถ่ายทอดความรู้และการให้บริการด้านการเกษตรของชุมชน

4.2. การบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน

4.2.1 การประชุมคณะกรรมการและคณะทำงาน การประชุมคณะกรรมการ ศพก. โดยเกษตรกรต้นแบบ (ประธานคณะกรรมการ ศพก.) และเกษตรกรอำเภอ จัดประชุม เพื่อให้คณะกรรมการได้ร่วมกันวิเคราะห์และวางแผนการดำเนินงานของ ศพก. การรับรองศูนย์เครือข่าย การสรุปผลการดำเนินงานและอื่นๆ ตามความเหมาะสม

4.2.2 ฝึกอบรมการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ฝึกอบรมให้กับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอำเภอ โดยเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัดและเขตที่ผ่านการอบรมวิทยากรหลัก จะต้องสร้างทีมวิทยากรในระดับจังหวัด และจัดอบรมการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ให้กับเจ้าหน้าที่ในระดับอำเภอทุกอำเภอ ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรในระดับตำบล และระดับอำเภอ

4.2.3 เวทีเชื่อมโยงเครือข่ายศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ประชุมคณะกรรมการเครือข่าย ศพก. ระดับจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด เป็นผู้จัดการประชุม คณะกรรมการเครือข่าย ศพก. ระดับจังหวัด เพื่อเป็นการประสานเชื่อมโยงการขับเคลื่อน ศพก. ของอำเภอ ต่างๆ ในจังหวัด อย่างน้อย 3 ครั้ง

4.2.4 เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระดับจังหวัดเพื่อขับเคลื่อน ศพก. (จังหวัดละ 4 ครั้ง) เป็นการจัดเวทีตามระบบส่งเสริมการเกษตร ดำเนินการโดยสำนักงานเกษตรจังหวัด โดยอาจแบ่งสายรวมอำเภอ ได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ให้อำเภอหมุนเวียนในการเป็นเจ้าภาพ จังหวัดเป็นผู้อำนวยความสะดวกและ เข้าร่วมทุกครั้ง สำนักงานเกษตรจังหวัดและอำเภอ ร่วมกันกำหนดประเด็นและแนวทางการจัดเวที โดยเน้น การเป็นเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ การขับเคลื่อนการดำเนินการ ศพก. และเครือข่าย รวมทั้งการสรุปผลการดำเนินงานและการถอดองค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินงาน เป็น เวทีเพื่อการเรียนรู้ การพัฒนาคน และพัฒนางาน การถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ การ ถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการตามสถานการณ์หรือตามความจำเป็นและเหมาะสมกับพื้นที่ หรือประเด็น ปัญหาเร่งด่วนในพื้นที่ (Hot Issue) หรือประเด็นอื่นๆ โดยอาจขอความร่วมมือจากหน่วยงานวิชาการหรือผู้รู้ ในพื้นที่ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร และเป็นกลไก ในการขับเคลื่อนการนำองค์ความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน

4.3. การสนับสนุนการให้บริการของ ศพก.

4.3.1 การจัดงานวันถ่ายทอดความรู้ (Field day) ที่ศูนย์เรียนรู้ทุกศูนย์โดยบูรณาการ ในการจัดงานร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่าย ซึ่งในงานจะประกอบไปด้วย กิจกรรมหลัก ได้แก่ สถานีเรียนรู้ ต่างๆ กิจกรรมรอง ได้แก่ การให้บริการด้านการเกษตรของหน่วยงานต่างๆ และนิทรรศการประกอบที่ เกี่ยวข้อง และกิจกรรมเสริม เช่น การแสดงและจำหน่ายสินค้าของกลุ่ม/สถาบันเกษตรกร/วิสาหกิจชุมชน การจัดมุมน้ำดื่ม ฯลฯ โดยให้เกษตรกรเข้าร่วมงาน อย่างน้อยศูนย์ละ 200 คน และเริ่มจัดในช่วงของการ เริ่มต้นฤดูกาลผลิตใหม่

4.3.2 การสนับสนุนการให้บริการวิชาการและข้อมูลข่าวสารแก่ ศพก. โดยสำนักงาน เกษตรอำเภอ จัดทำเอกสารวิชาการ ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของ ศพก. และเครือข่าย ในอำเภอ

4.4 การพัฒนาเกษตรกรผู้นำ เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้กับเกษตรกรผู้นำตามหลักสูตร และแผนการเรียนรู้ที่กำหนด โดยเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดฤดูกาลผลิต ตามกระบวนการ โรงเรียนเกษตรกร และจะต้องจัดการเรียนรู้ไม่ต่ำกว่า 3 ครั้งต่อฤดูกาลผลิต

4.5 พัฒนาศูนย์เครือข่าย ดำเนินการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ที่เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายของ ศพก. คือ ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) และ ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) เพื่อให้เป็นแหล่งในการถ่ายทอด ความรู้และการบริการด้านดินปุ๋ย และการจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน

4.6 ถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อปรับพฤติกรรมกรมการใช้สารเคมีของเกษตรกร

4.6.1 ผลิตและถ่ายทอดความรู้การใช้สารเคมีอย่างถูกต้องและปลอดภัย โดยสำนักงาน เกษตรจังหวัด จัดงานรณรงค์การใช้สารเคมีอย่างถูกต้องและปลอดภัย จังหวัดละ 300 ราย จำนวน 1 ครั้ง โดยประสานกับหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร ศูนย์ส่งเสริม เทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช และหน่วยงานด้านสาธารณสุข และสมาคมอารักขาพืชไทย เข้าร่วม สถานีถ่ายทอดความรู้ โดยแต่ละสถานีเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับใช้สารเคมีอย่างถูกต้องและปลอดภัย การ

ให้บริการคลินิกพืช การจัดการศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน ทั้งนี้อาจบูรณาการร่วมกับการจัดงานวันถ่ายทอดความรู้ (Field day) ของ ศพก. ได้

4.6.2 จัดกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดย สำนักงานเกษตรจังหวัดร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอ เลือกจุดดำเนินการ 2 จุด (เกษตรกรจุดละ 25 ราย) ทำการถ่ายทอดความรู้ตามกระบวนการโรงเรียนเกษตรกรจำนวน 3 ครั้ง

4.6.3 ตรวจสอบสารพิษตกค้างในเลือดของเกษตรกร โดยสำนักงานเกษตรจังหวัดประสานงานหน่วยงานด้านสาธารณสุขในพื้นที่เพื่อขอรับบริการตรวจระดับความเป็นพิษของสารเคมีในเลือดของเกษตรกร จำนวน 2 ครั้ง โดยครั้งแรกตรวจก่อนเริ่มดำเนินกิจกรรม และครั้งที่ 2 ตรวจเมื่อดำเนินกิจกรรมแล้วเสร็จ เพื่อเปรียบเทียบผลก่อนและหลังดำเนินกิจกรรม

4.6.4 ตรวจวิเคราะห์สารพิษตกค้างในผลผลิตการเกษตร เพื่อนำไปตรวจหาสารพิษตกค้างในผลผลิตของเกษตรกรที่ร่วมกิจกรรมอย่างน้อย 1 ครั้งตอนเก็บเกี่ยวผลผลิต เพื่อประเมินระดับความปลอดภัยของผลผลิตการเกษตรที่ผลิตโดยเกษตรกรที่ร่วมโครงการ

5. การติดตาม ประเมินผล และรายงาน

5.1. การติดตาม ประเมินผล

5.1.1 เขต/ส่วนกลาง/จังหวัด ติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

5.1.2 ส่วนกลาง (กองแผนงาน ร่วมกับกองวิจัยและพัฒนาางานส่งเสริมการเกษตร) ประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร

5.1.3 สำนักงานเกษตรอำเภอติดตาม สนับสนุน ประเมินผล เกษตรกรที่มาเรียนรู้ และผลการนำไปปรับใช้ในพื้นที่ของตนเอง

6. ผลผลิต ผลลัพธ์ ตัวชี้วัด

6.1. ผลผลิต (Output)

6.1.1 มีการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร และเครือข่ายในพื้นที่ทุกอำเภอ

6.1.2 เกษตรกรต้นแบบสามารถถ่ายทอดความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตทางการเกษตรให้กับเกษตรกร

6.1.3 เกษตรกรมาเรียนรู้เรื่องการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตลอดฤดูกาลผลิต เช่น กระบวนการโรงเรียนเกษตรกรที่ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ฯ

6.1.4 มีการดำเนินการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตสินค้าเกษตรและการตลาดของเกษตรกรในพื้นที่

6.2. ผลลัพธ์ (Outcome)

6.2.1 เกษตรกร ที่มาเรียนรู้ที่ ศพก. สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน

6.2.2 เกษตรกร องค์กรเกษตรกรสามารถเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายเพื่อปรับเปลี่ยนระบบการผลิตสินค้าเกษตร ส่งผลให้มีความเข้มแข็ง และพึ่งพาตนเองได้

6.3. ตัวชี้วัด (KPI)

6.3.1 มีการพัฒนา ศพก. ให้มีความพร้อมในการให้บริการถ่ายทอดความรู้ บริการข้อมูล ข่าวสาร บริการด้านการเกษตรต่างๆ และบริการรับเรื่องร้องเรียน ในพื้นที่ทุกอำเภอ จำนวน 15 ศูนย์

6.3.2 เกษตรกรผู้นำ สามารถถ่ายทอดความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตทางการเกษตรให้กับเกษตรกร

6.3.3 เกษตรกรมีความรู้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร การลดต้นทุนการผลิต การจัดการศัตรูพืช การจัดการดินปุ๋ย

6.3.4 มีการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตสินค้าเกษตรและการตลาดของเกษตรกรในพื้นที่

โครงการพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ศพก. (ด้านปศุสัตว์)

1. หลักการและเหตุผล

กรมปศุสัตว์. (2560). จากนโยบายคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร โดยเน้นให้มีศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตรในชุมชน เพื่อให้เป็นจุดถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรของชุมชน และเป็นที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารและบริการด้านการเกษตร ประกอบกับในสถานะปัจจุบันสถานการณ์การผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรมีปัญหาในเรื่องต้นทุนการผลิตที่ค่อนข้างสูง ประกอบกับปัญหาโรค แมลง และดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ทำให้ผลผลิตที่ได้มีปริมาณน้อยและมีคุณภาพต่ำ เกษตรกรส่วนใหญ่จึงประสบปัญหาการขาดทุน เกิดหนี้สิน และไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมส่งเสริมการเกษตร จึงได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ขึ้น เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรของชุมชนที่เกิดจากปัญหาชุมชนและสามารถตอบสนองความต้องการด้านการเกษตรของชุมชนได้ และเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเกษตร โดยเน้นการเรียนรู้จากเกษตรกรต้นแบบที่ประสบความสำเร็จในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ในประเด็นการเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุนการผลิต การพัฒนาคุณภาพ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิต ตลอดจนการยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องตลอดฤดูกาลผลิต เกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเกษตรกรต้นแบบ ในลักษณะของเกษตรกรสอนเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรที่มาเรียนรู้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และเกิดจิตสำนึกในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ที่มีการใช้ปัจจัยการผลิตได้อย่างเหมาะสม และนำองค์ความรู้ที่ได้รับจาก ศพก. ไปประยุกต์ใช้เพื่อลดต้นทุนการผลิต เพิ่มปริมาณและคุณภาพของผลผลิตสินค้าที่ค้ำจุนถึงสิ่งแวดล้อม และมีระบบการผลิตที่พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งยังเป็นจุดที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารและบริการด้านการเกษตรต่างๆ กับเกษตรกร อีกทั้งยังใช้เป็นจุดนัดพบในการพบปะพูดคุยของเจ้าหน้าที่กับเกษตรกร และเกษตรกรกับเกษตรกรด้วยกันเอง

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการและการตลาดผลผลิตด้านปศุสัตว์ในชุมชน

2.2 เพื่อให้บริการเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสารด้านการปศุสัตว์

2.3 เป็นต้นแบบในการส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิภาพด้านปศุสัตว์

3. ขอบเขต

คู่มือการปฏิบัติงานนี้ครอบคลุมขั้นตอนการดำเนินการของ กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์เขต สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และศูนย์วิจัยและพัฒนาการปศุสัตว์ประจำเขต

4. ชั้นเตรียมการ

4.1 แจกจ่ายละเอียดข้อมูลศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป้าหมาย ตามที่ได้รับจากกรมส่งเสริมการเกษตร แก่หน่วยงานภายใต้ความรับผิดชอบของกรมปศุสัตว์ ทราบ (ส่วนกลาง/ส่วนภูมิภาค) และจัดทำแผนการจัดสรรงบประมาณ โดยกองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์

4.2 สืบหาความต้องการด้านปศุสัตว์ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ตามเมนูทางเลือกอาชีพที่กรมปศุสัตว์ให้การสนับสนุน จำนวน 7 เมนู ได้แก่ ไก่พื้นเมือง ไก่ลูกผสม พื้นเมืองไก่ไข่ เป็ดเทศ เป็ดไข่ หมูชีวภาพ และแพะ โดยสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดและสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ

5. ชั้นปฏิบัติการ

5.1 จัดประชุมชี้แจงการดำเนินการให้แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทราบ ประกอบด้วย สำนักงานปศุสัตว์เขต สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด และศูนย์วิจัยและพัฒนาการปศุสัตว์ประจำเขต

5.2 สนับสนุนจัดทำสื่อถ่ายทอดความรู้ เพื่อพัฒนาศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ให้มีความพร้อมในการให้บริการเกษตรกรและผู้สนใจ โดย สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดและสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ

5.3 สนับสนุนปัจจัยการผลิตด้านการเลี้ยงสัตว์ ตามทางเลือกอาชีพที่เกษตรกรเลือก โดย สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดและสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ

5.4 พัฒนาความรู้เทคโนโลยี หรือนวัตกรรมด้านปศุสัตว์ให้แก่เกษตรกรต้นแบบ โดย สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดและสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ

5.5 ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรที่สนใจ โดยศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นผู้ดำเนินการและเป็นวิทยากร

5.6 ติดตาม ให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ โดย สำนักงานปศุสัตว์เขต และศูนย์วิจัยและพัฒนาการปศุสัตว์

6. ชั้นติดตามและประเมินผล

6.1 ประชุมชี้แจงวิธีการ หลักเกณฑ์การติดตามและประเมินผล โดยสำนักงานปศุสัตว์เขต สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด และศูนย์วิจัยและพัฒนาการปศุสัตว์ประจำเขต

6.2 ติดตาม ให้คำปรึกษาแนะนำ และแก้ไขปัญหาในการดำเนินงาน โดยสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด และศูนย์วิจัยและพัฒนาการปศุสัตว์ประจำเขต

6.3 ติดตาม ประเมิน และรายงานผลการประเมิน ให้กรมปศุสัตว์ โดยสำนักงานปศุสัตว์เขต ศูนย์วิจัยและพัฒนาการปศุสัตว์ประจำเขต สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด และกองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์

7. นิยามศัพท์

นิยามศัพท์ที่ใช้อธิบายความหมายของคำ เป็นเพียงคำอธิบายเบื้องต้นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงการนี้เท่านั้น มิได้หมายความถึงการอธิบายความหมายโดยทั่วไป

7.1 ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) หมายความว่า ศูนย์กลางในการให้บริการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีด้านการผลิตสินค้าเกษตร เป็นสถานที่ที่เกษตรกร

ต้นแบบถ่ายทอดความรู้ สาธิต ให้คำแนะนำด้านการเกษตร และเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนความรู้ข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานต่างๆ กับเกษตรกรในชุมชน

7.2 เกษตรกรต้นแบบ หมายความว่า เกษตรกรเจ้าของฟาร์มที่ได้รับการคัดเลือกเป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็น Smart Farmer ที่มีความรู้ทักษะและความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยี และประสบความสำเร็จในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงกิจกรรมที่สำคัญของพื้นที่ ตั้งแต่การผลิต การบริหารจัดการ จนถึงการตลาด เป็นที่ยอมรับและสามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรรายอื่นๆ ในชุมชน

7.3 ฐานเรียนรู้ หมายความว่า เป็นฟาร์มเลี้ยงสัตว์ จุดให้คำแนะนำ สาธิต ของเกษตรกรต้นแบบที่ทำการเลี้ยงสัตว์หรือทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องด้านปศุสัตว์ ที่เป็นจุดเด่นของเกษตรกรต้นแบบ เพื่อใช้ประกอบการถ่ายทอดความรู้ ให้คำแนะนำ สาธิต ให้กับเกษตรกรที่สนใจได้เรียนรู้

7.4 หลักสูตรการเรียนรู้ หมายความว่า เป็นเนื้อหาวิชาที่สอดคล้องกับองค์ความรู้ของเกษตรกรต้นแบบ รูปแบบการพัฒนาภาคการเกษตร ที่สามารถกำหนดเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางการเกษตรของชุมชน โดยเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ เกษตรกรต้นแบบ ร่วมกันวิเคราะห์และกำหนดขึ้น

7.5 องค์ประกอบอื่นๆ หมายความว่า องค์ประกอบที่ทำให้ศูนย์เรียนรู้มีความสมบูรณ์มากขึ้น เช่น ศาลาเรียนรู้ ศาลาข้อมูลข่าวสาร โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ ข้อมูลประจำศูนย์ เป็นต้น

8. หน้าที่ความรับผิดชอบ

8.1 กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ มีหน้าที่ จัดทำโครงการเพื่อเสนอขอรับงบประมาณ จัดทำแผนการดำเนินงาน จัดทำแผนการจัดสรรงบประมาณให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

8.2 กองแผนงาน มีหน้าที่ ควบคุม กำกับ ติดตาม การดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนงาน และแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ให้สอดคล้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติงบประมาณ

8.3 กองคลัง มีหน้าที่ จัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนงาน ควบคุม กำกับ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตาม พระราชบัญญัติงบประมาณ

8.4 สำนักงานปศุสัตว์เขต มีหน้าที่ จัดประชุมชี้แจงรายละเอียดของแผนการดำเนินงานแก่เจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด ติดตามให้คำแนะนำ ประเมินความพร้อมและคุณภาพศูนย์เรียนรู้ฯ และรายงานผลการดำเนินงาน

8.5 สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด มีหน้าที่ สืบหาความพร้อมและความต้องการด้านปศุสัตว์ของศูนย์เรียนรู้ฯ จัดประชุมชี้แจงรายละเอียดของแผนการดำเนินงานแก่เจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ สนับสนุนองค์ความรู้ เทคโนโลยี หรือนวัตกรรมด้านปศุสัตว์แก่เกษตรกร วิเคราะห์ศักยภาพและสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกรต้นแบบที่แจ้งความประสงค์ตามเมนูทางเลือกอาชีพด้านปศุสัตว์ ติดตาม ให้คำแนะนำ แก้ไขปัญหา และรายงานผลการดำเนินงานประจำเดือน

8.6 สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ มีหน้าที่ สืบหาความพร้อมและความต้องการด้านปศุสัตว์ของศูนย์เรียนรู้ฯ สนับสนุนองค์ความรู้ เทคโนโลยี หรือนวัตกรรมด้านปศุสัตว์แก่เกษตรกร วิเคราะห์ศักยภาพและสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกรต้นแบบที่แจ้งความประสงค์ตามเมนูทางเลือกอาชีพด้านปศุสัตว์ ร่วมกับสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด ติดตาม ให้คำแนะนำ แก้ไขปัญหาและรายงานผลการดำเนินงานประจำเดือน

8.7 ศูนย์วิจัยและพัฒนาการปศุสัตว์ประจำเขต มีหน้าที่ ติดตาม ให้คำแนะนำ ถ่ายทอดความรู้ ร่วมกับสำนักงานปศุสัตว์เขตในการประเมินความพร้อมและคุณภาพด้านปศุสัตว์ของศูนย์เรียนรู้ฯ และ รายงานผลการดำเนินงาน

9. ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

9.1 จัดทำแผนการดำเนินงาน โดยกองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ จัดทำโครงการเพื่อเสนอขอรับงบประมาณ จัดทำแผนการดำเนินงาน กำหนดเป้าหมาย แผนการจัดสรรงบประมาณให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

9.2 พัฒนาร่วมศูนย์เรียนรู้ฯ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด จัดประชุมชี้แจงรายละเอียดของแผนการดำเนินงานแก่เจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ สนับสนุนองค์ความรู้ เทคโนโลยี หรือนวัตกรรมด้านปศุสัตว์แก่เกษตรกร วิเคราะห์ศักยภาพและสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกรต้นแบบที่แจ้งความประสงค์ตามเมนูทางเลือกอาชีพด้านปศุสัตว์และรายงานผลการดำเนินงานประจำเดือน

9.3 พัฒนาศักยภาพเกษตรกรเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ/เกษตรกรต้นแบบ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด ร่วมกับสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่เกษตรกรต้นแบบ (เจ้าของศูนย์) เพื่อถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านการเลี้ยงสัตว์โดยให้ความสำคัญด้านการลดต้นทุน การเพิ่มประสิทธิภาพและการเพิ่มมูลค่าผลผลิตด้านปศุสัตว์ จำนวน 882 ราย

9.4 ส่งเสริมสนับสนุนการสร้างอาชีพด้านปศุสัตว์แก่เกษตรกรเจ้าของศูนย์เรียนรู้ฯ/เกษตรกรต้นแบบ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดดำเนินการ สนับสนุนพันธุ์สัตว์และปัจจัยการผลิตให้แก่ศูนย์เรียนรู้ฯ/เกษตรกรต้นแบบ ที่ผ่านการสำรวจความต้องการด้านปศุสัตว์ตามเมนูทางเลือกอาชีพที่กรมปศุสัตว์ให้การสนับสนุน จำนวน 7 เมนู ได้แก่ ไก่พื้นเมือง ไก่ลูกผสมพื้นเมือง ไก่ไข่ เป็ดเทศ เป็ดไข่ หมูชีวภาพ และแพะ โดยให้เกษตรกรจัดหาพันธุ์สัตว์และปัจจัยการผลิตตามคุณลักษณะเฉพาะที่กรมปศุสัตว์กำหนด โดยใช้งบประมาณเงินอุดหนุน

9.5 สนับสนุนการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีขยายผลสู่เกษตรกร ศูนย์เรียนรู้ฯการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ที่มีความพร้อมและมีศักยภาพด้านการปศุสัตว์ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกรที่สนใจ ซึ่งเจ้าของศูนย์หรือเกษตรกรต้นแบบ เป็นผู้ดำเนินการและเป็นวิทยากร จำนวน 120 ศูนย์ๆ ละ 10 คน โดยจะมีสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ และศูนย์วิจัยและพัฒนาการปศุสัตว์ที่รับผิดชอบในพื้นที่เป็นที่ปรึกษา

10. ติดตาม ประเมิน และรายงานผลการดำเนินงาน

10.1 กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ กำหนดรูปแบบการรายงานผลการปฏิบัติงาน ประจำเดือน เสนอการประเมินผลและตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการฯ ติดตามผลการดำเนินงานภาพรวม

10.2 สำนักงานปศุสัตว์เขต ศูนย์วิจัยและพัฒนาการปศุสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด ติดตาม ประเมินและรายงานผลการดำเนินงาน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้ 1) บันทึกข้อมูลรายละเอียดของศูนย์เรียนรู้ฯ 2) ประเมินความพร้อมสำหรับเป็นศูนย์เรียนรู้ฯการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ด้านปศุสัตว์) ตามเกณฑ์ชี้วัดที่กำหนด 3) จัดทำข้อมูลผู้เข้ารับการฝึกอบรม 4) จัดทำแบบประเมินความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการฝึกอบรม และ 5) สรุปและรายงานผลการดำเนินงาน

11. ตัวชี้วัดผลผลิตของโครงการ

11.1 ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ได้รับการพัฒนาความพร้อมเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดความรู้และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร แก้ไขปัญหาด้านปศุสัตว์แก่เกษตรกรในชุมชน จำนวน 882 ศูนย์

11.2 ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ที่สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชน จำนวน 882 แห่ง

12. ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) มีความพร้อมเป็นศูนย์เรียนรู้ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70

13. ตัวชี้วัดด้านผลลัพธ์ของโครงการ

13.1 มีแหล่งเรียนรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ที่สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชนอำเภอละ 1 แห่ง

13.2 เกษตรกรที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้จาก ศพก. สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ โดยมี ศพก. เป็นต้นแบบที่ผ่านกระบวนการปฏิบัติจริงแล้ว

14. ตัวชี้วัดผลกระทบของโครงการ

เกษตรกรที่มีความสนใจ ได้รับความรู้ด้านการการเกษตร จากศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) สามารถนำไปปฏิบัติเพื่อลดรายจ่ายหรือสร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน

ศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์

1. หลักการและเหตุผล

กรมปศุสัตว์. (2556). กรมปศุสัตว์ได้กำหนดแนวทางการส่งเสริมพัฒนาอาชีพการเลี้ยงสัตว์ไว้อย่างชัดเจน โดยมีการจัดทำยุทธศาสตร์รายชนิดสัตว์เป็นกรอบในการพัฒนาและมอบหมายให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันบูรณาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่เป้าหมายเดียวกัน ทั้งนี้ในทุกยุทธศาสตร์ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือการพัฒนาเกษตรกรและสร้างเครือข่ายเกษตรกร สู่ความเข้มแข็ง โดยเฉพาะในเกษตรกรรายย่อย ด้วยการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อให้เกษตรกรนำไปเพิ่มผลผลิต พัฒนาประสิทธิภาพการเลี้ยงสัตว์ ลดต้นทุนและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ในลักษณะพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตามในกระบวนการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี เพื่อให้เกษตรกรเกิดการยอมรับ สามารถนำความรู้ไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วม และนำเกษตรกรที่มีความรู้ทักษะ ประสบการณ์และประสบความสำเร็จในอาชีพการเลี้ยงสัตว์ชนิดนั้นๆ มาเป็นตัวอย่างและวิทยากร ผู้ถ่ายทอด ด้วยเหตุดังกล่าวในงานส่งเสริมพัฒนาที่ผ่านมามีส่วนใหญ่อ้างอิงกำหนดให้มีกิจกรรมการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ให้แก่ ฟาร์มตัวอย่าง ฟาร์มสาธิตหรือฟาร์มต้นแบบ เพื่อใช้เป็นแบบอย่างสำหรับเกษตรกร และพัฒนาสู่การเป็นศูนย์เรียนรู้ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการเป็นแหล่งฝึกอบรมและศึกษาดูงานของเกษตรกรและผู้สนใจ

2. วัตถุประสงค์ของการขึ้นทะเบียน

2.1 เพื่อรับรองสถานภาพของแหล่งเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ที่จัดตั้งและดำเนินการภายใต้โครงการส่งเสริมพัฒนาการเลี้ยงสัตว์ของกรมปศุสัตว์และหน่วยงานต่างๆ

2.2 เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดแนวทางและมาตรการสำหรับการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์

2.3 เพื่อสร้างความมั่นใจแก่แหล่งเรียนรู้สำหรับ ความร่วมมือกับหน่วยงานของกรมปศุสัตว์ในการพัฒนาความพร้อมของแหล่งเรียนรู้และการดำเนินการ พัฒนาอาชีพการเลี้ยงสัตว์แก่เกษตรกร

2.4 เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แก่หน่วยงานต่างๆ เกษตรกรและผู้สนใจ

3. เป้าหมายแหล่งเรียนรู้

กำหนดให้แหล่งเรียนรู้ที่จะได้รับการขึ้นทะเบียน หมายถึง แหล่งเรียนรู้ที่ได้รับการจัดตั้งขึ้น ภายใต้โครงการส่งเสริมพัฒนาอาชีพการเลี้ยงสัตว์ของกรมปศุสัตว์และของหน่วยงานต่างๆ อันมีเป้าหมายในการสนับสนุนกิจกรรมด้านการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีการเลี้ยงสัตว์แก่เกษตรกรและผู้สนใจ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

3.1 ศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ ฟาร์มของเกษตรกรที่ได้รับการจัดตั้งให้เป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อเป็นแหล่งฝึกอบรมและศึกษาดูงานของเกษตรกรและผู้สนใจในอาชีพการเลี้ยงสัตว์ แยกเป็น

3.1.1 ศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ศูนย์เรียนรู้ที่มีกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสานระหว่างการผลิต การเพาะปลูกและการประมง

3.1.2 ศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์เฉพาะด้าน หมายถึง ศูนย์เรียนรู้ที่มีกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์เฉพาะในสัตว์ชนิดใดชนิดหนึ่ง

3.2 ฟาร์มเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ ฟาร์มของเกษตรกรที่ได้รับการมอบหมายให้ทำหน้าที่เป็นฟาร์มตัวอย่างหรือฟาร์มสาธิตหรือฟาร์มต้นแบบ เพื่อแสดงรูปแบบการเลี้ยงสัตว์หรือองค์ความรู้และเทคโนโลยีการเลี้ยงสัตว์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อให้เกษตรกรในกลุ่มหรือชุมชนใกล้เคียงมาศึกษาและเอาไปเป็นแบบอย่าง

4. คุณสมบัติของแหล่งเรียนรู้ที่ได้รับการขึ้นทะเบียน

4.1 กรณีศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์

4.1.1 เป็นศูนย์เรียนรู้ที่จัดตั้งอยู่เดิมโดยหน่วยงานกรมปศุสัตว์หรือหน่วยงานอื่นๆ

4.1.2 มีเกษตรกรเจ้าของศูนย์เรียนรู้เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมในศูนย์เรียนรู้ด้วยตนเอง มีความพร้อมและยินยอมให้ใช้ฟาร์มของตนเองเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรและผู้สนใจ

4.1.3 มีกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ครบถ้วนตามประเภทของแหล่งเรียนรู้ โดยมีการดำเนินกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ในศูนย์เรียนรู้ไม่น้อยกว่า 5 ปี

4.1.4 มีความสำเร็จจากการประกอบกิจกรรมเลี้ยงสัตว์ชนิดนั้นๆ อย่างชัดเจนต่อเนื่อง

4.1.5 มีบทบาทและกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรและผู้สนใจอย่างสม่ำเสมอไม่น้อยกว่า 2 ปี และยังคงดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน

4.2 กรณีฟาร์มเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์

4.2.1 เป็นฟาร์มเรียนรู้ประเภทฟาร์มตัวอย่างหรือฟาร์มสาธิตหรือฟาร์มต้นแบบที่ได้รับการจัดตั้งภายใต้โครงการส่งเสริมพัฒนาอาชีพการเลี้ยงสัตว์ที่ดำเนินการโดยหน่วยงานใดๆ ของกรมปศุสัตว์ ทั้งโดยงบประมาณจากกรมปศุสัตว์หรืองบประมาณจากแหล่งอื่นๆ

4.2.2 เกษตรกรเจ้าของฟาร์มเป็นสมาชิกในกลุ่มหรือเครือข่ายเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนกับกรมปศุสัตว์และเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมในฟาร์มด้วยตนเอง

4.2.3 มีองค์ความรู้และกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ในฟาร์ม เรื่องใดเรื่องหนึ่งโดดเด่นชัดเจนได้รับการยอมรับและสามารถเป็นตัวอย่างแก่เพื่อนเกษตรกรอื่นๆ ได้ โดยมีการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ ในฟาร์มมาไม่น้อยกว่า 2 ปี และยังคงดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน

4.2.4 เกษตรกรเจ้าของฟาร์มมีความพร้อมและยินยอมให้ใช้ฟาร์มของตนเองเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรและผู้สนใจ

5. เงื่อนไขที่แหล่งเรียนรู้จะต้องปฏิบัติในการขึ้นทะเบียน

5.1 แหล่งเรียนรู้จะต้องรายงานข้อมูล สถานภาพ และผลการดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้ผ่านหน่วยงานกรมปศุสัตว์ในระดับพื้นที่ ตามรายละเอียดที่กรมปศุสัตว์กำหนดทุกปี

5.2 แหล่งเรียนรู้จะต้องยินยอมและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของกรมปศุสัตว์ในการพัฒนาคุณภาพของแหล่งเรียนรู้ตามตัวชี้วัดที่กรมปศุสัตว์กำหนด

5.3 แหล่งเรียนรู้จะต้องให้ความร่วมมือและสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีแก่เกษตรกรและผู้สนใจ ภายใต้โครงการส่งเสริมพัฒนาอาชีพของกรมปศุสัตว์และหน่วยงานอื่นๆ

5.4 หากแหล่งเรียนรู้ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหรือขาดคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ กรมปศุสัตว์จะพิจารณายกเลิกการขึ้นทะเบียนดังกล่าว

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการขึ้นทะเบียน

6.1 ประโยชน์ต่อเกษตรกร

6.1.1 เกษตรกรจะได้รับการสนับสนุนจากกรมปศุสัตว์ในการพัฒนาความพร้อมทั้งต่อตัวเกษตรกรและกิจกรรมในฟาร์มเลี้ยงสัตว์ตามตัวชี้วัด

6.1.2 เกษตรกรจะได้รับผลประโยชน์จากการเป็นแหล่งฝึกอบรมและศึกษาดูงานของเกษตรกรอื่นๆภายใต้โครงการด้านการส่งเสริมพัฒนาอาชีพการเลี้ยงสัตว์ทั้งในฐานะของวิทยากรและผู้ดำเนินการ

6.1.3 สร้างโอกาสแก่เกษตรกรในการเข้าถึงแหล่งทุนและการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ

6.2 ประโยชน์ต่อกรมปศุสัตว์

6.2.1 เป็นฐานข้อมูลในการกำหนดนโยบาย แผนงาน และโครงการด้านการส่งเสริมพัฒนาอาชีพการเลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะกิจกรรมถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยี

6.2.2 เป็นสถานที่ในการฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีสู่เกษตรกรและผู้สนใจ

6.2.3 เป็นฐานข้อมูลและเป้าหมายในงานศึกษาวิจัยและทดสอบเทคโนโลยี โดยเฉพาะในด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี

7. ขั้นตอนการดำเนินการขึ้นทะเบียนแหล่งเรียนรู้

7.1 ขั้นตอนการดำเนินการในส่วนภูมิภาค โดยสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดและสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ

7.1.1 สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด แต่งตั้งมอบหมายผู้รับผิดชอบ รวมทั้งชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและเงื่อนไขในการขึ้นทะเบียนแหล่งเรียนรู้ และจัดเตรียมความพร้อมด้านเอกสารที่ใช้ในการขึ้นทะเบียน

7.1.2 สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ประชาสัมพันธ์ ชี้แจงทำความเข้าใจและชักชวนเกษตรกรเจ้าของแหล่งเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่รับผิดชอบที่สนใจเพื่อขึ้นทะเบียนกับกรมปศุสัตว์

7.1.3 เกษตรกร ที่สนใจและมีคุณสมบัติครบถ้วนตามประเภทแหล่งเรียนรู้ที่กำหนด แจ้งความประสงค์พร้อมหลักฐาน เพื่อขอขึ้นทะเบียนกับสำนักงานปศุสัตว์อำเภอ โดยมีหลักฐานประกอบการขอขึ้นทะเบียนดังนี้ แบบคำขอขึ้นทะเบียนแหล่งเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ แบบแสดงข้อมูลของแหล่งเรียนรู้ และภาพถ่ายแสดงกิจกรรมปศุสัตว์ในแหล่งเรียนรู้

7.1.4 สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ตรวจสอบคุณสมบัติของแหล่งเรียนรู้ ความถูกต้องของข้อมูลและหลักฐานการขอขึ้นทะเบียนของแหล่งเรียนรู้เลี้ยงสัตว์ ปศุสัตว์อำเภอให้คำรับ ร้องและรวบรวมนำเสนอขออนุมัติต่อสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด

7.1.5 สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและหลักฐานแล้ว ดำเนินการลงนามอนุมัติโดยปศุสัตว์จังหวัด จัดส่งสำเนาหลักฐานของแหล่งเรียนรู้เพื่อขอเลขทะเบียนและ หนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนต่อกองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ (กสส.) กรมปศุสัตว์ เก็บรวบรวม หลักฐานและจัดทำบัญชีแหล่งเรียนรู้เป็นรายชนิดปศุสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์อำเภอส่งมอบหนังสือรับรองการขึ้น ทะเบียนให้กับกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ เมื่อได้รับหนังสือรับรองจากกองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ (กสส.) กรมปศุสัตว์

7.2 ขั้นตอนการดำเนินการในส่วนกลาง โดยกองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์

7.2.1 กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ (กสส.) ทำหน้าที่เป็นสำนักทะเบียนแหล่งเรียนรู้ การเลี้ยงสัตว์ โดยมีผู้อำนวยการกองฯ ทำหน้าที่นายทะเบียน พร้อมแต่งตั้งมอบหมายผู้รับผิดชอบและ จัดเตรียมความพร้อมของเอกสารตามขั้นตอนการขึ้นทะเบียน

7.2.2 ตรวจสอบข้อมูลและหลักฐาน (สำเนา) ของแหล่งเรียนรู้ที่จังหวัดจัดส่งมาให้

7.2.3 กำหนดเลขทะเบียนสำหรับแหล่งเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด

7.2.4 ออกหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนแหล่งเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ และจัดส่งหนังสือ รับรองให้สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด

7.2.5 รวบรวมข้อมูลและจัดทำบัญชีแหล่งเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ โดยจำแนกเป็นรายชนิดสัตว์ และรายพื้นที่ (จังหวัด และ สนง.ปศข.)

7.2.6 เผยแพร่ข้อมูลแหล่งเรียนรู้โดยจัดทำเป็นสิ่งพิมพ์ และซีดี เพื่อจัดส่งให้หน่วยงานต่างๆ ของกรมปศุสัตว์และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งร่วมกับศูนย์ข้อมูลและสารสนเทศ กรมปศุสัตว์เพื่อ เผยแพร่ข้อมูลในระบบเว็บไซต์

4. ผู้รับผิดชอบการขึ้นทะเบียนแหล่งเรียนรู้

7.1 ส่วนภูมิภาค

7.1.1 สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ รับผิดชอบประชาสัมพันธ์ ชี้แจง ทำความเข้าใจและ ชักชวนเกษตรกร ตรวจสอบข้อมูลและหลักฐานในการขึ้นทะเบียนของแหล่งเรียนรู้ ให้การรับรองแหล่ง เรียนรู้และนำเสนอสำนักงานปศุสัตว์จังหวัด และส่งมอบหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนให้เกษตรกร

7.1.2 สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด รับผิดชอบอนุมัติให้แหล่งเรียนรู้ขึ้นทะเบียน จัดทำข้อมูล และบัญชีแหล่งเรียนรู้ในระดับจังหวัด และจัดส่งข้อมูลเพื่อขอเลขทะเบียนและหนังสือรับรองการขึ้น ทะเบียนจากกรมปศุสัตว์

7.2 ส่วนกลาง คือ กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ รับผิดชอบกำหนดเลข ทะเบียนและออกหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียน จัดส่งหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนให้สำนักงานปศุสัตว์ จังหวัด จัดทำข้อมูลและบัญชีแหล่งเรียนรู้ และเผยแพร่และประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เกรียงศักดิ์ กำเนิดกาญจน์. (2540). ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขเพื่อบรรลุสุขภาพดีถ้วนหน้า จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ในระดับดีมาก ได้แก่ การแจ้งข่าวการเคลื่อนไหว และความก้าวหน้าในกิจกรรมสาธารณสุขให้แก่ชาวบ้าน แนะนำชาวบ้านเรื่องการใช้บริการสาธารณสุขของรัฐ กระตุ้นเตือนให้ผู้ปกครองพาเด็กไปรับวัคซีนป้องกันโรค และชั่งน้ำหนักเพื่อค้นหาเด็กขาดสารอาหาร สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน การฝึกอบรม การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ การมีส่วนร่วมของชุมชน มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุข

ทองแดง นามแสง. (2547). ได้ศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลต่อการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุดรธานี. พบว่า ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงานศูนย์บริการฯ สถานที่ตั้งศูนย์คับแคบ ขาดงบประมาณดำเนินการ มีการเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบบ่อยครั้ง และการติดตามให้คำแนะนำของเจ้าหน้าที่ไม่ต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสรรงบประมาณจัดหาเงินอุดหนุนให้ศูนย์บริการและถ่ายทอดฯ แทนกรณีที่ทำกรศูนย์ที่ อดต. มีปัญหาคับแคบไม่เหมาะสม และไม่ควรมีการเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบบ่อยเพื่อให้การทำงานมีความต่อเนื่อง

ประภฤต จันทน์เกสร. (2548) ได้ศึกษาบทบาทหน้าที่ของวิทยากรเกษตรกรในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรของตำบลนาร่องและตำบลหลักในเขตภาคเหนือ พบว่า วิทยากรเกษตรกรยังขาดความรู้ความชำนาญด้านเทคโนโลยีการเกษตรสมัยใหม่ กิจกรรมการถ่ายทอดของวิทยากรเกษตรกรขาดการสนับสนุนและประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานของรัฐ และวิทยากรเกษตรกรไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการถ่ายทอดได้เนื่องจากภาครัฐจัดกิจกรรมการถ่ายทอดไม่ถูกเวลา

ปรีชา บัวทองจันทร์. 2539. ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของอาสาสมัครประจำหมู่บ้านตามโครงการฝึกอบรมการป้องกันโรคระบาดในสัตว์ปีก วัตถุประสงค์พบว่ามีปัญหาการปฏิบัติงานกับการศึกษา อายุ รายได้ และไม่มีความสัมพันธ์กันระหว่างความรู้ที่ได้รับการฝึกอบรมกับการศึกษาของอาสาสมัครฯ ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานมีทั้งที่เกิดมาจากอาสาสมัครเอง เกิดจากเพื่อนบ้านและเกิดจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ โดยส่วนใหญ่เกิดจากขาดความรู้เรื่องโรคและวัคซีน เพื่อนบ้านไม่เชื่อว่าวัคซีนป้องกันโรคได้ และขาดการติดต่อกับอาสาสมัครฯ ตามลำดับข้อเสนอแนะของอาสาสมัครฯ คือให้มีการฝึกอบรมเพื่อทบทวนความรู้ ฝึกอบรมเพื่อนบ้าน ตลอดจนให้มีการติดต่อกับอาสาสมัครฯ เป็นประจำและมีการติดตามประเมินผลโครงการ

พงษ์ศักดิ์ อังสิทธิ์คณะ. (2546). ได้ทำการวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่อง การยอมรับและรูปแบบ ที่เหมาะสมในการดำเนินงานเตรียมความพร้อมของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จากผลการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของคณะกรรมการศูนย์บริการและเกษตรกรพบว่า การจัดตั้งจุดสาธิต เมื่อมีการจัดตั้งให้แล้วก็ไม่มีการติดตามผล โดยบางแห่งเจ้าหน้าที่ไม่เคยเข้าไปในแปลงสาธิตมา 1 – 2 ปีแล้ว การที่จะให้จุดสาธิตมีประโยชน์นั้นควรจะมีการติดตามและให้การสนับสนุนจึงจะเกิดประโยชน์มากขึ้นกว่าเดิม

มานพ กนกศิลป์ และคณะ. (2547). ได้ศึกษา เรื่อง การประเมินความพร้อมศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ปี 2547 ในพื้นที่สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ 3 พบว่า ศูนย์บริการฯ ส่วนมากมีความพร้อมของข้อมูลข่าวสาร ความพร้อมของฟาร์มสาธิต/วิทยากรประจำฟาร์ม กิจกรรมเผยแพร่ความรู้และการให้บริการสนับสนุนการผลิตในระดับปานกลางและมีความพร้อมของสื่อการเรียนรู้ในระดับน้อย

นิภาพรรณ เทียมธรรม. (2547). ได้ศึกษาการศึกษาการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน โครงการพัฒนาผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ศึกษากรณีจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ และรายได้ ต่างกันการปฏิบัติงานไม่ต่างกันผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่มีการศึกษา มีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งและเคยผ่านฝึกอบรมที่ต่างกันการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

สุจิตรา อุตวรยิ่ง. (2544). ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน จังหวัดชัยนาท โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยอิสระ ได้แก่ ปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยพื้นฐานด้านสาธารณสุขมูลฐาน ปัจจัยด้านความรู้ในการปฏิบัติงาน ปัจจัยด้านการรับรู้บทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานและปัจจัยสนับสนุนการปฏิบัติงานกับการปฏิบัติงานในศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน จำนวน 260 คน พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขมีความรู้ในการปฏิบัติงานและรับรู้บทบาทเกี่ยวกับการเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขและการสนับสนุนการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับสูง การสนับสนุนการปฏิบัติงานในแต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขในภาพรวมรายด้าน ได้แก่ ด้านการจัดทำแผนและงบประมาณ ด้านความสามารถในการให้บริการและด้านข้อมูลข่าวสารอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับการหาความสัมพันธ์พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้บทบาทอาสาสมัครสาธารณสุขและการสนับสนุนการปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.01$)

สุเมธ วุฒิปาณี และคณะ. (2548). ได้ศึกษาผลการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลปี 2546 เฉพาะพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ส่วนใหญ่ตั้งแยกตัวจาก อบต. การดำเนินการจัดทำกิจกรรมด้านปศุสัตว์ในศูนย์พบว่า มีการนำเสนอสื่อประเภทเอกสารคำแนะนำและการจัดสร้างฟาร์มสาธิต ส่วนใหญ่มีผลการดำเนินการครบถ้วนอยู่แล้วในระดับดี โดยกิจกรรมที่ต้องปรับปรุงแก้ไขเนื่องจากการดำเนินการไม่ครบถ้วน ได้แก่ การนำเสนอข้อมูลเครือข่ายการบริการและนำเสนอสื่อประเภทวีดีโอ ซีดี นอกจากนี้ดำเนินการได้บางส่วนในระดับปานกลาง

สาธิต ไพบูลย์ศิลป์. (2527). ได้ศึกษาสภาพการปฏิบัติงานของอาสาพัฒนาปศุสัตว์ประจำหมู่บ้าน ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างอายุ การศึกษา และระดับรายได้ของ อพสม. กับระดับการปฏิบัติงานในหน้าที่ ปัญหาของ อพสม. ในการปฏิบัติงาน คือ เพื่อนบ้านยังไม่เข้าใจในหน้าที่ที่ปฏิบัติและความรู้ยังไม่เพียงพอ ข้อเสนอแนะของ อพสม. คือ ให้การสนับสนุนด้านเอกสาร เวชภัณฑ์เพิ่มขึ้นตลอดจนให้มีการฝึกอบรมทบทวนความรู้ทุก ๆ ปี

โสภา รัตนมัย. 2540. ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขเพื่อบรรลุคุณภาพดีถ้วนหน้า จังหวัดสมุทรสาคร. พบว่า อาสาสมัครสาธารณสุขส่วนใหญ่ มีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่อยู่ในระดับมากเกือบทุกกิจกรรม นอกจากกิจกรรมการค้นหาค้นหาปัญหาสาธารณสุขมีความรู้ ความเข้าใจในระดับปานกลาง ด้านการฝึกอบรม พบว่า การฝึกอบรมทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขมีความเข้าใจอยู่ในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ อยู่ในระดับมากทุกกิจกรรม ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ พบว่า อาสาสมัครฯ ได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ในระดับมากทุกกิจกรรม ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าส่วน

ใหญ่ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นความร่วมมือจากกลุ่มอาสาสมัครด้วยกันที่ได้รับความร่วมมืออยู่ในระดับมาก เมื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ศึกษากับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุข พบว่า ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ความมั่นใจในการปฏิบัติงาน การฝึกอบรม การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ การมีส่วนร่วมของชุมชน และการมีมนุษยสัมพันธ์ของอาสาสมัครสาธารณสุข มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุข

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรผู้นำ โดยมีวิธีการศึกษาวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ เกษตรกรผู้นำที่เป็นเจ้าของศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ที่เข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560 (กรมปศุสัตว์, 2560) จำนวน 120 คน

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้นำที่ตอบแบบสัมภาษณ์ได้ครบถ้วนสมบูรณ์แล้วรวมทั้งสิ้น 115 คน คิดเป็นร้อยละ 95.83 ของประชากรเป้าหมาย

เครื่องมือรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้น โดยการศึกษาทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ พร้อมทั้งนำไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเนื้อหาความถูกต้องว่าครอบคลุมตรงตามกรอบแนวคิดและสมมติฐานที่ต้องการวัด หลังจากนั้นได้นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบเกษตรกรผู้นำที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่ศึกษาจำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยมีค่าความเชื่อมั่น (r) เท่ากับ .927 โดยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยเนื้อหา 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยสภาพพื้นฐานทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด รูปแบบการทำเกษตร ระยะเวลาการทำอาชีพเกษตร พื้นที่ทำการเกษตร สถานภาพในชุมชน รูปแบบการเลี้ยงสัตว์ ประสบการณ์การเลี้ยงสัตว์ รายได้จากการเลี้ยงสัตว์ การเข้ารับการฝึกอบรมด้านการเลี้ยงสัตว์ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา การศึกษาดูงานด้านการเลี้ยงสัตว์ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรและสภาพศูนย์เรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ ระยะเวลาการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ ประเภทของศูนย์เรียนรู้ กิจกรรมการให้บริการของศูนย์เรียนรู้ หลักสูตรที่ใช้ฝึกอบรมของศูนย์เรียนรู้ วิทยากรที่ให้ความรู้ภายในศูนย์เรียนรู้ ผู้ให้บริการศูนย์เรียนรู้และค่าใช้จ่ายในการใช้ศูนย์เรียนรู้ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิดและปลายปิด จำนวน 14 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ ประกอบด้วย ประเด็นย่อย 20 ประเด็น ลักษณะคำถามมีความรู้ใช่ ไม่ใช่ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด จำนวน 20 ข้อ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ ประกอบด้วย ความพร้อม 3 ด้าน ได้แก่ ความพร้อมด้านวิทยากรและบุคลากรที่เกี่ยวข้องมี 8 ประเด็นย่อย ความพร้อมด้านเครื่องมือ อุปกรณ์และสถานที่มี 6 ประเด็นย่อย ความพร้อมด้านการบริหารจัดการและการสนับสนุนมี 6 ประเด็นย่อย ลักษณะคำถามแบบประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้เจ้าหน้าที่ในสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเป่าหมาย ซึ่งผ่านการประชุมชี้แจงและทำความเข้าใจในแบบสัมภาษณ์และวิธีการสัมภาษณ์แล้ว เจ้าหน้าที่ที่ตั้งกล่าวจะนำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์เกษตรกรเป่าหมายในพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง จากนั้นจะจัดส่งแบบสัมภาษณ์กลับคืนผู้วิจัย หลังจากได้รวบรวมแบบสัมภาษณ์ครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ที่ส่งกลับคืนมาทุกฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบว่าครบถ้วนสมบูรณ์แล้วมาลงรหัสและวิเคราะห์ผลตามระเบียบวิธีทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วยค่าสถิติ ดังนี้ (ประคอง กรรณสูตร. 2538.)

1. ข้อมูลปัจจัยสภาพพื้นฐานทั่วไป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าทางสถิติ ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean)

2. ข้อมูลปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ ใช้แบบทดสอบความรู้ที่ประกอบด้วย คำถามใช่ ไม่ใช่ ตอบใช่ 1 ตอบไม่ใช่ 0 คำถาม 20 ข้อ และกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแต่ละคนเป็น 5 ระดับ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. 2551, 2552). ดังนี้

คะแนนรวมระหว่าง 0 – 4 คะแนน	มีระดับความรู้ความเข้าใจน้อย	1	คะแนน
คะแนนรวมระหว่าง 5 – 8 คะแนน	มีระดับความรู้ความเข้าใจพอใช้	2	คะแนน
คะแนนรวมระหว่าง 9 – 12 คะแนน	มีระดับความรู้ความเข้าใจปานกลาง	3	คะแนน
คะแนนรวมระหว่าง 13 – 16 คะแนน	มีระดับความรู้ความเข้าใจดี	4	คะแนน
คะแนนรวมระหว่าง 17 – 20 คะแนน	มีระดับความรู้ความเข้าใจดีเยี่ยม	5	คะแนน

จากนั้น จึงกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนในภาพรวมเป็น 5 ระดับ โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนของกระทรวงศึกษาธิการตามหลักการประเมินความรู้ 8 ระดับ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. 2551, 2552) โดยปรับให้เหลือ 5 ระดับตามค่าเฉลี่ยดังนี้

คะแนน	1.00 – 9.99	หมายถึง	มีความรู้ค่อนข้างน้อย
คะแนน	10.00 – 11.99	หมายถึง	มีความรู้พอใช้
คะแนน	12.00 – 13.99	หมายถึง	มีความรู้ปานกลาง
คะแนน	14.00 – 15.99	หมายถึง	มีความรู้ดี
คะแนน	16.00 – 20.00	หมายถึง	มีความรู้ดีเยี่ยม

3. ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมในการถ่ายทอดวัดระดับความพร้อมออกเป็น 5 ระดับ ตามวิธีของ Likert scale ดังนี้

ระดับความพร้อมน้อยมาก	มีคะแนน	1
ระดับความพร้อมน้อย	มีคะแนน	2
ระดับความพร้อมปานกลาง	มีคะแนน	3
ระดับความพร้อมมาก	มีคะแนน	4
ระดับความพร้อมมากที่สุด	มีคะแนน	5

วิเคราะห์ข้อมูลความพร้อมโดยค่าทางสถิติ ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) แปลผลค่าเฉลี่ยออกเป็นระดับความพร้อม 5 ระดับ ดังนี้

คะแนน	1.00 – 1.80	มีความพร้อมน้อยที่สุด
คะแนน	1.81 – 2.60	มีความพร้อมน้อย
คะแนน	2.61 – 3.40	มีความพร้อมปานกลาง
คะแนน	3.41 – 4.20	มีความพร้อมมาก
คะแนน	4.21 – 5.00	มีความพร้อมมากที่สุด

4. ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพพื้นฐานทั่วไป และปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้กับความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ วิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสถิติ Chi-Square (X^2)

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ต้องการศึกษาลักษณะปัจจัยพื้นฐานทั่วไป ศึกษาปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้และความพร้อมในการถ่ายทอด รวมทั้งปัจจัยสภาพพื้นฐานทั่วไปและปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ที่มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรผู้นำ โดยเสนอผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. ลักษณะปัจจัยสภาพพื้นฐานทั่วไป

สภาพพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรผู้นำ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด สถานภาพในชุมชน รูปแบบการทำการเกษตร ระยะเวลาการทำอาชีพเกษตรกรกรรรม พื้นที่ทำการเกษตร รูปแบบการเลี้ยงสัตว์ ประสบการณ์การเลี้ยงสัตว์ รายได้จากการเลี้ยงสัตว์ การเข้ารับการฝึกอบรมด้านการเลี้ยงสัตว์ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา การศึกษาดูงานด้านการเลี้ยงสัตว์ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร สภาพศูนย์เรียนรู้ในความดูแลของเกษตรกรผู้นำ

2. ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้

ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ ประกอบด้วย ประเด็นคำถาม ถูกผิด จำนวน 20 ข้อ

3. ความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้

ความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ ประกอบด้วย ด้านวิทยากรและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ด้านเครื่องมือ อุปกรณ์และสถานที่ และด้านบริหารจัดการและสนับสนุน

4. ปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการถ่ายทอด

ปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อม ประกอบด้วย หมายถึง (1) ปัจจัยด้านสภาพทั่วไป ได้แก่ เพศ ระยะเวลาการทำอาชีพเกษตรกร รูปแบบการทำการเกษตร การฝึกอบรม การสังกัดกลุ่มเกษตรกร และสภาพการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ และ (2) ปัจจัยด้านความพร้อมในการถ่ายทอด ได้แก่ เทคนิคการถ่ายทอดความรู้ของเกษตรกรผู้นำที่ส่งผลกระทบต่อระดับความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้

ส่วนที่ 1 ลักษณะปัจจัยสภาพพื้นฐานทั่วไป

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่เป็นชาย ร้อยละ 80.9 มีอายุมากกว่า 50 ปี ร้อยละ 59.1 การศึกษาสูงสุดที่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 38.3 และ 21.7 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่มีสถานภาพในชุมชน ร้อยละ 40.9 รองลงมาเป็นปราชญ์ชาวบ้าน/อาสาสมัครอื่นๆ ร้อยละ 20.0 ส่วนใหญ่มีรูปแบบการเกษตรแบบผสมผสาน ร้อยละ 75.7 มีระยะเวลาการทำอาชีพการเกษตรมาแล้วไม่เกิน 10 ปี ร้อยละ 32.2 เฉลี่ย 20 ปี ต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 48 ปี มีพื้นที่ทำการเกษตรไม่เกิน 10 ไร่ ร้อยละ 32.2 เฉลี่ย 22 ไร่ ต่ำสุด 1 ไร่ และสูงสุด 80 ไร่ ส่วนใหญ่มีรูปแบบการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน ร้อยละ 79.1 มีประสบการณ์การเลี้ยงสัตว์ไม่เกิน 10 ปี ร้อยละ 60.0 เฉลี่ย 12 ปี ต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 40 ปี มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ไม่เกิน 30,000 บาท ร้อยละ 36.5 เฉลี่ย 254,238 บาท ต่ำสุด 3,000 บาท และสูงสุด 6,000,000 บาท ส่วนใหญ่ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมาเคยได้รับการฝึกอบรมด้านการเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 80.9 และเคยไปศึกษาดูงานด้านการเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 59.1 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 62.6

สำหรับการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ของเกษตรกรผู้นำเพื่อใช้เป็นแหล่งในการถ่ายทอดความรู้ พบว่าในการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ ร้อยละ 67.8 จัดตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐ รองลงมา ร้อยละ 16.5 จัดตั้งโดยตัวเกษตรกรเอง ร้อยละ 53.4 มีระยะเวลาการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ ไม่เกิน 3 ปี โดยระยะเวลาจัดตั้งต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 14 ปี และเฉลี่ย 5 ปี ส่วนใหญ่ ร้อยละ 77.4 เป็นศูนย์เรียนรู้ประเภทผสมผสาน (การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์และประมง) กิจกรรมการให้บริการภายในศูนย์ส่วนใหญ่ประกอบด้วย การฝึกอบรมระยะสั้นใช้ระยะเวลาไม่เกิน 1 วัน ร้อยละ 79.1 การฝึกอบรมระยะยาวใช้ระยะเวลามากกว่า 1 วัน ร้อยละ 61.7 การศึกษาดูงานฐานเรียนรู้ต่างๆ ภายในศูนย์ ร้อยละ 70.4 และให้นักศึกษาฝึกงาน ร้อยละ 47.0 โดยหลักสูตรที่ศูนย์ใช้ในการฝึกอบรม ประกอบด้วย หลักสูตรเฉพาะทางด้านปศุสัตว์ ร้อยละ 63.5 และหลักสูตรผสมผสาน ร้อยละ 69.6 วิทยากรที่ให้ความรู้ภายในศูนย์ พบว่า ร้อยละ 41.7 ใช้เฉพาะเกษตรกรผู้นำที่เป็นเจ้าของศูนย์เพียงคนเดียว เป็นวิทยากร รองลงมา ร้อยละ 30.4 ใช้สมาชิกกลุ่มเลี้ยงสัตว์ร่วมเป็นวิทยากรด้วย ส่วนผู้ใช้บริการศูนย์เรียนรู้ พบว่า ร้อยละ 56.5 เป็นเกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียง รองลงมาเป็นเกษตรกรนอกพื้นที่ ร้อยละ 32.17 สำหรับการคิดค่าใช้จ่ายของศูนย์เรียนรู้ พบว่า ส่วนใหญ่ไม่คิดค่าใช้จ่ายในการให้บริการทั้งกิจกรรมการศึกษาดูงาน ร้อยละ 86.1 กิจกรรมการฝึกอบรมระยะสั้น ร้อยละ 90.4 และกิจกรรมการฝึกอบรมระยะยาวแบบพักค้าง ร้อยละ 95.7 (รายละเอียดดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 จำนวน และร้อยละ ของสภาพพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรผู้นำ

		N = 115	
สภาพพื้นฐานทั่วไป		จำนวน(n)	ร้อยละ(%)
1. เพศ			
- ชาย		93	80.9
- หญิง		22	19.1
2. อายุ			
- ไม่เกิน 40 ปี		20	17.4
- 41 –50 ปี		27	23.5
- มากกว่า 50 ปี		68	59.1
3. ระดับการศึกษาสูงสุด			
- ต่ำกว่าประถมศึกษา		3	2.6
- ระดับประถมศึกษา		22	19.1
- ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น		11	9.6
- ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย		44	38.3
- ระดับอนุปริญญา		7	6.1
- ระดับปริญญาตรี		25	21.7
- สูงกว่าปริญญาตรี		3	2.6

ตารางที่ 1 (ต่อ) จำนวน และร้อยละ ของสภาพพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรผู้นำ

N = 115		
สภาพพื้นฐานทั่วไป	จำนวน(n)	ร้อยละ(%)
4. สถานภาพในชุมชน		
- ไม่มี	47	40.9
- กำนัน /ผู้ใหญ่บ้าน	19	16.5
- ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน /สารวัตรกำนัน /แพทย์ประจำตำบล	8	7.0
- นายก อบต. /รองนายก อบต.	1	0.9
- สมาชิก อบต.	9	7.8
- ประธานกลุ่ม /ประธานกองทุน /กรรมการหมู่บ้าน	8	7.0
- ประชาชนชาวบ้าน /อสม. /อาสาสมัคร อื่น ๆ	23	20.0
5. รูปแบบการทำการเกษตร		
- แบบเชิงเดี่ยว	28	24.3
- แบบผสมผสาน	87	75.7
6. ระยะเวลาการทำอาชีพเกษตรกรรม		
- ไม่เกิน 10 ปี	37	32.2
- 11 - 20 ปี	29	25.2
- 21 - 30 ปี	31	27.0
- 31 - 40 ปี	17	14.8
- มากกว่า 40 ปี	1	0.9
<i>ต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 48 ปี เฉลี่ย 20 ปี</i>		
7. พื้นที่ทำการเกษตร		
- ไม่เกิน 10 ไร่	37	32.2
- 11 - 20 ไร่	37	32.2
- 21 - 30 ไร่	15	13.0
- 31 - 40 ไร่	8	7.0
- มากกว่า 40 ไร่	18	15.7
<i>ต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 80 ไร่ เฉลี่ย 22 ไร่</i>		
8. รูปแบบการเลี้ยงสัตว์		
- เชิงเดี่ยว	24	20.9
- ผสมผสาน	91	79.1
9. ประสบการณ์การเลี้ยงสัตว์		
- ไม่เกิน 10 ปี	69	60.0
- 11-20 ปี	30	26.1
- 21-30 ปี	12	10.4
- 31-40 ปี	4	3.5
<i>ต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 40 ปี เฉลี่ย 12 ปี</i>		

ตารางที่ 1 (ต่อ) จำนวน และร้อยละ ของสภาพพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรผู้นำ

N = 115		
สภาพพื้นฐานทั่วไป	จำนวน(n)	ร้อยละ(%)
10. รายได้จากการเลี้ยงสัตว์		
- ไม่เกิน 30,000 บาท	42	36.5
- 30,001 – 60,000 บาท	23	20.0
- 60,001 – 90,000 บาท	10	8.7
- 90,001 – 120,000 บาท	7	6.1
- 120,001 – 150,000 บาท	6	5.2
- 150,001 – 180,000 บาท	2	1.7
- มากกว่า 180,000 บาท	25	21.7
<i>ต่ำสุด 3,000 บาท สูงสุด 6,000,000 บาท เฉลี่ย 254,238 บาท</i>		
11. การเข้ารับการศึกษาอบรมด้านการเลี้ยงสัตว์ในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมา		
- ไม่เคย	22	19.1
- เคย	93	80.9
12. การศึกษาดูงานด้านการเลี้ยงสัตว์ในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมา		
- ไม่เคย	47	40.9
- เคย	68	59.1
13. การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร		
- ไม่สังกัด	43	37.4
- สังกัด	72	62.6
14. สภาพการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้		
14.1 การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้		
- จัดตั้งโดยตนเอง	19	16.5
- จัดตั้งโดยกลุ่มเกษตรกร	18	15.7
- จัดตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐ	78	67.8
14.2 ระยะเวลาการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้		
- ไม่เกิน 3 ปี	61	53.4
- 4 – 6 ปี	26	22.6
- 7 – 9 ปี	11	9.5
- 10 ปี	17	14.8
<i>ต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 14 ปี เฉลี่ย 5 ปี</i>		
14.3 ประเภทของศูนย์เรียนรู้		
- ศูนย์เรียนรู้เฉพาะทาง (ปศุสัตว์)	26	22.6
- ศูนย์เรียนรู้แบบผสมผสาน (เพาะปลูก/ปศุสัตว์/ประมง)	89	77.4

ตารางที่ 1 (ต่อ) จำนวน และร้อยละ ของสภาพพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรผู้นำ

		N = 115	
สภาพพื้นฐานทั่วไป		จำนวน(n)	ร้อยละ(%)
14.4 กิจกรรมการให้บริการของศูนย์เรียนรู้			
-	กิจกรรมการฝึกอบรมระยะสั้น (จำนวน 1 วัน)	91	79.1
-	กิจกรรมการฝึกอบรมระยะยาว (มากกว่า 1 วัน)	71	61.7
-	กิจกรรมการศึกษาดูงานฐานเรียนรู้ต่าง ๆ ภายในศูนย์	80	70.4
-	กิจกรรมการฝึกงานให้แก่นักศึกษา	54	47.0
14.5 หลักสูตรที่ใช้ฝึกอบรมของศูนย์เรียนรู้			
-	หลักสูตรเฉพาะทางด้านปศุสัตว์	73	63.5
-	หลักสูตรผสมผสาน (หลายวิชาการรวมกัน)	80	69.6
14.6 วิทยากรที่ให้ความรู้ภายในศูนย์เรียนรู้			
-	เฉพาะเจ้าของศูนย์เพียงคนเดียว	48	41.7
-	เจ้าของศูนย์และสมาชิกในครอบครัว	32	27.8
-	เจ้าของศูนย์ สมาชิกในครอบครัว และสมาชิกกลุ่มเลี้ยงสัตว์	35	30.4
14.7 ผู้ใช้บริการศูนย์เรียนรู้			
-	เกษตรกรในพื้นที่	65	56.5
-	เกษตรกรนอกพื้นที่	37	32.1
-	อื่นๆ (นักเรียน/นักศึกษา/แม่บ้าน)	8	6.9
14.8 การค่าใช้จ่ายของศูนย์เรียนรู้			
-	กรณีศึกษาดูงาน : ไม่คิดค่าใช้จ่าย	99	86.1
-	การฝึกอบรมระยะสั้น : ไม่คิดค่าใช้จ่าย	104	90.4
-	การฝึกอบรมระยะยาว : ไม่คิดค่าใช้จ่าย	110	95.7

ส่วนที่ 2 ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้

ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ พบว่า เกษตรกรผู้นำมากกว่าร้อยละ 95 มีความรู้ความเข้าใจหรือสามารถตอบถูกต้องเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ ดังนี้ (1) วิทยากรจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในเรื่องที่ตนเองจะถ่ายทอดเป็นอย่างดี และการได้เห็นตัวอย่างของจริงประกอบการบรรยายจะช่วยให้การถ่ายทอดได้ผลดียิ่งขึ้น ร้อยละ 98.3 (2) การเป็นวิทยากรที่มีควรเริ่มต้นจากการพูดแนะนำตัวเองก่อน และวิทยากรควรต้องรู้ว่าผู้ฟังต้องการเรียนรู้เรื่องอะไรเพื่อที่จะเตรียมเรื่องให้ตรงกับผู้ฟัง ร้อยละ 95.7 ส่วนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ที่เกษตรกรผู้นำตอบได้ถูกต้องน้อยกว่าร้อยละ 50 คือ (1) วิทยากรที่ดีควรเตรียมเนื้อหาบรรยายให้มากไว้ก่อนโดยไม่จำเป็นต้องทราบระยะเวลาที่บรรยาย ร้อยละ 48.7 และวิทยากรควรยืนด้านหน้าข้างให้กับผู้ฟังเพราะจะได้ไม่บังสื่อหรือโสตประกอบการบรรยาย ร้อยละ 47.0 (รายละเอียดแสดงในตารางที่ 2)

เมื่อวิเคราะห์ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้โดยรวม พบว่า คะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ สูงสุด 20 คะแนน ต่ำสุด 6 คะแนน โดยเฉลี่ยเกษตรกรผู้นำมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ ระดับดีเยี่ยม ($\bar{X} = 16.48$) และเมื่อแจกแจงระดับความรู้ความเข้าใจ พบว่า เกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่ ร้อยละ 75.5 มีความรู้ความเข้าใจในระดับดีเยี่ยม รองลงมา ร้อยละ 9.6 มีความรู้ความเข้าใจระดับดี ผลสรุปคะแนนในภาพรวมจากการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ พบว่า เกษตรกรผู้นำมีคะแนนอยู่ในระดับดีเยี่ยม (รายละเอียดแสดงในตารางที่ 3)

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้

N = 115

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิค ในการถ่ายทอดความรู้	ความรู้ความเข้าใจ			
	ใช่		ไม่ใช่	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. วิทยากรจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ทักษะและ ประสบการณ์ในเรื่องที่ตนเองจะถ่ายทอดเป็นอย่างดี	113	98.3	2	1.7
2. การได้เห็นตัวอย่างของจริงประกอบการบรรยาย จะช่วยให้การถ่ายทอดได้ผลดียิ่งขึ้น	113	98.3	2	1.7
3. การเป็นวิทยากรที่มีควรเริ่มต้นจากการพูดแนะนำ ตัวเองก่อน	110	95.7	5	4.3
4. วิทยากรควรต้องรู้ว่าผู้ฟังต้องการเรียนรู้เรื่องอะไร เพื่อที่จะเตรียมเรื่องให้ตรงกับผู้ฟัง	110	95.7	5	4.3
5. วิทยากรควรจัดเตรียมความพร้อมห้องบรรยาย จุดสาดิตและสถานที่ฝึกอบรมให้พร้อมก่อนเริ่มต้น ฝึกอบรม	109	94.8	6	5.2
6. การเปิดใจกว้างรับคำติชมจะช่วยให้วิทยากร ได้มีข้อมูลในการปรับปรุงตัวเองเพื่อให้เป็นวิทยากร ที่ดีต่อไป	109	94.8	6	5.2
7. การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับผู้เข้า อบรมจะช่วยให้วิทยากรมีทักษะและประสบการณ์ เพิ่มมากขึ้น	107	93.0	8	7.0
8. ในเนื้อหาวิชาอาจมีความจำเป็นต้องมีการสาธิตวิธี เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง	106	92.2	9	7.8
9. การพูดบรรยายโดยวิทยากรไม่ควรสบสายตา กับผู้ฟังเลยจะทำให้วิทยากรพูดได้ดีขึ้น	105	91.3	10	8.7
10. ไม่มีควมจำเป็นต้องนำผู้เข้าอบรมไปดูงาน ในเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจากการฝึกอบรม เพราะเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณ	99	86.1	16	13.9

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้

N = 115

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิค ในการถ่ายทอดความรู้	ความรู้ความเข้าใจ			
	ใช่		ไม่ใช่	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
11. ไม่จำเป็นต้องมีการวัดผลก่อนและหลังการฝึกอบรม เพราะผู้บรรยายสามารถประเมินได้และผลการประเมินไม่มีประโยชน์	98	85.2	17	14.8
12. วิทยากรจะต้องมีความรู้ความชำนาญมากพอแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอีก	97	84.3	18	15.7
13. วิทยากรไม่จำเป็นต้องใช้สื่อประกอบการถ่ายทอดความรู้ เพราะผู้รับการถ่ายทอดได้รับความรู้จากการรับฟังการบรรยายอย่างเพียงพอแล้ว	92	80.0	23	20.0
14. ควรเตรียมวัสดุทัศนูปกรณ์ให้มากที่สุดไว้ก่อน เพราะจะได้ไม่ต้องเสียเวลามาหาเพิ่มเติมในภายหลัง	89	77.4	26	22.6
15. ในการสาธิตวิธีและฝึกปฏิบัติไม่จำเป็นต้องมีวิทยากรผู้ช่วย เพราะผู้บรรยายสามารถดำเนินการได้เองอยู่แล้ว	86	74.8	29	25.2
16. การฝึกปฏิบัติในพื้นที่จริงเป็นเพียงช่วยให้เกษตรกรรู้เพิ่มขึ้นแต่ไม่มีผลต่อการฝึกทักษะและสร้างประสบการณ์แก่ผู้อบรมเลย	84	73.0	31	27.0
17. ในการวางแผนการจัดการอบรม ควรให้หน่วยงานจัดอบรมเป็นผู้กำหนดเวลาและเนื้อหาในการอบรมแต่ผู้เดียว	82	71.3	33	28.7
18. การฝึกซ้อมก่อนบรรยายไม่มีความจำเป็นเพราะวิทยากรมีประสบการณ์หลายครั้งแล้ว	76	66.1	39	33.9
19. วิทยากรที่ดีควรเตรียมเนื้อหาบรรยายให้มากไว้ก่อน โดยไม่จำเป็นต้องทราบระยะเวลาที่บรรยาย	56	48.7	59	51.3
20. วิทยากรควรยืนด้านหลังข้างให้กับผู้ฟังเพราะจะได้ไม่บังสื่อหรือโสตประกอบการบรรยาย	54	47.0	61	53.0

ตารางที่ 3 จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้

N = 115

ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้	จำนวน	ร้อยละ
- น้อย (1.00 – 9.99 คะแนน)	5	4.3
- ค่อนข้างน้อย (10.00 – 11.99 คะแนน)	8	7.0
- ปานกลาง (12.00 – 13.99 คะแนน)	4	3.5
- ดี (14.00 – 15.99 คะแนน)	11	9.6
- ดีเยี่ยม (16.00 – 20.00 คะแนน)	87	75.5

$$\bar{X} = 16.48 \quad S.D. = 3.00 \quad \text{สูงสุด} = 20 \quad \text{ต่ำสุด} = 6 \quad \text{คะแนนเต็ม} = 20 \quad \text{คะแนน}$$

ส่วนที่ 3 ความพร้อมในการถ่ายทอด

โดยภาพรวม พบว่า ความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$) โดยด้านที่มีความพร้อมสูงสุด ได้แก่ ความพร้อมด้านวิชาการและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) และด้านที่มีความพร้อมน้อยที่สุด ได้แก่ ความพร้อมด้านการบริหารจัดการและการสนับสนุน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$) ส่วนประเด็นย่อยที่มีความพร้อมสูงสุด ได้แก่ การมีความรู้ ทักษะและประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 4.03$) และประเด็นย่อยที่มีความพร้อมต่ำสุด ได้แก่ ความพร้อมของสถานที่พักในกรณีที่มีการอบรมระยะยาวและมีการพักค้างคืน ($\bar{X} = 2.70$) เมื่อแยกเป็นรายด้านจะมีผลดังนี้ (รายละเอียดแสดงในตารางที่ 4)

1. **ความพร้อมด้านวิชาการและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง** พบว่าในภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) เมื่อแบ่งเป็น 8 ประเด็นย่อย พบว่า ทุกประเด็นย่อยมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก ดังนี้ ($\bar{X} = 4.03$) ได้แก่ (1) การมีความรู้ ทักษะและประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (2) รองลงมาคือมีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการเลี้ยงสัตว์ ($\bar{X} = 3.96$) ในขณะที่ประเด็นย่อยที่มีคะแนนความพร้อมคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.64$) ได้แก่ การมีความพร้อมของวิทยากรผู้ช่วยในการบรรยาย สาธิตและฝึกปฏิบัติ

2. **ความพร้อมด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ และสถานที่** พบว่าในภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$) เมื่อแบ่งเป็น 6 ประเด็นย่อย พบว่า มี 4 ประเด็นย่อยที่มีความพร้อมในระดับมาก ได้แก่ มีความสำเร็จในอาชีพการเลี้ยงสัตว์จนได้รับการยอมรับจากเกษตรกรและหน่วยงานต่างๆ ($\bar{X} = 3.70$) มีความพร้อมของสถานที่ที่ใช้ในการสาธิตวิธีฝึกปฏิบัติ ($\bar{X} = 3.77$) มีความพร้อมด้านข้อมูลและองค์ความรู้ที่เกิดจากความสำเร็จของกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ในฟาร์มและมีตัวอย่างเกษตรกรเครือข่ายที่แสดงถึงการนำความรู้ไปปฏิบัติเพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้ศึกษาดูงาน ($\bar{X} = 3.67$) ส่วนอีก 2 ประเด็นย่อยที่เหลือมีความพร้อมในระดับปานกลาง ได้แก่ มีความพร้อมของเครื่องมือและอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์เพื่อใช้ในการถ่ายทอดความรู้ ($\bar{X} = 3.04$) และ มีความพร้อมความพร้อมของสถานที่พักในกรณีที่มีการฝึกอบรมระยะยาวและมีการพักค้างคืน ($\bar{X} = 2.70$)

3. ความพร้อมด้านการบริหารจัดการและการสนับสนุน พบว่า ความพร้อมรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$) เมื่อแยกเป็น 6 ประเด็นย่อย พบว่า มี 1 ประเด็นย่อยที่มีความพร้อมในระดับมาก ได้แก่ มีหน่วยงานภาครัฐพร้อมให้การสนับสนุนงบประมาณและจัดหาผู้เข้ารับการฝึกอบรมและดูงานให้ ($\bar{X} = 3.62$) ส่วนอีก 5 ประเด็นย่อยที่เหลือมีความพร้อมในระดับปานกลาง โดยประเด็นย่อยที่มีความพร้อมสูงสุด ได้แก่ มีหลักสูตรที่ชัดเจนสำหรับการฝึกอบรมของผู้ใช้บริการ ($\bar{X} = 3.43$) มีการแสดงข้อมูลองค์ความรู้ภายในฟาร์มเลี้ยงสัตว์เพื่อให้เกษตรกรสามารถทัศนศึกษาดูงานได้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 3.42$) ส่วนประเด็นย่อยที่มีความพร้อมต่ำสุด ($\bar{X} = 3.03$) ได้แก่ ความพร้อมของหน่วยงานส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนการพัฒนาศูนย์และการถ่ายทอดความรู้

ตารางที่ 4 จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้

ประเด็นความพร้อม	ระดับความพร้อม					ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	S.D.	ระดับ
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
	N = 115							
ความพร้อมด้านวิทยาการและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง								
1. มีความรู้ ทักษะและ ประสบการณ์ในการ เลี้ยงสัตว์	- (-)	1 (0.9)	32 (27.8)	52 (45.2)	30 (26.1)	3.96	0.76	มาก
2. มีความรู้ ทักษะ และ ประสบการณ์เกี่ยวกับ การทำเกษตร ตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง	- (-)	1 (0.9)	24 (20.91)	60 (52.2)	30 (26.1)	4.03	0.71	มาก
3. มีความรู้ ทักษะในการ สื่อสารและเทคนิคการ ถ่ายทอดความรู้	- (-)	6 (5.2)	37 (32.2)	53 (46.1)	19 (16.5)	3.74	0.80	มาก
4. มีความรู้และ ประสบการณ์เกี่ยวกับ การสร้างและ ใช้ประโยชน์จากกลุ่ม และเครือข่าย เกษตรกร	- (-)	4 (3.5)	30 (26.1)	58 (50.4)	23 (20.0)	3.87	0.77	มาก
5. มีความสามารถในการ ประยุกต์องค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการเลี้ยงสัตว์	- (-)	- (-)	45 (39.1)	44 (38.3)	26 (22.6)	3.87	0.77	มาก

ตารางที่ 4 (ต่อ) จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้

N = 115

ประเด็นความพร้อม	ระดับความพร้อม					ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	S.D.	ระดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
6. มีการศึกษา ค้นคว้า พัฒนาความรู้เกี่ยวกับ การเลี้ยงสัตว์และ พัฒนาฟาร์มเลี้ยงสัตว์ อย่างต่อเนื่อง	- (-)	2 (1.7)	35 (30.4)	53 (46.1)	25 (21.7)	3.88	0.76	มาก
7. มีความพร้อมของ วิทยากรผู้ช่วยในการ บรรยาย สาธิตและ ฝึกปฏิบัติ	- (-)	3 (2.6)	43 (37.4)	49 (42.6)	17 (14.8)	3.64	0.86	มาก
8. มีความพร้อมของ ทีมงาน ในการบริหาร จัดการอบรม	- (-)	5 (4.3)	43 (37.4)	49 (42.6)	17 (14.8)	3.66	0.82	มาก
รวม (เฉลี่ย)	- (-)	1 (0.9)	25 (21.7)	72 (62.2)	17 (14.8)	3.91	0.63	มาก
ความพร้อมด้านเครื่องมืออุปกรณ์และสถานที่								
1. มีความสำเร็จในอาชีพ หรือกิจกรรมการ เลี้ยงสัตว์ที่ได้รับการ ยอมรับจากเกษตรกร และหน่วยงานต่างๆ อย่างชัดเจน	- (-)	4 (3.5)	42 (36.5)	43 (37.4)	26 (22.6)	3.70	0.83	มาก
2. มีความพร้อมของ สถานที่ที่ใช้ในการ สาธิตวิธีและฝึกปฏิบัติ	- (-)	3 (2.6)	41 (35.7)	51 (44.3)	20 (17.4)	3.77	0.76	มาก

ตารางที่ 4 (ต่อ) จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้

N = 115

ประเด็นความพร้อม	ระดับความพร้อม					ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	S.D.	ระดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
3. มีความพร้อมของ สถานที่พักในกรณีที่มี การฝึกอบรมระยะ ยาวและมีการพัก ค้างคืน	23 (20.0)	23 (20.0)	42 (36.5)	19 (16.5)	8 (7.0)	2.70	1.67	ปาน กลาง
4. มีความพร้อมของ เครื่องมือและอุปกรณ์ โสตทัศนูปกรณ์เพื่อใช้ ในการถ่ายทอดความรู้	6 (5.2)	28 (24.3)	45 (39.1)	27 (23.5)	9 (7.8)	3.04	1.00	ปาน กลาง
5. มีความพร้อมด้าน ข้อมูลและองค์ความรู้ ที่เกิดจากผลสำเร็จใน การดำเนินกิจกรรม การเลี้ยงสัตว์ในฟาร์ม	1 (0.9)	11 (9.6)	46 (40.0)	40 (34.8)	17 (14.8)	3.53	0.89	มาก
6. มีตัวอย่างเกษตรกร เครือข่ายที่แสดงถึง ความสำเร็จ ของการนำความรู้ไป ปฏิบัติเพื่อให้ผู้อบรมได้ ศึกษาดูงาน	- (-)	6 (5.2)	46 (40.0)	43 (37.4)	20 (17.4)	3.67	0.82	มาก
รวม (เฉลี่ย)	- (-)	7 (6.1)	54 (47.0)	42 (36.5)	12 (10.4)	3.51	0.77	มาก
ความพร้อมด้านการบริหารจัดการและการสนับสนุน								
1. มีการแสดงข้อมูลและ องค์ความรู้ภายในฟาร์มเลี้ยงสัตว์ เพื่อให้เกษตรกร สามารถทัศนศึกษา ดูงานได้ด้วยตนเอง	3 (2.6)	10 (8.7)	52 (45.2)	36 (31.3)	14 (12.2)	3.42	0.91	ปาน กลาง

ตารางที่ 4 (ต่อ) จำนวน ร้อยละ และค่าเฉลี่ยของความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้

N = 115

ประเด็นความพร้อม	ระดับความพร้อม					ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	S.D.	ระดับ
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด			
2. มีหลักสูตรที่ชัดเจน สำหรับการฝึกอบรมที่ ชัดเจนสอดคล้องกับ องค์ความรู้	3 (2.6)	9 (7.8)	50 (43.5)	42 (36.5)	11 (9.6)	3.43	0.87	ปาน กลาง
3. มีการจัดเตรียม เอกสาร คำแนะนำ และข้อมูลความรู้ สำหรับผู้มาศึกษา ดูงานและเข้าอบรม	4 (3.5)	14 (12.2)	47 (40.9)	38 (33.0)	12 (10.4)	3.35	0.95	ปาน กลาง
4. มีป้ายแสดงแผนผัง และตำแหน่งต่างๆ ของฟาร์มและศูนย์ เรียนรู้	5 (4.3)	12 (10.4)	43 (37.4)	42 (36.5)	13 (11.3)	3.40	0.97	ปาน กลาง
5. หน่วยงานส่วนท้องถิ่น พร้อมให้การ สนับสนุนในการ พัฒนาศูนย์และ การถ่ายทอดความรู้	14 (12.2)	22 (19.1)	35 (30.4)	34 (29.6)	10 (8.7)	3.03	1.15	ปาน กลาง
6. มีหน่วยงานภาครัฐ พร้อมให้การ สนับสนุนงบประมาณ และการจัดหาผู้เข้า รับการฝึกอบรมและ ดูงานให้	3 (2.6)	6 (5.2)	38 (33.0)	53 (46.1)	15 (13.0)	3.62	0.87	มาก
รวม (เฉลี่ย)	- (-)	8 (7.0)	55 (47.8)	44 (38.3)	7 (6.1)	3.42	0.75	ปาน กลาง
รวมทั้ง 3 ด้าน (เฉลี่ย)	1 (0.9)	2 (1.7)	49 (42.6)	53 (46.1)	11 (9.6)	3.63	0.67	มาก

ส่วนที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพพื้นฐานทั่วไปและปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้กับความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้

1. ข้อมูลสภาพพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ เพศ ระยะเวลาการประกอบอาชีพเกษตรกร รูปแบบการทำการเกษตร และการเข้ารับการศึกษาอบรมความรู้ด้านปศุสัตว์ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) กับความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ผ่านศูนย์เรียนรู้ของเกษตรกรผู้นำ ในขณะที่ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด พื้นที่ทำการเกษตร สถานภาพในชุมชน รูปแบบและประสบการณ์การเลี้ยงสัตว์ การศึกษาดูงานด้านการเลี้ยงสัตว์ในรอบ 3 ปี และการเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติ กับ ความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรผู้นำเลย (รายละเอียดแสดงในตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ทดสอบสมมติฐาน สภาพพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ระยะเวลาการประกอบอาชีพ รูปแบบการทำการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตร สถานภาพในชุมชน รูปแบบการเลี้ยงสัตว์ ประสบการณ์ในการเลี้ยงสัตว์ การเข้ารับการศึกษาอบรมและศึกษาดูงานด้านปศุสัตว์ และการเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้

N = 115

สภาพพื้นฐานทั่วไป	ระดับความพร้อม					รวม	ค่าสหสัมพันธ์ (Chi-Square)
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด		
เพศ							
- ชาย	-	-	40	44	9	93	8.638 p = 0.035*
	-	-	(34.8)	(38.3)	(7.8)	(80.9)	
- หญิง	-	2	9	9	2	22	
	-	(1.7)	(7.8)	(7.8)	(1.7)	(19.1)	
อายุ							
- น้อยกว่า 30 ปี	-	-	-	-	-	-	6.809 p = .339
	-	-	-	-	-	-	
- 30 – 40 ปี	-	1	7	9	3	20	
	-	(0.9)	(6.1)	(7.8)	(2.6)	(17.4)	
- 40 – 50 ปี	-	1	15	10	1	27	
	-	(0.9)	(13.0)	(8.7)	(0.9)	(23.5)	
- มากกว่า 50 ปี	-	-	27	34	7	68	
	-	-	(23.5)	(29.6)	(6.1)	(59.1)	

ตารางที่ 5 (ต่อ) ทดสอบสมมติฐาน สภาพพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ระยะเวลาการประกอบอาชีพ รูปแบบการทำการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตร สถานภาพในชุมชน รูปแบบการเลี้ยงสัตว์ ประสบการณ์ในการเลี้ยงสัตว์ การเข้ารับฝึกอบรมและศึกษาดูงานด้านปศุสัตว์และการเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้

สภาพพื้นฐานทั่วไป	ระดับความพร้อม					รวม	ค่าสหสัมพันธ์ (Chi-Square)
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด		
N = 115							
การศึกษาสูงสุด							
- ต่ำกว่าประถมศึกษา	-	-	2	1	-	3	16.651
- ประถมศึกษา	-	-	1.7	0.9	-	2.6	p = .547
- มัธยมศึกษาตอนต้น	-	-	14	7	1	22	
- มัธยมศึกษาตอนต้น	-	-	12.2	6.1	0.9	19.1	
- มัธยมศึกษาตอนปลาย	-	1	3	5	2	11	
- มัธยมศึกษาตอนปลาย	-	0.9	2.6	4.3	1.7	9.6	
- ปริญญาตรี	-	1	18	20	5	44	
- ปริญญาตรี	-	0.9	15.7	17.4	4.3	38.3	
- สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	8	14	3	25	
- สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	7.0	12.2	2.6	21.7	
- สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	-	3	-	3	
- สูงกว่าปริญญาตรี	-	-	-	2.6	-	2.6	
ระยะเวลาการทำอาชีพเกษตรกรรวม							
- ไม่เกิน 10 ปี	-	2	17	16	2	37	
- ไม่เกิน 10 ปี	-	1.7	14.8	13.9	1.7	32.2	29.167
- 11 - 20 ปี	-	-	12	9	8	29	p = .004*
- 11 - 20 ปี	-	-	10.4	7.8	7.0	25.2	
- 21 - 30 ปี	-	-	9	22	-	20	
- 21 - 30 ปี	-	-	7.8	19.1	-	17.4	
- 31 - 40 ปี	-	-	11	5	1	17	
- 31 - 40 ปี	-	-	9.6	4.3	0.9	14.8	
- มากกว่า 40 ปี	-	-	-	1	-	1	
- มากกว่า 40 ปี	-	-	-	0.9	-	0.9	

ตารางที่ 5 (ต่อ) ทดสอบสมมติฐาน สภาพพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ระยะเวลาการประกอบอาชีพ รูปแบบการทำการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตร สถานภาพในชุมชน รูปแบบการเลี้ยงสัตว์ ประสบการณ์ในการเลี้ยงสัตว์ การเข้ารับฝึกอบรมและศึกษาดูงานด้านปศุสัตว์และการเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้

สภาพพื้นฐานทั่วไป	ระดับความพร้อม					รวม	ค่าสหสัมพันธ์ (Chi-Square)
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด		
N = 115							
รูปแบบการทำการเกษตร							
- แบบเชิงเดี่ยว	-	2	9	13	4	28	8.029
	-	1.7	7.8	11.3	3.5	24.3	p = .045*
- แบบผสมผสาน	-	-	40	40	7	87	
	-	-	34.8	34.8	6.1	75.3	
พื้นที่ทำการเกษตร							
- ไม่เกิน 10 ไร่	-	2	19	13	3	37	10.852
	-	(1.7)	(16.5)	(11.3)	(2.6)	(32.2)	p = .542
- 11 – 20 ไร่	-	-	16	16	5	37	
	-	-	(13.9)	(13.9)	(4.3)	(32.2)	
- 21 – 30 ไร่	-	-	4	10	1	15	
	-	-	(3.5)	(8.7)	(0.9)	(13.0)	
- 31 – 40 ไร่	-	-	4	3	1	8	
	-	-	(3.5)	(2.6)	(0.9)	(7.0)	
- มากกว่า 40 ไร่	-	-	6	11	1	18	
	-	-	(5.2)	(9.6)	(0.9)	(15.7)	

ตารางที่ 5 (ต่อ) ทดสอบสมมติฐาน สภาพพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ระยะเวลาการประกอบอาชีพ รูปแบบการทำการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตร สถานภาพในชุมชน รูปแบบการเลี้ยงสัตว์ ประสบการณ์ในการเลี้ยงสัตว์ การเข้ารับฝึกอบรมและศึกษาดูงาน ด้านปศุสัตว์และการเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้

สภาพพื้นฐานทั่วไป	ระดับความพร้อม					รวม	ค่าสหสัมพันธ์ (Chi-Square)
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด		
N = 115							
สถานภาพในชุมชน							
- ไม่มี	-	-	23	18	6	47	15.169
	-	-	(20.0)	(15.7)	(5.2)	(40.9)	p = .650
- กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	-	1	8	10	-	19	
	-	(0.9)	(7.0)	(8.7)	-	(16.5)	
- ผช.ผู้ใหญ่บ้าน/สารวัตร	-	-	5	3	-	8	
กำนัน แพทย์ประจำ	-	-	(4.3)	(2.6)	-	(7.0)	
ตำบล							
- นายก อบต./ รองนายก	-	-	1	-	-	1	
อบต.	-	-	(0.9)	-	-	(0.9)	
- สมาชิก อบต./เทศบาล	-	-	2	5	2	9	
	-	-	(1.7)	(4.3)	(1.7)	(7.8)	
- ประธานกลุ่ม/ประธาน	-	-	3	5	-	8	
กองทุน/กก.หมู่บ้าน	-	-	(2.6)	(4.3)	-	(7.0)	
- ปราชญ์ชาวบ้าน/อสม./	-	1	7	12	3	23	
อาสาสมัครอื่นๆ	-	(0.9)	(6.1)	(10.4)	(2.6)	(20.0)	
รูปแบบการเลี้ยงสัตว์							
- เจริญเดี่ยว	-	1	12	7	4	24	4.900
	-	(0.9)	(10.4)	(6.1)	(3.5)	(20.9)	p = .179
- ผสมผสาน	-	1	37	46	7	91	
	-	(0.9)	(32.2)	(40.0)	(6.1)	(79.1)	

ตารางที่ 5 (ต่อ) ทดสอบสมมติฐาน สภาพพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ระยะเวลาการประกอบอาชีพ รูปแบบการทำการเกษตร พื้นที่ทำการเกษตร สถานภาพในชุมชน รูปแบบการเลี้ยงสัตว์ ประสบการณ์ในการเลี้ยงสัตว์ การเข้ารับฝึกอบรมและศึกษาดูงาน ด้านปศุสัตว์และการเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้

สภาพพื้นฐานทั่วไป	ระดับความพร้อม					รวม	ค่าสหสัมพันธ์ (Chi-Square)
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด		
N = 115							
ประสบการณ์เลี้ยงสัตว์							
- ไม่เกิน 10 ปี	-	2	31	28	8	69	6.828 p = .655
	-	(1.7)	(27.0)	(24.3)	(7.0)	(60.0)	
- 11 – 20 ปี	-	-	13	14	3	30	
	-	-	(11.3)	(12.2)	(2.6)	(26.1)	
- 21 – 30 ปี	-	-	3	9	-	12	
	-	-	(2.6)	(7.8)	-	(10.4)	
- 31 – 40 ปี	-	-	2	2	-	4	
	-	-	(1.7)	(1.7)	-	(3.5)	
การเข้ารับการฝึกอบรมด้านการเลี้ยงสัตว์ในรอบ 3 ปี							
- ไม่เคย	-	2	8	8	4	22	11.373 p = .010*
	-	1.7	7.0	7.0	3.5	19.1	
- เคย	-	-	41	45	7	93	
	-	-	35.7	39.1	6.1	80.9	
การไปศึกษาดูงานด้านการเลี้ยงสัตว์ในรอบ 3 ปี							
- ไม่เคย	-	1	23	19	4	47	1.461 p = .691
	-	0.9	20.3	16.5	3.5	40.9	
- เคย	-	1	26	34	7	68	
	-	0.9	22.6	29.6	6.1	59.1	
การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร							
- ไม่เคย	-	1	23	14	5	43	5.077 p = .166
	-	(0.9)	(20.0)	(12.2)	(4.3)	(37.4)	
- เคย	-	1	26	39	6	72	
	-	(0.9)	(22.6)	(33.9)	(5.2)	(62.6)	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) กับความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ (รายละเอียดแสดงในตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 ทดสอบสมมติฐานระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้

N = 115

ระดับความรู้ความเข้าใจ	ระดับความพร้อม					รวม	ค่าสหสัมพันธ์ (Chi-Square)
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด		
- ดีเยี่ยม	-	-	17	54	16	87	
	-	-	14.8	47.0	13.9	75.7	
- ดี	-	-	2	9	-	11	
	-	-	1.7	7.8	-	9.5	
- ปานกลาง	-	-	-	4	-	4	26.240
	-	-	-	3.5	-	3.5	p = .010*
- พอใช้	-	1	3	4	-	8	
	-	0.9	2.6	3.5	-	7.0	
- น้อย	-	-	3	1	1	5	
	-	-	2.6	0.9	0.9	4.3	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปราย และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาวิจัยที่มีผลต่อความร่วมมือในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรผู้นำเป็นการศึกษาวิจัยเชิงบรรยาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยสภาพพื้นฐานทั่วไปและปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ ศักยภาพระดับความร่วมมือในการถ่ายทอดความรู้ และศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อระดับความร่วมมือในการถ่ายทอดความรู้ รวม 3 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านวิทยาการและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง (2) ด้านเครื่องมือ อุปกรณ์และสถานที่ และ (3) ด้านการบริหารจัดการและสนับสนุน โดยตั้งสมมติฐานการวิจัยว่าปัจจัยสภาพพื้นฐานทั่วไป ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ มีความสัมพันธ์กับความร่วมมือในการถ่ายทอดความรู้

ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้นำที่เป็นเจ้าของศูนย์เรียนรู้การเลี้ยงสัตว์ที่เข้าร่วมโครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560 จำนวน 120 คน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้นำที่ตอบแบบสัมภาษณ์คืนมาและมีความสมบูรณ์ครบถ้วนทั้งสิ้น จำนวน 115 คน คิดเห็นร้อยละ 95.83 ของเกษตรกรเป้าหมาย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้น โดยการศึกษา ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำมาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ พร้อมทั้งนำไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบเนื้อหาความถูกต้องว่าครอบคลุมตรงตามกรอบแนวคิดและสมมติฐานที่ต้องการวัด หลังจากนั้นได้นำแบบสัมภาษณ์ไปทดสอบเกษตรกรผู้นำที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่ศึกษา จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยเนื้อหา 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ปัจจัยสภาพพื้นฐานทั่วไป ส่วนที่ 2 ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ และ ส่วนที่ 3 ความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ของเกษตรกรผู้นำ ลักษณะคำถามส่วนที่ 1 มีทั้งเติมข้อความ และเลือกตอบ ส่วนที่ 2 ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ ใช่ และ ไม่ใช่ ส่วนที่ 3 ลักษณะคำถามเป็นลักษณะประเมินค่า 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้เจ้าหน้าที่ในสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเป้าหมาย ซึ่งผ่านการชี้แจงและทำความเข้าใจในแบบสัมภาษณ์และวิธีการสัมภาษณ์แล้ว เจ้าหน้าที่ดังกล่าวจะนำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์เกษตรกรเป้าหมายในพื้นที่รับผิดชอบของตนเอง จากนั้นจะจัดส่งแบบสัมภาษณ์กลับคืนผู้วิจัย หลังจากได้รวบรวมแบบสัมภาษณ์ครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ที่ส่งกลับคืนมาทุกฉบับ โดยเสนอผลการวิจัยตามลำดับ คือ

1. ปัจจัยสภาพพื้นฐานทั่วไป

ปัจจัยสภาพพื้นฐานทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด รูปแบบการทำ การเกษตร ระยะเวลาการทำอาชีพเกษตรกร พื้นที่ทำการเกษตร สถานภาพในชุมชน รูปแบบการเลี้ยงสัตว์ ประสบการณ์การเลี้ยงสัตว์ รายได้จากการเลี้ยงสัตว์ การเข้ารับการศึกษาอบรมด้านการเลี้ยงสัตว์ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา การศึกษาดูงานด้านการเลี้ยงสัตว์ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรและสภาพศูนย์เรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ ระยะเวลาการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ ประเภทของศูนย์เรียนรู้ กิจกรรมการให้บริการของศูนย์เรียนรู้ หลักสูตรที่ใช้ฝึกอบรมของศูนย์เรียนรู้ วิทยาการที่ให้ความรู้ภายในศูนย์

เรียนรูู้ ผู้ใช้บริการศูนย์เรียนรูู้และค่าใช้จ่ายในการใช้ศูนย์เรียนรูู้ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิดและปลายเปิด จำนวน 14 ข้อ

2. ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้

ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ ประกอบด้วยประเด็นย่อย 20 ประเด็น ลักษณะคำถามมีความรู้ใช่ ไม่ใช่ จำนวน 20 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด

3. ความพร้อมในการถ่ายทอด

ความพร้อมในการถ่ายทอด ประกอบด้วย ความพร้อม 3 ด้าน ได้แก่ ความพร้อมด้านวิทยากร และบุคลากรที่เกี่ยวข้องมี 8 ประเด็นย่อย ความพร้อมด้านเครื่องมือ อุปกรณ์และสถานที่มี 6 ประเด็นย่อย ความพร้อมด้านการบริหารจัดการและการสนับสนุนมี 6 ประเด็นย่อย ลักษณะคำถามแบบประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

ผลการวิจัยที่ค้นพบสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยสภาพพื้นฐานทั่วไป

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่เป็นชาย ร้อยละ 80.9 มีอายุมากกว่า 50 ปี ร้อยละ 59.1 ร้อยละ การศึกษาสูงสุดที่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 38.3 และ 21.7 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่มีสถานภาพในชุมชน ร้อยละ 40.9 รองลงมาเป็นปราชญ์ชาวบ้าน/อสม./อาสาสมัครอื่นๆ ร้อยละ 20.0 ส่วนใหญ่มีรูปแบบการเกษตรแบบผสมผสาน ร้อยละ 75.7 มีระยะเวลาการทำอาชีพการเกษตรมาแล้วไม่เกิน 10 ปี ร้อยละ 32.2 เฉลี่ย 20 ปี ต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 48 ปี มีพื้นที่ทำการเกษตรไม่เกิน 10 ไร่ ร้อยละ 32.2 เฉลี่ย 22 ไร่ ต่ำสุด 1 ไร่ และสูงสุด 80 ไร่ ส่วนใหญ่มีรูปแบบการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน ร้อยละ 79.1 มีประสบการณ์การเลี้ยงสัตว์ไม่เกิน 10 ปี ร้อยละ 60.0 เฉลี่ย 12 ปี ต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 40 ปี มีรายได้จากการเลี้ยงสัตว์ไม่เกิน 30,000 บาท ร้อยละ 36.5 เฉลี่ย 254,238 บาท ต่ำสุด 3,000 บาท และสูงสุด 6,000,000 บาท ส่วนใหญ่ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมาเคยได้รับการฝึกอบรมด้านการเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 80.9 และเคยไปศึกษาดูงานด้านการเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 59.1 เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 62.6

สำหรับการจัดตั้งศูนย์เรียนรูู้ของเกษตรกรผู้นำเพื่อใช้เป็นแหล่งในการถ่ายทอดความรู้ พบว่าในการจัดตั้งศูนย์เรียนรูู้ ร้อยละ 67.8 จัดตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐ รองลงมา ร้อยละ 16.5 จัดตั้งโดยตัวเกษตรกร มีระยะเวลาการจัดตั้งศูนย์เรียนรูู้ ไม่เกิน 3 ปี ร้อยละ 53.4 โดยระยะเวลาจัดตั้งต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 14 ปี และเฉลี่ย 5 ปี ส่วนใหญ่ ร้อยละ 77.4 เป็นศูนย์เรียนรูู้ประเภทผสมผสาน (การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์และประมง) กิจกรรมการให้บริการภายในศูนย์ส่วนใหญ่ประกอบด้วย การฝึกอบรมระยะสั้นใช้ระยะเวลาไม่เกิน 1 วัน ร้อยละ 79.1 การฝึกอบรมระยะยาวใช้ระยะเวลามากกว่า 1 วัน ร้อยละ 61.7 การศึกษาดูงานฐานเรียนรูู้ต่างๆ ภายในศูนย์ ร้อยละ 70.4 และให้นักศึกษาฝึกงาน ร้อยละ 47.0 โดยหลักสูตรที่ศูนย์ส่วนใหญ่ใช้ในการฝึกอบรม ประกอบด้วย หลักสูตรเฉพาะทางด้านปศุสัตว์ ร้อยละ 63.5 และหลักสูตรผสมผสาน ร้อยละ 69.6 วิทยากรที่ให้ความรู้ภายในศูนย์ พบว่า ร้อยละ 41.7 ใช้เฉพาะเกษตรกรผู้นำที่เป็นเจ้าของศูนย์เพียงคนเดียวเป็นวิทยากร รองลงมา ร้อยละ 30.4 ใช้สมาชิกกลุ่มเลี้ยงสัตว์ร่วมเป็นวิทยากรด้วย ส่วนผู้ใช้บริการศูนย์เรียนรูู้ พบว่า ร้อยละ 56.5 เป็นเกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียง รองลงมาเป็นเกษตรกรนอกพื้นที่ ร้อยละ 32.17 สำหรับการคิดค่าใช้จ่ายของศูนย์เรียนรูู้ พบว่า ส่วนใหญ่ไม่คิดค่าใช้จ่ายในการให้บริการทั้งกิจกรรมการศึกษาดูงาน ร้อยละ 86.1 กิจกรรมการฝึกอบรมระยะสั้น ร้อยละ 90.4 และกิจกรรมการฝึกอบรมระยะยาวแบบพักค้าง ร้อยละ 95.7

2. ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้

ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ พบว่า เกษตรกรผู้นำนามากกว่าร้อยละ 95 มีความรู้ความเข้าใจหรือสามารถตอบถูกต้องเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ ดังนี้ (1) วิทยากรจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในเรื่องที่ตนเองจะถ่ายทอดเป็นอย่างดี และการได้เห็นตัวอย่างของจริงประกอบการบรรยายจะช่วยให้การถ่ายทอดได้ผลดียิ่งขึ้น ร้อยละ 98.3 (2) การเป็นวิทยากรที่มีควรเริ่มต้นจากการพูดแนะนำตัวเองก่อน และวิทยากรควรต้องรู้ว่าผู้ฟังต้องการเรียนรู้เรื่องอะไรเพื่อที่จะเตรียมเรื่องให้ตรงกับผู้ฟัง ร้อยละ 95.7 ส่วนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ที่เกษตรกรผู้นำตอบได้ถูกต้องน้อยกว่าร้อยละ 50 ในเรื่องเหล่านี้ คือ (1) วิทยากรที่ดีควรเตรียมเนื้อหาบรรยายให้มากไว้ก่อนโดยไม่จำเป็นต้องทราบระยะเวลาที่บรรยาย ร้อยละ 48.7 และวิทยากรควรยืนด้านหน้าห้องให้ผู้ฟังเพราะจะได้ไม่บังสื่อหรือโสตประกอบการบรรยาย ร้อยละ 47.0

เมื่อวิเคราะห์ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ของเกษตรกรผู้นำโดยรวม พบว่า คะแนนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ สูงสุด 20 คะแนน ต่ำสุด 6 คะแนน โดยเฉลี่ยเกษตรกรผู้นำมีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ระดับดีเยี่ยม ($\bar{X} = 16.48$) และเมื่อแจกแจงระดับความรู้ความเข้าใจ พบว่า เกษตรกรผู้นำส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 75.5 มีความรู้ความเข้าใจในระดับดีเยี่ยม รองลงมา คือ ร้อยละ 9.6 มีความรู้ความเข้าใจระดับดี ผลสรุปคะแนนในภาพรวมจากการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ พบว่า เกษตรกรผู้นำมีคะแนนอยู่ในระดับดีเยี่ยม

3. ความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้

3.1 ความพร้อมด้านวิทยากรและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง พบว่าในภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) เมื่อแบ่งเป็น 8 ประเด็นย่อย พบว่า ทุกประเด็นย่อยมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่มีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก ดังนี้ ($\bar{X} = 4.03$) ได้แก่ (1) การมีความรู้ ทักษะและประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (2) รองลงมาคือมีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการเลี้ยงสัตว์ ($\bar{X} = 3.96$) ในขณะที่ประเด็นย่อยที่มีคะแนนความพร้อมคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.64$) ได้แก่ การมีความพร้อมของวิทยากรผู้ช่วยในการบรรยาย สาธิตและฝึกปฏิบัติ

3.2 ความพร้อมด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ และสถานที่ พบว่าในภาพรวมมีความพร้อมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$) เมื่อแบ่งเป็น 6 ประเด็นย่อย พบว่า มี 4 ประเด็นย่อยที่มีความพร้อมในระดับมาก ได้แก่ มีความสำเร็จในอาชีพการเลี้ยงสัตว์จนได้รับการยอมรับจากเกษตรกรและหน่วยงานต่างๆ ($\bar{X} = 3.70$) มีความพร้อมของสถานที่ที่ใช้ในการสาธิตวิธีฝึกปฏิบัติ ($\bar{X} = 3.77$) มีความพร้อมด้านข้อมูลและองค์ความรู้ที่เกิดจากความสำเร็จของกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ในฟาร์มและมีตัวอย่างเกษตรกรเครือข่ายที่แสดงถึงการนำความรู้ไปปฏิบัติเพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้ศึกษาดูงาน ($\bar{X} = 3.67$) ส่วนอีก 2 ประเด็นย่อยที่เหลือมีความพร้อมในระดับปานกลาง ได้แก่ มีความพร้อมของเครื่องมือและอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์เพื่อใช้ในการถ่ายทอดความรู้ ($\bar{X} = 3.04$) และ มีความพร้อมหรือความพร้อมของสถานที่พักในกรณีที่มีการฝึกอบรมระยะยาวและมีการพักค้างคืน ($\bar{X} = 2.70$)

3.3 ความพร้อมด้านการบริหารจัดการและการสนับสนุน พบว่า ความพร้อมรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$) เมื่อแยกเป็น 6 ประเด็นย่อย พบว่า มี 1 ประเด็นย่อยที่มีความพร้อมในระดับมาก ได้แก่ มีหน่วยงานภาครัฐพร้อมให้การสนับสนุนงบประมาณและจัดหาผู้เข้ารับการฝึกอบรมและ

ดูงานให้ ส่วนอีก 5 ประเด็นย่อยที่เหลือมีความพร้อมในระดับปานกลาง โดยประเด็นย่อยที่มีความพร้อมสูงสุด ได้แก่ มีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนงบประมาณและการจัดหาผู้เข้ารับการฝึกอบรมและดูงาน ส่วนประเด็นย่อยที่มีความพร้อมต่ำสุด ($\bar{X} = 3.03$) ได้แก่ ความพร้อมของหน่วยงานส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนการพัฒนาศูนย์และการถ่ายทอดความรู้

โดยภาพรวม พบว่า ความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$) โดยด้านที่มีความพร้อมสูงสุด ได้แก่ ความพร้อมด้านวิทยากรและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) และด้านที่มีความพร้อมน้อยที่สุด ได้แก่ ความพร้อมด้านการบริหารจัดการและการสนับสนุน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$) ส่วนประเด็นย่อยที่มีความพร้อมสูงสุด ได้แก่ การมีความรู้ ทักษะและประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 4.03$) และประเด็นย่อยที่มีความพร้อมต่ำสุด ได้แก่ ความพร้อมของสถานที่พักในกรณีที่มีการอบรมระยะยาวและมีการพักค้างคืน ($\bar{X} = 2.70$) เมื่อแยกเป็นด้านๆ จะมีผลดังนี้

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพพื้นฐานทั่วไปและปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้กับความพร้อมในการถ่ายทอด พบว่า

4.1 ปัจจัยสภาพพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ เพศ ระยะเวลาการทำอาชีพเกษตรกร รูปแบบการทำการเกษตร และการเข้ารับการฝึกอบรมความรู้ด้านปศุสัตว์ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา มีความสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) กับความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ผ่านศูนย์เรียนรู้ของเกษตรกรผู้นำ ในขณะที่ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด พื้นที่ทำการเกษตร สถานภาพในชุมชน รูปแบบและประสบการณ์การเลี้ยงสัตว์ การศึกษาดูงานด้านการเลี้ยงสัตว์ในรอบ 3 ปี และการเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรผู้นำ

4.2 ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) กับความพร้อมในการถ่ายทอด

อภิปราย

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรผู้นำสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยสภาพพื้นฐานทั่วไปและปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้กับความพร้อมในการถ่ายทอด พบว่า

1. ปัจจัยสภาพพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ เพศ ระยะเวลาการทำอาชีพเกษตรกร รูปแบบการทำการเกษตร และการเข้ารับการฝึกอบรมความรู้ด้านปศุสัตว์ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา มีความสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) กับความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ ในขณะที่ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด พื้นที่ทำการเกษตร สถานภาพในชุมชน รูปแบบและประสบการณ์การเลี้ยงสัตว์ การศึกษาดูงานด้านการเลี้ยงสัตว์ในรอบ 3 ปี และการเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ ทั้งนี้ เนื่องจากผลจากการประกอบอาชีพเกษตรกรมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน จนทำให้เกิดทักษะและความชำนาญ รวมกับความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมเพิ่มเติมทำให้เกษตรกรผู้นำเกิดความมั่นใจและพร้อมในการถ่ายทอดแก่เกษตรกรรายอื่นๆ

2. ปัจจัยความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) กับความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรีชา บัวทองจันทร์. (2539). ที่ศึกษาการปฏิบัติงานของอาสาพัฒนาปศุสัตว์ประจำหมู่บ้านตามโครงการป้องกันโรคระบาดในสัตว์ปีก จังหวัดพิษณุโลก พบว่าระดับการศึกษา อายุ รายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับสภาพการปฏิบัติงานของอาสาพัฒนาปศุสัตว์ประจำหมู่บ้าน งานวิจัยของ นิภาพรรณ เทียมธรรม. (2547). ที่ศึกษาการปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน โครงการพัฒนาผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน กรณีศึกษาจังหวัดนครราชสีมา พบว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนที่มีระยะเวลาดำรงตำแหน่งและผ่านการฝึกอบรมต่างกันมีผลต่อการปฏิบัติงานแตกต่างกัน งานวิจัยของ เกรียงศักดิ์ กำเนิดกาญจน์. (2540). ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขเพื่อบรรลุสุขภาพดีถ้วนหน้า จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และ โสภา รัตนมัย. (2540). ศึกษาเรื่องเดียวกันในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่าความรู้ความเข้าใจในเทคนิคการปฏิบัติงานตามหน้าที่และการฝึกอบรม มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุข งานวิจัยของ ประภุต จันทรเกษม. (2548). ที่ศึกษาบทบาทหน้าที่ของวิทยากรเกษตรกรในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรของตำบลนาร่องและตำบลหลักในเขตภาคเหนือ พบว่าประสบการณ์การเป็นวิทยากร การเข้าร่วมการศึกษาดูงานและฝึกอบรมมีความสัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีการเกษตร และความรู้ความเข้าใจในเทคนิควิธีตามบทบาทหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการบรรยายเพื่อถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรอื่นๆ

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยที่ค้นพบ สามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการนำผลการวิจัยไปใช้สำหรับการทำวิจัยต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยมีดังนี้

11.1 การคัดเลือกเกษตรกรผู้นำ ควรเป็นหัวหน้าครอบครัว ที่มีความพร้อมและประกอบอาชีพเกษตรกรในด้านต่างๆ ที่มีหลากหลายไม่น้อยกว่า 1 ชนิด เช่น พืช ปศุสัตว์และประมง เพื่อผสมผสานการดำเนินงานภายใต้ศูนย์เรียนรู้และนำมาปรับประยุกต์ใช้ในการถ่ายทอดให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจ

11.2 จำเป็นต้องมีการพัฒนาเกษตรกรผู้นำอย่างต่อเนื่อง โดยกระบวนการฝึกอบรมและการศึกษาดูงานอย่างสม่ำเสมอ ควรเพิ่มการอบรมทางด้านเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้เกษตรกรผู้นำมีความพร้อมทั้งความรู้ ทักษะและประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการเลี้ยงสัตว์การบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ ตลอดจนเทคนิควิธีในการถ่ายทอดความรู้ที่มีประสิทธิภาพ

11.3 หน่วยงานที่รับผิดชอบ ควรร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานส่วนท้องถิ่นพัฒนาความพร้อมของศูนย์เรียนรู้ทั้งในแง่สถานที่ เครื่องมือและอุปกรณ์ โดยเฉพาะในประเด็นที่ศูนย์มีความพร้อมน้อย อาทิ ระบบการจัดการฟาร์มเลี้ยงสัตว์ การนำเสนอข้อมูลและองค์ความรู้ภายในศูนย์ หลักสูตรการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ ทั้งนี้ เพื่อให้ศูนย์เรียนรู้สามารถเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพของเกษตรกรผู้นำในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ต่อไป

11.4 ถอดบทเรียนจากเกษตรกรผู้นำที่ประสบความสำเร็จอย่างดีเยี่ยมในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้และสามารถดำเนินการถ่ายทอดความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำมาใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาเกษตรกรผู้นำและศูนย์เรียนรู้อื่นๆ

11.5 ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่เกษตรกรผู้นำและศูนย์เรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาความพร้อมแล้ว แก่หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชนและหน่วยงานส่วนท้องถิ่น ตลอดจนกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ ที่เกี่ยวข้องเพื่อจะได้นำเจ้าหน้าที่ เกษตรกร นักเรียน นักศึกษาและผู้สนใจมาใช้บริการและรับความรู้จากเกษตรกรผู้นำผ่านศูนย์เรียนรู้ดังกล่าว

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยต่อเนื่อง เพื่อศึกษาผลในประเด็นย่อยที่เกี่ยวข้อง อาทิ ปัจจัยที่มีผลให้ผู้ให้บริการสนใจมาใช้บริการของเกษตรกรผู้นำและศูนย์เรียนรู้ หลักสูตรและเทคนิควิธีที่สามารถสร้างความสนใจและพึงพอใจต่อผู้รับบริการ เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2556). **คู่มือการขึ้นทะเบียนแหล่งเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์**. กรุงเทพมหานคร.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). **ทะเบียนแหล่งเรียนรู้การเลี้ยงสัตว์**. กรุงเทพมหานคร.
- (2560) **คู่มือแผนปฏิบัติงาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2560**. กรุงเทพมหานคร.
- กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2535). **ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 40, 141 ระเบียบประกาศคำแนะนำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงมหาดไทยเกี่ยวกับกลุ่มเกษตรกร**. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- (2559). **คู่มือการดำเนินงานศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร**. กรุงเทพมหานคร.
- เกรียงศักดิ์ กำเนิดกาญจน์. (2540). **ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขเพื่อบรรลุสุขภาพดีถ้วนหน้า จังหวัดประจวบคีรีขันธ์**. วารสารสาธารณสุขมูลฐานภาคกลาง.
- ทองแดง นามแสง. (2547). **ความคิดเห็นของคณะกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลต่อการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอทุ่งฝน จังหวัดอุดรธานี**. งานวิจัยส่งเสริมการเกษตร. กรมส่งเสริมการเกษตร.
- ธนวรรณ ปัญญาคำ. (2553). **การวิเคราะห์ในการบริหารจัดการของเทศบาลตำบลแม่สายในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ตามแนวทางการปฏิบัติราชการตามคำรับรองของหน่วยงาน**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต (สาขาวิชาวิทยาการจัดการ) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- นฤตพงศ์ ไชยวงศ์. (2540). **ความพร้อมในการจัดป่าชุมชน ศึกษากรณีคณะกรรมการหมู่บ้านอำเภอป่าจังหวัดน่าน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิภาพรรณ เทียมธรรม. (2547). **การศึกษาการปฏิบัติงานของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน โครงการพัฒนาผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน ศึกษากรณีจังหวัดนครราชสีมา**. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปรีชา บัวทองจันทร์. (2539). **การปฏิบัติงานของอาสาพัฒนาปศุสัตว์ประจำหมู่บ้านตามโครงการป้องกันโรคระบาดในสัตว์ปีก จังหวัดพิษณุโลก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประกฤต จันทน์เกษตร. (2548). **บทบาทหน้าที่ของวิทยากรการเกษตรในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรของตำบลนาร่องและตำบลหลักในเขตภาคเหนือ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประคอง กรรณสูตร. (2538). **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2542). **พฤติกรรมกลุ่ม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.

- พงษ์ศักดิ์ อังกลีสิทธิ์. (2546). การยอมรับและรูปแบบที่เหมาะสมในการดำเนินงานเตรียมความพร้อมของ ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- มานพ กนกศิลป์ และคณะ. (2547). การประเมินความพร้อมศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล ประจำปี 2547 ในพื้นที่สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ 3. วารสารวิชาการ ปศุสัตว์สำนักสุขศาสตร์สัตว์และสุขอนามัยที่ 3 ปีที่ 9 ฉบับที่ 20.
- ยอดชาย ทองไทยนันท์. (2546). การบริหารงานการเกษตรและการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ประสิทธิ์ดีไซน์ จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์.
- วิจารณ์ พาณิช. (2549). การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- วิจิตร อวาทกุล. (2535). หลักการส่งเสริมการเกษตร. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- วิद्याพร สุวรรณแทน. (2541). ผลการใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองเรื่องการเตรียมความพร้อมในบทบาท พยาบาลที่เลี้ยงต่อความรู้และความพร้อมในบทบาทพยาบาลที่เลี้ยงของพยาบาลประจำการ ห้องคลอด. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิชุดา ธรรมชาติพันธุ์. (2540). การศึกษาความพร้อมในการปฏิบัติบทบาทวิชาชีพของนักศึกษาพยาบาล ชั้นปีที่ 4 สถาบันการศึกษาเอกชน. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- วราภรณ์ ศุนาลัย. (2535). หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพมหานคร : สหมิตรการพิมพ์.
- ศรีสุภาภรณ์ บัณฑิตประสิทธิ์. (2540). ผลของการใช้สัญญาการเรียนรู้ต่อผลสัมฤทธิ์ของการเรียนและความพร้อมในการเรียนรู้ตนเองของนักศึกษาพยาบาล. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต) กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศีลวิดิ ศรีสวัสดิ์. (2552). ความรู้ความเข้าใจปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของผู้ที่มีภูมิลำเนาในเขต กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุภาวดี ฉัตรจรัสกุล. (2552). ความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการรับโอนสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร.
- สุจิตรา อุดถาวรยิ่ง. (2544). ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขที่ปฏิบัติงานใน ศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน จังหวัดชัยนาท. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุเมธ วุฒิปาณี และคณะ. (2548). ผลการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบลปี 2547 เฉพาะพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารปศุสัตว์เขต 4 ปีที่ 9. ฉบับที่ 21.

- สาธิต ไพบูลย์ศิลป์. (2527). **สภาพการปฏิบัติงานของอาสาพัฒนาปศุสัตว์ประจำหมู่บ้านในจังหวัด เชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2551), **แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้, เอกสารประกอบหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน** : กรุงเทพมหานคร.
- (2552), **แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้, เอกสารประกอบหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน** : กรุงเทพมหานคร.
- โสภา รัตนมัย. (2540). **ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตนของอาสาสมัครสาธารณสุขเพื่อบรรลุสุขภาพดีถ้วน หน้า จังหวัดสมุทรสาคร**. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสมุทรสาคร.
- อัยรัตน์ จิตตณรงค์. (2545). **ประสิทธิผลของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลใน อำเภอลำลูกขัน จังหวัดสงขลา**. วิทยานิพนธ์สาขาธุรกิจเกษตร มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เอมอร จันตะนี. (2538). **ผู้นำและองค์การทางการเกษตร**. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาส่งเสริมและ นิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภาคผนวก

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

1. นายปัญญา ธรรมศาล ผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมสัตว์เล็กและสัตว์ปีก กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์
2. นายสินชัย เรืองไพบูลย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมโคนม กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์
3. นายกิตติ กุบแก้ว ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาพันธุ์กระบือ กองส่งเสริมและพัฒนาการปศุสัตว์

แบบสัมภาษณ์

ปัจจัยที่มีผลต่อความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรผู้นำ

ชื่อเกษตรกร _____ รหัส _____
 ที่อยู่ เลขที่ _____ บ้าน _____ ตำบล _____
 อำเภอ _____ จังหวัด _____

สภาพพื้นฐานทั่วไป

1. เพศ () ชาย () หญิง
2. อายุ
 () ไม่เกิน 40 ปี () 41 – 50 ปี () มากกว่า 50 ปี
3. ระดับการศึกษาสูงสุด
 () ต่ำกว่าประถมศึกษา () ประถมศึกษา () มัธยมศึกษาตอนต้น
 () มัธยมศึกษาตอนปลาย () อนุปริญญา () ปริญญาตรี
 () สูงกว่าปริญญาตรี
4. สถานภาพในชุมชน
 () ไม่มีสถานภาพการเป็นผู้นำในชุมชน
 () มี (ระบุ) _____
 (เช่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน/สวตกรำนัน/แพทย์ประจำตำบล
 นายก อบต./รองนายก อบต. สมาชิก อบต. ประธานกลุ่ม/
 ประธานกองทุน/กรรมการหมู่บ้าน/ปราชญ์ชาวบ้าน / อสม. อาสาสมัครอื่นๆ)
5. รูปแบบการทำการเกษตร
 () เชิงเดี่ยว () ผสมผสาน (ทำเกษตรหลายชนิดร่วมกัน)
6. ระยะเวลาการประกอบอาชีพเกษตรกรรวม _____ ปี
7. พื้นที่ทำการเกษตร _____ ไร่
8. รูปแบบการเลี้ยงสัตว์
 () เชิงเดี่ยว () ผสมผสาน
9. ประสบการณ์การเลี้ยงสัตว์ _____ ปี
10. รายได้จากการเลี้ยงสัตว์ _____ บาท
11. การเข้ารับการฝึกอบรมด้านการเลี้ยงสัตว์ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา
 () ไม่เคย () เคย
12. การศึกษาดูงานด้านการเลี้ยงสัตว์ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา
 () ไม่เคย () เคย
13. การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร
 () ไม่สังกัด () สังกัด

14. สภาพการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้
- 14.1 การจัดตั้งศูนย์
 จัดตั้งโดยตนเอง จัดตั้งโดยกลุ่มเกษตรกร จัดตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐ
- 14.2 ระยะเวลาการจัดตั้งศูนย์
 ไม่เกิน 3 ปี 4 – 6 ปี 7 – 9 ปี 10 ปีขึ้นไป
- 14.3 ประเภทของศูนย์เรียนรู้
 ศูนย์เรียนรู้เฉพาะทาง (ปศุสัตว์)
 ศูนย์เรียนรู้แบบผสมผสาน (เพาะปลูก/ปศุสัตว์/ประมง)
- 14.4 กิจกรรมการให้บริการของศูนย์เรียนรู้
 กิจกรรมการฝึกอบรมระยะสั้น (จำนวน 1 วัน)
 กิจกรรมการฝึกอบรมระยะยาว (มากกว่า 1 วัน)
 กิจกรรมการศึกษาดูงานฐานเรียนรู้ต่างๆ ภายในศูนย์
 กิจกรรมการฝึกงานให้แก่นักศึกษา
- 14.5 หลักสูตรที่ใช้ฝึกอบรมของศูนย์เรียนรู้
 หลักสูตรเฉพาะทางด้านปศุสัตว์
 หลักสูตรผสมผสาน (หลายวิชาพร้อมกัน)
- 14.6 วิทยากรที่ให้ความรู้ภายในศูนย์เรียนรู้
 เฉพาะเจ้าของศูนย์เพียงคนเดียว เจ้าของศูนย์และสมาชิกในครอบครัว
 เจ้าของศูนย์ สมาชิกในครอบครัวและสมาชิกกลุ่มเลี้ยงสัตว์
- 14.7 ผู้ให้บริการศูนย์เรียนรู้
 เกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียง เกษตรกรนอกพื้นที่
 เจ้าหน้าที่ภาครัฐ อื่นๆ (นักเรียน/นักศึกษา/แม่บ้าน)
- 14.8 ค่าใช้จ่ายในการใช้ศูนย์เรียนรู้
1) กรณีศึกษาดูงาน	☐ ไม่คิดค่าใช้จ่าย	☐ คิดค่าใช้จ่าย
2) การฝึกอบรมระยะสั้น	☐ ไม่คิดค่าใช้จ่าย	☐ คิดค่าใช้จ่าย
3) การฝึกอบรมระยะยาว	☐ ไม่คิดค่าใช้จ่าย	☐ คิดค่าใช้จ่าย

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ โปรดแสดงความคิดเห็นของท่านในประเด็นเทคนิคโดยกาเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ใช่ หรือ ไม่ใช่ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้	มีความรู้	
	ใช่	ไม่ใช่
1. วิทยากรจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในเรื่องที่ตนเองจะถ่ายทอด เป็นอย่างดี		
2. ในการวางแผนการจัดการอบรม ควรให้หน่วยงานจัดอบรมเป็นผู้กำหนดเวลาและเนื้อหาในการอบรมแต่ผู้เดียว		
3. วิทยากรควรจัดเตรียมความพร้อมห้องบรรยาย จุดสาธิตและสถานที่ฝึกอบรมให้พร้อมก่อนเริ่มต้นฝึกอบรม		
4. วิทยากรไม่จำเป็นต้องใช้สื่อประกอบการถ่ายทอดความรู้ เพราะผู้รับการถ่ายทอดได้รับความรู้จากการรับฟังการบรรยายอย่างเพียงพอแล้ว		
5. การได้เห็นตัวอย่างของจริงประกอบการบรรยายจะช่วยให้การถ่ายทอดได้ผลดียิ่งขึ้น		
6. วิทยากรจะต้องมีความรู้ความชำนาญมากพอแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอีก		
7. การเป็นวิทยากรควรเริ่มต้นจากการพูดแนะนำตัวเองก่อน		
8. การพูดบรรยายโดยวิทยากรไม่ควรสบสายตากับผู้ฟังเลยจะทำให้วิทยากรพูดได้ดีขึ้น		
9. วิทยากรควรต้องรู้ว่าผู้ฟังต้องการเรียนรู้เรื่องอะไรเพื่อที่จะเตรียมเรื่องให้ตรงกับผู้ฟัง		
10. วิทยากรที่ดีควรเตรียมเนื้อหาบรรยายให้มากไว้ก่อนโดยไม่จำเป็นต้องทราบระยะเวลาที่บรรยาย		
11. วิทยากรควรยืนหันด้านหลังให้กับผู้ฟังเพราะจะได้ไม่บังสื่อหรือโสตประกอบการบรรยาย		
12. การฝึกซ้อมก่อนบรรยายไม่มีความจำเป็นเพราะวิทยากรมีประสบการณ์หลายครั้งแล้ว		
13. ควรเตรียมโสตทัศนูปกรณ์ให้มากที่สุดไว้ก่อน เพราะจะได้ไม่ต้องเสียเวลามาหาเพิ่มเติมในภายหลัง		
14. ในการสาธิตวิธีและฝึกปฏิบัติไม่จำเป็นต้องมีวิทยากรผู้ช่วยเพราะผู้บรรยายสามารถดำเนินการได้เองอยู่แล้ว		
15. การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับผู้เข้าอบรมจะช่วยให้วิทยากรมีทักษะและประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น		
16. การฝึกปฏิบัติในพื้นที่จริงเป็นเพียงช่วยให้เกษตรกรรู้เพิ่มขึ้นแต่ไม่มีผลต่อการฝึกทักษะและสร้างประสบการณ์แก่ผู้อบรมเลย		
17. ในเนื้อหาวิชาอาจมีความจำเป็นต้องมีการสาธิตวิธีเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง		

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้	มีความรู้	
	ใช่	ไม่ใช่
18. ไม่มีความจำเป็นต้องนำผู้เข้าอบรมไปดูงานในเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจากการฝึกอบรมเพราะเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณไปเปล่าๆ		
19. การเปิดใจกว้างรับคำติชมจะช่วยให้วิทยากรได้มีข้อมูลในการปรับปรุงตัวเองเพื่อให้เป็นวิทยากรที่ดีต่อไป		
20. ไม่จำเป็นต้องมีการวัดผลก่อนและหลังการฝึกอบรมเพราะผู้บรรยายสามารถประเมินได้ในขณะฝึกอบรมอยู่แล้วและผลการประเมินไม่มีประโยชน์อย่างไรเลย		

ตอนที่ 3 ความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการถ่ายทอดความรู้ของเกษตรกรผู้นำ โปรดท่านประเด็นเทคนิคและกาเครื่องหมาย ✓ ในช่อง มี หรือ ไม่มี ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ประเด็นความพร้อม	ระดับความพร้อม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ความพร้อมด้านวิทยากรและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง					
1. มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการเลี้ยงสัตว์					
2. มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์เกี่ยวกับการทำการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
3. มีความรู้ ทักษะในการสื่อสารและเทคนิคการถ่ายทอดความรู้					
4. มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการสร้างและใช้ประโยชน์จากกลุ่มและเครือข่ายเกษตรกร					
5. มีความสามารถในการประยุกต์องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเลี้ยงสัตว์					
6. มีการศึกษา ค้นคว้าพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงสัตว์และพัฒนาฟาร์มเลี้ยงสัตว์อย่างต่อเนื่อง					
7. มีความพร้อมของวิทยากรผู้ช่วยในการบรรยาย สาธิตและฝึกปฏิบัติ					
8. มีความพร้อมของทีมงานในการบริหารจัดการอบรม					
ความพร้อมด้านเครื่องมืออุปกรณ์และสถานที่					
1. มีความสำเร็จในอาชีพหรือกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ที่ได้รับการยอมรับจากเกษตรกรและหน่วยงานต่างๆ อย่างชัดเจน					
2. มีความพร้อมของสถานที่ที่ใช้ในการสาธิตวิธีและฝึกปฏิบัติ					
3. มีความพร้อมของสถานที่พักในกรณีที่มีการฝึกอบรมระยะยาวและมีการพักค้างคืน					

ประเด็นความพร้อม	ระดับความพร้อม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. มีความพร้อมของเครื่องมือและอุปกรณ์ไฮดรอลิกที่สูญอุปกรณ์เพื่อใช้ในการถ่ายทอดความรู้					
5. มีความพร้อมด้านข้อมูลและองค์ความรู้ที่เกิดจากผลสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมการเลี้ยงสัตว์ในฟาร์ม					
6. มีตัวอย่างเกษตรกรเครือข่ายที่แสดงถึงความสำเร็จของการนำความรู้ไปปฏิบัติ เพื่อให้ผู้อบรมได้ศึกษาดูงาน					
ความพร้อมด้านการบริหารจัดการและการสนับสนุน					
1. มีการแสดงข้อมูลและองค์ความรู้ภายในฟาร์มเลี้ยงสัตว์เพื่อให้เกษตรกรสามารถทัศนศึกษาดูงานได้ด้วยตนเอง					
2. มีหลักสูตรการฝึกอบรมที่ชัดเจนสอดคล้องกับองค์ความรู้ของตนเอง					
3. มีการจัดเตรียมเอกสาร คำแนะนำและข้อมูลความรู้สำหรับผู้มาศึกษาดูงานและเข้าอบรม					
4. มีป้ายแสดงแผนผังและตำแหน่งต่างๆ ของฟาร์มและศูนย์เรียนรู้					
5. หน่วยงานส่วนท้องถิ่นพร้อมให้การสนับสนุนในการพัฒนาศูนย์และการถ่ายทอดความรู้					
6. มีหน่วยงานภาครัฐพร้อมให้การสนับสนุนงบประมาณและการจัดหาผู้เข้ารับการฝึกอบรมและดูงาน					

ขอขอบคุณเกษตรกรผู้นำทุกท่าน
ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์